

Управління культури Волинської обласної державної адміністрації
Волинський краєзнавчий музей
Волинська державна обласна універсальна
наукова бібліотека ім. Олени Пчілки

***КАЛЕНДАР
ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ
ДАТ ВОЛИНИ
НА 2004 РІК***

Луцьк, 2003

“Календар знаменних і пам’ятних дат Волині” видається з 1991 року.

Видання надає матеріали про визначні події історії, громадсько-політичного і культурного життя області, ювілеї уродженців краю та видатних діячів, чий життєвий шлях пролягли через Волинь.

Посібник відкривається хронологічним переліком основних дат 2004 року. Далі подаються дата, назва події, авторська текстова довідка і список літератури, у якому вказуються книги, статті з періодичних видань та збірників, довідники та бібліографічні посібники.

В кінці календаря є і покажчик імен видатних діячів Волині, список авторів, які брали участь у написанні історичних і біографічних довідок.

“Календар знаменних і пам’ятних дат Волині” буде корисним для культосвітніх працівників, викладачів, студентів, краєзнавців.

Упорядники:

Бабій В. В.

Голотюк Л. І.

Давидова Г. В.

Мігас М. В.

Понагайба А. А.

Редактор:

Ксендзук Е. С.

Відповідальні за випуск:

Силюк А. М.

Стасюк Л. А.

ЗНАМЕННІ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ВОЛИНИ НА 2004 РІК

2 СІЧНЯ	60 років від дня народження Д.М.Курдельчука (1944) - Президента української іноземної юридичної колегії "Укрінюркомісія"
4 СІЧНЯ	65 років від дня народження О.М.Шмакова (1939-1978) - волинського художника
5 СІЧНЯ	70 років від дня народження В.Е. Пясецького (1934) – волинського краєзнавця
20 СІЧНЯ	95 років від дня народження Я.Й.Фітцке (1909 – 1940) - польського археолога, дослідника Волині
22 СІЧНЯ	50 років від дня народження М.В.Кравчук (1954) - художниці, майстрині-соломникарки, члена Національної спілки народних майстрів України
27 СІЧНЯ – 21 ЛИПНЯ	60 років від часу визволення території Волинської області від фашистських загарбників (1944)
30 СІЧНЯ	170 років від дня народження В.Б.Антоновича (1834-1908) – українського історика, етнографа, археолога, археографа
2 ЛЮТОГО	60 років від часу визволення м. Луцька від фашистських загарбників (1944)
11 ЛЮТОГО	60 років від дня народження В.Т.Денисюка (1944) - краєзнавця, культурно-освітнього діяча
16 ЛЮТОГО	60 років від дня народження О.Р.Валенти (1944-1991) - українського художника
22 ЛЮТОГО	190 років від дня народження О. Кольберга (1814-1890) - польського, українського та білоруського фольклориста, етнографа та композитора
25 ЛЮТОГО	133 роки від дня народження Лесі Українки (1871 - 1913) - видатної української поетеси, драматурга, громадської діячки

9 БЕРЕЗНЯ	190 років від дня народження Т. Г. Шевченка (1814 – 1861)- видатного українського письменника і художника
10 БЕРЕЗНЯ	90 років від дня народження М. П. Куделі (1914) — культурно-освітнього і громадського діяча, збирача Шевченкіани
23 БЕРЕЗНЯ	50 років від дня народження А. Й. Француза (1954) — Героя України, генерал-майора міліції, голови Волинської обласної державної адміністрації, заслуженого юриста України, кандидата юридичних наук, Почесного професора, академіка, члена Національної спілки журналістів України
4 КВІТНЯ	220 років від дня народження З. Доленги-Ходаковського (1784-1825), польського і українського фольклориста, етнографа, археолога
14 КВІТНЯ	50 років від дня народження В.А. Чепелюка (1954) - народного артиста України
25 ТРАВНЯ	70 років від дня народження П. П. Маха (1934) - українського поета, прозаїка, публіциста
ТРАВЕНЬ	25 років тому розпочато серійний випуск автомобілів ЛуАЗ-969 “М” на Луцькому автомобільному заводі (1979)
2 ЧЕРВНЯ	75 років від дня заснування у м. Луцьку товариства імені Лесі Українки (1929)
16 ЧЕРВНЯ	75 років від дня відкриття в м. Луцьку Волинського краєзнавчого музею (1929)
23 ЧЕРВНЯ	50 років тому видано перші тонни вугілля на шахті №1 “Нововолинська”(1954)
29 ЧЕРВНЯ	155 років від дня народження Олени Пчілки (1849 – 1930) — української письменниці, етнографа, громадської діячки
10 ЛИПНЯ	55 років від дня відкриття меморіального музею Лесі Українки в с.Колодяжне Ковельського району (1949)
17 ЛИПНЯ	70 років від дня народження Й. Г. Струцюка (1934) українського поета і прозаїка

20-21 ЛИПНЯ	10 років з часу першого міжнародного фестивалю “Поліське літо з фольклором” у м. Луцьку (1994)
21 ЛИПНЯ	60 років від часу визволення всієї території Волинської області від фашистських загарбників (1944)
27 ЛИПНЯ	80 років від дня народження Д. Д. Довбошинського (1924) - заслуженого художника України
1 СЕРПНЯ	91 рік від дня смерті Лесі Українки (1871-1913) - видатної української поетеси, драматурга, громадської діячки
4 СЕРПНЯ	85 років від дня смерті Д. Вітовського (1887-1919) — українського громадського і політичного діяча
7 СЕРПНЯ	185 років від дня народження П.О.Куліша (1819-1897) - українського письменника, історика, етнографа та громадського діяча
15 СЕРПНЯ	40 років від дня народження В. М. Михальської (1964) — самодіяльної художниці
1 ВЕРЕСНЯ	40 років Луцькому технікуму радянської торгівлі (1964), нині комерційному технікуму
3 ВЕРЕСНЯ	120 років від дня народження М. П. Косача (1884-1937) — брата Лесі Українки
6 ВЕРЕСНЯ	70 років від дня смерті А.Г.Лазарчука (1870-1934) — українського художника.
10 ВЕРЕСНЯ	80 років від дня народження М. М. Клименко (1924) — української актриси
27 ВЕРЕСНЯ	65 років від дня заснування газети “Волинь” (1939)
4 ЖОВТНЯ	74 роки від дня смерті Олени Пчілки (1849 – 1930) - української письменниці, етнографа, фольклориста, громадської діячки
4 ЖОВТНЯ	75 років від дня народження В. Ю. Ковальчука (1929) – відомого майстра-гончара

7 ЖОВТНЯ	70 років від дня народження Ю.Е.Савки (1934) - відомого майстра вишивки
26 ЖОВТНЯ	130 років від дня смерті М. Д. Іванішева (1811 - 1874) - українського історика, правника, археографа, дослідника Волині
7 ЛИСТОПАДА	75 років від дня народження Р. Г. Метельницького (1929) - волинського художника
8 ЛИСТОПАДА	50 років від дня відкриття в Луцьку дитячої залізниці (1954)
9 ЛИСТОПАДА	120 років від дня народження С. К. Ліпінського (1884-1954) - вченого агронома-селекціонера
10 ЛИСТОПАДА	65 років від дня народження А.Н.Миронченка (1939) - заслуженого майстра народної творчості України
11 ЛИСТОПАДА	60 років від дня смерті М.А.Рокицького (1901-1944) - українського живописця
17 ЛИСТОПАДА	15 років Волинському обласному товариству краєзнавців
20 ЛИСТОПАДА	90 років від дня народження Д.О. Остапюка (1914 – 1984) - волинського краєзнавця, організатора музейництва в краї
27 ЛИСТОПАДА	120 років від часу опублікування першого вірша Лесі Українки (1884)
4 ГРУДНЯ	65 років від дня створення Волинської області (1939 р.)
8 ГРУДНЯ	140 років від дня народження Й.К.Пачоського (1864-1942) - видатного біолога, природодослідника
8 ГРУДНЯ	100 років від дня народження П.М.Жолтовського (1904-1986) — українського вченого-мистецтвознавця
18 ГРУДНЯ	140 років від дня народження А.Войніча (1864-1955) - польського лікаря і краєзнавця, автора книги “Луцьк на Волині”
26 ГРУДНЯ	80 років від дня народження Г.О.Гуртового (1924) - історика, педагога, краєзнавця

30 ГРУДНЯ	90 років від дня народження Д.Л. Шумука (1914) - українського дисидента, політв'язня
740 РОКІВ	від часу смерті Данила Галицького (1264)
575 РОКІВ	від часу з'їзду монархів європейських країн у м.Луцьку (1429)
520 РОКІВ	першої писемної згадки про Любешів (1484)
440 РОКІВ	з часу спорудження Олицького замку (1564 р.)
380 РОКІВ	з часу створення “Порядку шкільного” - статуту Луцької братської школи (1624)
275 РОКІВ	з часу побудови монастиря тринітаріїв у Луцьку (1729)
225 РОКІВ	від часу завершення будівництва Хрестовоздвиженської церкви у с.Колона, тепер Іваничівського району (1779)
225 РОКІВ	від часу завершення будівництва Анно-Зачатіївської церкви у с.Ржищів Горохівського району (1979)
130 РОКІВ	від дня смерті А.Фірковича (1786-1874) – караїмського історика і археолога
125 РОКІВ	з часу першого приїзду Лариси Косач до м.Луцька (1879)
60 РОКІВ	від дня смерті О.М.Прусевича (1878 – 1944) - польського етнографа, музеолога, краєзнавця

2 СІЧНЯ

60 років від дня народження

**Д.М.Курдельчука (1944)— Президента української
іноземної юридичної колегії “Укрінюркомісія”**

Курдельчук Данило Маркович народився 2 січня 1944 року в с. Куликовичі Маневицького району Волинської області. У 1967 р. закінчив відділення міжнародного права юридичного факультету Київського державного університету ім.Т.Г.Шевченка. З березня 1967 р. — консультант Представництва Інюрколегії в Українській та Молдавській РСР. У 1977-1987 рр. обіймав посаду заступника Уповноваженого, а з березня 1987 р. — Уповноваженого Інюрколегії в Українській та Молдавській РСР. З грудня 1991 р. — голова президії Укрінюрколегії, з 1994 р.—Президент Укрінюрколегії.

Данило Маркович — член Ради товаровиробників та роботодавців при Президентові України (1996-2000 рр.), член Президентської Ради Української асоціації міжнародного права, віце-президент Світового конгресу українських юристів, заступник голови Спільки юристів України, член правління Спільки адвокатів України (1994-1998 рр.), член Комітету управління Української правничої фундації (1997-2000 рр.), голова Міжнародного громадського об'єднання “Волинське братство”, співзасновник Міжнародного благодійного фонду “Дитяче серце” та низки інших благодійних організацій.

Крім того, Данило Маркович — дійсний член Наглядової ради Українського національного фонду “Взаєморозуміння та примирення” при Кабінеті Міністрів України, член Міжнародної комісії з проблем нацистського золота. Неодноразово брав участь у міжнародних переговорах у складі офіційних делегацій України як член делегацій та юридичний дорадник.

Д.М.Курдельчук — лауреат першого Всеукраїнського конкурсу на краще професійне досягнення “Юрист року” у номінації “Адвокат”, має почесні звання “Заслужений юрист України” та “Народний посол України”, відзнаку Президента України — орден “За заслуги” III ступеня, золоту відзнаку Міжнародного фонду юристів України.

На підставі Декрету Президента Республіки Панама 12 травня 2002 року визнаний Почесним консулом Республіки Панама в Україні.

Тетяна Дудар

Література:

Курдельчук Д. Права українців за кордоном // Волинь моя: Журн. Міжнар. громад. об-ня „Волин. братство”. — К., 2001. — Вип. 1. — С. 268-277.

Курдельчук Д. Українці за кордоном потребують захисту // Волинь моя: Журн. Міжнар. громад. об-ня „Волин. братство”. – К., 2002. – Вип.2. – С. 235-242.

Курдельчук Данило Маркович // Хто є хто на Волині: Видат. земляки: Довід. – біогр. вид. – К., 2003. – Вип. 1. – С. 199.

Королюк В. Данило Курдельчук: „У нас є традиції, пам’ять і – головне – волинський дух” // Луцьк. замок. – 2000. – 6 січ.

4 СІЧНЯ

65 років від дня народження О.М.Шмакова (1939-1978) — волинського художника

Олександр Миколайович Шмаков народився 4 січня 1939 року в шахтарській родині, яка мешкала в м.Сталіно (Донецьк).

Творча біографія цього митця розпочалась ще в ранньому шкільному віці, коли звичайне для дитини бажання малювати було ознаменовано першими успіхами: блискучими оцінками на уроках малювання, перемогами у шкільних конкурсах, участю в обласних виставках дитячої творчості. Очевидно саме завдяки цим здобуткам далекі від мистецтва батьки майбутнього художника вирішили пов’язати його життя із цим фахом. Відтак в 1951 році Олександр Шмаков вступив до Київської Республіканської художньої школи ім.Т.Г.Шевченка. Протягом п’ятирічного навчання тут він став улюбленцем викладачів, а в середовищі учнів здобув доброзичливо-насмішкуваті прізвиська “вундеркінд”, “геній”.

Опісля закінчення школи у 1958 році він одразу вступив до Київського державного художнього інституту на елітний факультет живопису, де викладали відомі майстри пензля: Т.Яблонська, Т.Голембієвська, М.Глущенко, ін.

Вже в ці студентські роки Олександр вирізнявся із розмаїтого загалу не тільки обдарованістю та наполегливістю в здобуванні фахових знань, а й особливими рисами характеру: вимогливістю, категоричністю в питаннях мистецтва, рідкісною принциповістю стосовно творчих здобутків, як власних, так і чужих. Не терпів фальші в житті та праці. Висміював пристосуванство, дволикість. Завдяки сув’язі цих рис — щира, товариська душа, гімнаст, веселун, оптиміст, був достоту незручний у спілкуванні. Завжди мав багато друзів, знайомих, однак ніколи не розгулювався в професійних питаннях. Про творчі здобутки або недоліки говорив коротко, влучно, інколи безцеремонно і

жорстко. Ця надмірна категоричність повпливала на перебіг багатьох доленосних питань в біографії цієї талановитої, гордої людини.

Зокрема, в той складний тоталітарний час, коли вся країна жила під диктатом компартії, а будь-які спроби звільнитися від нього безжально каралися, він, звичайний студент, художник-початківець дозволив собі в роботі над дипломною картиною відмовитися від соціалістичної офіційщини, шукаючи форм і пластичних засобів сучасних мистецьким тенденціям доби. Обрана ним тема була пов'язана з трудовими буднями, а отже цілком відповідала духові часу. Однак стилістичні орієнтири О.Шмаков обрав для себе далекі від скутого догматами київського живопису. В 1961 році він виїхав до Курільських островів на т.з. переддипломну практику, де створив цілі цикли малюнків, натурних етюдів. Ряд цілком зрілих, позбавлених студентської ескізності полотен із оригінальною виконавчою методою, яскраво-індивідуальними творчими пошуками.

Природа Тундри — загадкова, мінлива, незбагненно постає у просторі цих творів, демонструючи своєрідний калейдоскоп вражень та почуттів, що стимулювали роботу автора. Динамічні удари пензля напрочуд точні, повні експресії, життєвої сили, колір увібрав у себе соковиту палітру квітучих мохів, мерехтливу пісню північного саява. Бездоганність небесної глибочини, що простяглася над широкими сніговими просторами. Люди — мешканці цього краю ночі - прості трудівники: мисливці, оленярі, рибалки, які вміють вичинювати хутро, зберігати тепло в затишних юртах, знають толк в багатьох речах, невідомих прибульцям з Великої землі. Їхні постаті органічно зливаються із скупим на деталі північним пейзажем. Неквапливі рухи сповнені гідності, кругловиді із розкосими очима — неначе обличчя самої вічності...

Очевидність творчого успіху молодого дипломника не тільки не розчулила, або подивувала заполітизовану професорську раду інституту, а викликала небачену лютю. З одностайністю, притаманною тому періоду, Олександра Шмакова було тавровано ледь що не зрадником соціалістичної вітчизни, звинувачено в схиланні перед буржуазною естетикою, а виконану ним роботу з оцінкою “незадовільно” було названо творчим хуліганством і не зараховано як зреалізацію навчальної програми. Від звільнення з інституту його врятувала активність комсомольця, з якою він брав участь в інститутських спартакіадах, концертах, виставках і, безумовно, незаперечність таланту. Відтак “геній”, “вундеркінд” із РХШ таки отримав диплом, однак із означенням професії не художник-живописець, а вчитель малювання, оскільки за “неуспішність” його було переведено із факультету живопису на художньо-педагогічний факультет (1962 р.). Мрія залишитись у Києві також стала нездійсненною, оскільки репутація неблагонадійного зачинщика зачинила перед ним двері всіх причетних до працевлаштування установ. Містечко Балта на Одещині (де місцевий номенклатурник заради власної доньки, яка любила малювати, посприяв відкриттю художньої школи) і стало своєрідним засланням студента-реформатора. Два роки, проведених так, у художника асоціювалися хіба що із приємним кліматом, добрим вином і гарненькими вчительками. Він

почувався пригніченим, викинутим із художнього життя, майбутнє вимальовувалося йому у непривабливій перспективі.

У 1964 році за рекомендацією колишніх друзів по інституту (В.Шевчука, В.Шанюкевича) О.Шмаков отримав запрошення на роботу від П.К.Сензюка — директора Луцької дитячої художньої школи. Праця в цьому учбовому закладі не зовсім відповідала прагненню амбітного молодого чоловіка. Однак саме тут він неначе реанімувався духовно, отримавши нові заряди творчої енергії. Завжди елегантний, усміхнений, він заворожував багатьох учнів та вчителів простотою поведінки, інтелігентністю, глибокою компетентністю в питаннях мистецтва. В 1965 році О.Шмаков перейшов на роботу до ХВМ ХФ УРСР, привертаючи до себе увагу колег високим рівнем фахової підготовки, безкомпромісністю ідеалів, неординарністю творчих задумів. У цьому ж році він здійснив свою мрію, поїхав в мандрівку по Карелії. Об'ємний доробок привезений з цієї шестимісячної поїздки: пейзажі, портрети, жанрові картини, які вибудувались у блискучу експозицію першої в Луцьку персональної виставки живопису художника-професіонала такого високого рівня.

Заохочений успіхом виставки, закоханий в романтику подорожей, він планував новий маршрут на Сахалін, агітуючи з собою бажаючих митців. У 1966 році він розробив проект яхти для цієї мандрівки, плануючи пройти на ній Північний шлях. Друга половина шестидесятих років — період найбільшої творчої активності О.Шмакова. Він брав активну участь в організації та обговоренні виставок, підвищував власний фах під час занять студії малюнку, що існувала в той час при художньо-виробничих майстернях, здійснив цикл портретів своїх сучасників.

У 1967 році одним із перших волинян брав участь у республіканській виставці у Києві. У 1968 році також одним із перших волинян брав участь у всесоюзній виставці живопису в Москві.

У 1969 році, продовжуючи підготовку до наступної творчої подорожі, створив серію полотен на мисливські мотиви. Це твори, як і вже згадувані портрети людей із оточення художника, не тільки дуже яскраво відобразили розвиток його індивідуальної стилістики, зріст майстерності, а й вражаюче точно закарбували дух того романтичного часу, т.з. “хрущовської відлиги”.

Надзвичайний темп творчого горіння в біографії О.Шмакова продовжувався і в наступні декілька років. Однак, як і в цілій державі почалася смуга іншого політичного курсу, так і в житті художника наступали далекі не найкращі часи. Ота відома вже принциповість, специфічна риса характеру, що повпливала на закінчення ним художнього інституту, знову поставила свій розчерк в його долі. Щедро обдарований від природи, з прекрасним вишколом, доволі значним досвідом роботи в царині живопису, він гостро відчував і багато бачив, а тому не міг миритися із дилетантством, не боявся говорити правду. Відтак серед гурту людей, які часто гостювали в його майстерні, не завжди бували самі друзі. Заздрість, припишкле бажання помсти лише очікували слушних моментів. Така нагода з'явилася під час розподілу колективом художньо-виробничих майстерень квартир у новоствореному

будинку для художників. За цим поділом помешкання отримали всі, включаючи бухгалтерів, техпрацівників, і лише О.Шмакову в зв'язку з відсутністю сім'ї було запропоновано кімнатку в підмінному фонді. Автори такого рішення знали заздалегідь, що, незважаючи на свої незаперечні права, художник не стане сперечатися. Та й хто слухатиме цього відщепенця з репутацією неблагонадійною? Разюча депресія цілком вибила художника зі звичного ритму життя, перекреслюючи водночас всі його честолюбиві плани. Він дедалі рідше малював, перестав працювати над собою, його твори майже не з'являлися на художніх виставках. Відмовившись від пропонуваної хижки, оселився в непристосованій для життя майстерні. Прискіплива увага до його особистого життя остаточно нищила його нервові клітини. Як піддослідна комаха митець крадькома пробирався до своєї незаконної ночівлі, потайки приводив друзів, намагаючись дотримуватись ознак пристойності. Проте коли уривався терпець, розгортав у своїх пенатах гучну вакханалію із вином, пошанівками, веселим співом, а інколи – холостими залпами із улюбленої мисливської рушниці.

1972 року рішенням профспілки художньо-виробничих майстерень Художнього Фонду УРСР Олександр Шмаков позбавлений права на творчу майстерню. Декількома роками пізніше він перейшов працювати в художньо-оформлювальний комбінат. Його особисті речі, картини ще довго тулилися по закутках Художнього Фонду з надією, що колись їхній господар здобуде житло, знайде їм належне місце. Однак нестабільність заробітку, як і статус самотнього чоловіка, не дозволили йому винаймати помешкання. Отож художник днював на роботі, ночував, де прийдеться. Найчастіше в одного знайомого, де за пляшку горілки зупинялися всі, хто цього потребував, часто-густо колишні ув'язнені, люди із кримінального світу. Хіба в такому випадку можна міркувати про високе мистецтво? Олександр Шмаков — блискучий живописець, яскрава, непересічна особистість опинився на задвірках суспільства.

Намагаючись розірвати зачароване коло обставин, що зруйнували його життя, художник вирішив повернутись на Донеччину. Однак знову простий випадок вирішив все інакше. Невідомо за які провини його сплячого побив ледь не до смерті один із квартирантів притулку. Декількома днями пізніше, ще не загоївши попередні рани, він потрапив під кулаки сержанта міліції, куди був привезений під час рейду “по неблагонадійних точках”. В листопаді 1978 року Олександр Шмаков помер від черепно-мозкової рани в приміщенні районної лікарні с.Липини.

Зоя Навроцька

Література:

Каталог художніх виставок, 1979 – 1982 рр. – Луцьк, 1982. – 39 с.
Шмаков О. М. – с. 6.

Черенюк М. Хисткими дорогами мистецтва: До творчої біографії художника О. Шмакова // Волинський музей: історія і сучасність. Наук. збірник. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 130-131.

Бойко І. Життєдайне сяйво добра // Луцьк. замок . – 1999. – 29 квіт.

[Виставка творів О. Шмакова відкрита в Луцьку] // Арт-лайн. – 1999. - №3. – С. 28.

Гуменюк Н. Картини романтика шістдесятих // Віче. – 1999. – 4 лют.

Митець долю не вибирає // Волинь. – 1999. – 6 лют.

Степанюк Ф. Недовге життя Олександра Шмакова // Нар. справа. – 1997. – 4 груд.

5 СІЧНЯ

70 років від дня народження В.Е. Пясецького (1934) – волинського краєзнавця

Серед відомих волинських дослідників-краєзнавців почесне місце належить Вальдемару Едвардовичу Пясецькому, який уже понад тридцять п'ять років досліджує Волинський край, має свої теми і свого читача. Історичне краєзнавство Волині, зокрема Луцька, неможливо уявити без доробку В.Пясецького. Якби зібрати все те, що написав дослідник, вистачило б не на одну ґрунтовну книжку. За кожною публікацією стоїть кропітка робота, вона не припиняється навіть тоді, коли дослідження закінчено, проте може з'явитися новий документ, який дасть змогу по-новому подивитися на проблему. Ось чому В.Пясецький, маючи понад 300 публікацій, не поспішає оформити їх у книжку. Він продовжує працювати, на допомогу приходить талант дослідника, природня спостережливість; до пошуків залучаються не тільки друковані джерела, але й люди, які є живими свідками подій і можуть допомогти відтворити час, що минув. Та й сам В.Пясецький багато побачив на своєму віку.

Народився він 5 січня 1934 р. у містечку Дубровиця Рівненської області, де вчителювала його мати Броніслава Павлівна з роду Луковичів. Там був охрещений, названий на честь одного з героїв популярного на той час польського роману “Прокажена”, отримав ім'я Вальдемар-Станіслав (пізніше воно було перетворено радянськими справочинцями на Володимир), син Едварда, внук Францишека. Свій рід на Волині веде від XV ст.

Вальдемар Пясецький вважає себе мандрівником, цю вдачу успадкував від матері, яка походила із найбільш південної точки Волині – містечка Підволочиськ, а вчилася чи не в центрі самої Волині – містечку Остріг. Деякий час працювала гувернанткою у Львові, згодом – у декількох селах Західної Волині, а закінчила свої життєві мандри у Володимирі-

Волинському. З цього міста почалися подорожі її сина. Він після закінчення місцевої школи (початкову освіту здобув під керівництвом мами), їде у 1952 р. до Львова і вступає на архітектурний відділ Політехнічного інституту, де вчиться три роки, далі – навчання у Харкові в Інституті міського будівництва і комунального господарства, але через рік В.Пясецький опиняється в Орлі, де навчається в Педагогічному інституті на художньо-графічному факультеті. Наслідуючи педагогічну стежину матері, у 1967 р. отримує диплом викладача креслення та малювання зі спеціалізацією “Історія мистецтв”. Дипломна робота була присвячена “Методиці проведення мистецтвознавчої роботи з учнями”. Освіта і покликання дали можливість викладати краєзнавство у загальноосвітній школі №15 м.Луцька, а історію мистецтв – у художній. Такий напрям діяльності обумовив захоплення мистецьким краєзнавством. В.Пясецький листувався з учнями видатного художника-волинянина Андроника Лазарчука, вивчав художню спадщину відомого польського художника Наполеона Орди, який створив серію малюнків із краєвидами Волині.

Перші свідомі дитячі враження пов’язані з руїнами, цвинтарями і паровозами як тогочасними символами подорожувань. Руїни фабрики сушеного яєчного порошку були поряд дідівської садиби. З раннього дитинства вчився ходити по рівній лінії, щоб не впасти зі стіни. Згодом обстежував руїни замків, поміщицьких резиденцій. В околицях Підволочиська їх немало. А ще - цвинтарі. Особливо Братський, закладений росіянами під час Першої світової війни: чітка геометрія могил і стежок між ними та дерева, що стоять по периметру на сторожі спокою. З дитинства усвідомив християнську традицію – починати новий цвинтар слід з обсадження його деревами. Тільки протестанти ховають своїх родичів серед чистого поля. Саме це допомогло в невеличкому польському містечку Квідзин, побачивши на околиці прямокутник дерев, припустити, що це – обсаджений деревами колишній цвинтар. Пам’ятний стовп, поставлений не так давно, підтвердив здогад – російський військовий цвинтар з 1812-1813 рр. Хоча могильних плит уже немає, а пам’ять живе. Із дитинства оглядав цвинтарі у тих містах, де тільки бував: Волочиськ, Кременець, Володимир-Волинський. Згодом у містечках Франції, Польщі, Словаччини. Цвинтарі – велика скарбниця історії. На жаль, у Луцьку вона знищена.

Краєзнавством почав цікавитися за сімейною традицією. У роду по батьківській лінії цією справою займався дід, який, окрім того, що здобув професію землевпорядника, написав працю “Підволочищина з погляду історичного, економічного і статистичного”.

Основні напрями діяльності В.Пясецького-краєзнавця – топографія давніх містечок, які зараз не існують; топонімія деяких волинських міст та їх містобудівельна історія відобразилися у темах, над якими дослідник невтомно працює впродовж багатьох років, скрупульозно збираючи факти. По-перше, це давні й теперішні принципи називання міста Луцька і біографії

більшості його вулиць, серед останніх є такі оригінальні, як Злодіївка, Гусарська, Тещин Ніс. По-друге, краєзнавець повертає із забуття історію околиць Луцька: Волиці над Глушцем та Волиці Прилуцької, Яровиці, Красного, Варварівки, Біваків, Смоляків. По-третє, В.Пясецький пише історію зникаючих міст і сіл Волині, хуторів та присілків, поміщицьких садиб, вивчає минувшину Володимира-Волинського, Устилуга, Любомля, містечок, які тепер стали селами Порицьк, Перемиль, Боремель. По-четверте, він досліджує долю людей, відомих широкому загалу (вченого Олександра Цинкаловського, громадського діяча Арсена Річинського, скульптора Івана Гаврилка), і менш відомих, зокрема організаторки притулку в Луцьку Юзефи Поляновської, художниць минулого століття Валерії Тарнавської та Беати Чацької. По-п'яте, у творчому доробку В.Пясецького є осмислення історичного матеріалу, пов'язаного з легендами Луцька і його першими мешканцями. По-шосте, краєзнавець досліджує історію представників національних меншин на Волині: татар, караїмів, німців, чехів.

Розмаїття тем пояснюється не тільки допитливістю та азартом дослідника, без яких неможливо працювати над історичним матеріалом, прагнучи довести розпочате дослідження до логічного завершення, але й більш глибинними рисами особистості. В.Пясецький вважає, що людина час від часу повинна змінювати напрям своїх зацікавлень, інакше одноманітне заняття засушує і виснажує. Таке розуміння дало змогу шанованому волинському краєзнавцю до свого поважного ювілею підійти повним сили та бажання й далі досліджувати, ділитися своїми знаннями з молоддю та колегами по цеху. Оскільки працююча і мудра людина завжди великодушна і щедра. Мета діяльності В.Пясецького базується на трьох завданнях: дослідити, вивчити і передати нащадкам у письмовому тексті багатство історії Волині.

Зінаїда Пахолок

Література:

Лазарук В. А. Волинь туристська: Путівник / В. А. Лазарук, О. Ф. Ошуркевич, В. Е. П'ясецький – Львів: Каменярь, 1973. – 127 с.

Луцьк від “А” до “Я”: Рекл.-інформ. довід. / Відп. за вип. В. Герилів; Ред. кол. В. Січевлюк-Врублевська; Літ. текст В. П'ясецький. – Луцьк: Волиньінформ, 1999. – 275 с.

Пясецький В. Е. Видавнича діяльність Волинського відділення Польського Краєзнавчого Товариства в 1927-1939 роках // Минуле і сучасне Волині: Краєзнавство: історія, здобутки, перспективи: Тези доп. та повідомл. II регіон. «Велика Волинь» і VI обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1992. – С. 10-12.

Пясецький В. Е. Луцьк в мемуарах учасників першої світової війни // Документально-художня проза про першу світову війну: Матеріали і тези доп. та повідомл. міжнар. наук.-теорет. конф. – Луцьк, 1994. – С. 127-129.

П'ясецький В. Перша козацько-стрілецька "сіра" дивізія збройних сил УНР // Минуле і сучасне Волині: Проблеми джерелознавства: Тези доп. і повідомл. VII Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1994. – С. 115-117.

П'ясецький В. Від водовозів, водоносів – аж до першої черги луцького водопроводу // Бізнес-аналіз. – 1998. - № 24. – С. 24.

П'ясецький В. Вулиця Жвірки і Вігури // Луцьк. замок. – 2001. – 8 берез.

П'ясецький В. Довгий шлях до писанкового дива: Спогади і роздуми вчителя // Луцьк. замок. – 2002. – 3 трав.

П'ясецький В. Єзуїтський колегіум – перший вищий навчальний заклад у Луцьку // Вісник. – 2003. – 27 берез.

П'ясецький В. Жовто-блакитний прапор і «Ще не вмерла...»: До 75-річчя проголошення Укр.Нар. Республіки // Нар. трибуна. – 1992. – 9 груд.

П'ясецький В. З висоти 1000-ліття: Архит.-краєзн. нариси // Слово правди. – 1988. – 29 черв.; 1, 2, 6, 8, 9, 15, 16, 19, 20, 22, 26, 27 лип.; 10, 12 серп.

П'ясецький В. З глибини 1000-ліття // Слово правди. – 1987. – 21, 22, 29, 31 лип.; 1, 4 серп.

П'ясецький В. Іменем письменника назвали вулицю ще за його життя // Луцьк. замок. – 2003. – 17 лип.

П'ясецький В. Картинки з минулого // Мол. ленінець. – 1983. – 16,18, 21, 23 черв.; 7, 14 лип.

П'ясецький В. Коханка керувала гарнізоном. І він залишився у Луцьку // Вісник. – 2002. – 3 жовт.

П'ясецький В. Луцькі силуети // Рад. Волинь. – 1978. – 8, 15, 22, 29 лип.; 19 серп., 9 верес.; 28 жовт.; 1979. – 16 черв.; 8, 17 серп.; 30 верес.; 1980. – 9, 16, 23, 30 серп.; 1981. – 11, 25 лип.; 2, 9 серп.; 5, 12, 19 груд.; 1986. – 4 лип.; 3 верес.

П'ясецький В. Лучани 100 років назад: Ескіз груп. портр. // Луцьк. замок. – 2002. – 18 квіт.

П'ясецький В. Ми зроду Велинь // Волинь. – 1991. - № 1. – С. 7-14.

П'ясецький В. На луцьких перехрестях // Луцьк. замок. – 1996. – 10, 18 лип.; 10 серп.

П'ясецький В. На Староковельській цвітуть каштани: Нині – це вулиця Винниченка, на якій розташована редакція "Луцького замку" // Луцьк. замок. – 2003. – 25 верес.

П'ясецький В. Наполеон Орда – творець волинських історичних краєвидів // Волин. губерн. відом. – 2002. – 9 трав.

П'ясецький В. Народився на Підзамчі, в тіні Владичої вежі // Луцьк. замок. – 2003. – 21 серп.

П'ясецький В. Панорама тисячоліття: Архит.-краєзн. нариси // Слово правди. – 1986. – 2, 6, 12, 13, 16, 23, 30 верес.; 7, 14, 18, 28 жовт.; 1, 4, 29 листоп.; 9, 27, 30 груд.

П'ясецький В. Перші паростки відродження: (Історія Луцьк. укр. громади) // Краєвид. – 2001. – Листоп.-груд. – С. 1-2.

П'ясецький В. Портові ворота Волині // Волин. губерн. відом. – 2002. – 21 листоп.

П'ясецький В. Проспект Волі // Віче. – 1999. – 4, 11, 18 листоп.; 9, 16, 30 груд.

П'ясецький В. Родовід Луцька // Віче. – 1999. – 29 лип.; 5, 19, 26 серп.; 2, 9, 16, 23, 30 верес.; 2002. – 22 сер.; 2003. – 9 січ.

П'ясецький В. Силуети міста // Луцьк. замок. – 2003. – 7 серп.; 25 верес.

П'ясецький В. ... Служити для майбутніх поколінь нагадуванням // Волин. губерн. відом. – 2001. – 8 листоп.

П'ясецький В. Старожитні міста і містечка Волині // Волин. губерн. відом. – 2000. – 26 жовт.; 2 листоп.; 7, 14 груд.; 2001. – 15 берез.; 5 квіт.; 3 трав.; 2002. – 29 серп.

П'ясецький В. Сторінки історії // Волин. губерн. відом. – 2002. – 30 трав., 28 листоп.

П'ясецький В. «Тещин язык» до податкової веде, або Чи завжди доцільне перейменування вулиць // Вісник. – 1999. – 2 верес.

П'ясецький В. Три роки однієї площі // Луцьк. замок. – 1996. – 18 лип.

П'ясецький В. Тут колись були військові казарми, аеродром, полігон і кладовище...: Де тепер редакція «Вісника і К^о», був павільйон з входом на виставку досягнень // Вісник. – 2002. – 19 груд.

П'ясецький В. Франція очима волинського краєзнавця П'ясецького // Вісник. – 2003. – 14, 28 серп.; 4, 11 верес.

П'ясецький В. Чому вулицю назвали Кривий Вал // Луцьк. замок. – 2003. – 7 серп.

П'ясецький В. Як сиротинець «терезинек» став пересильним пунктом для «совєтських шпівнів» // Вісник. – 2002. – 29 серп.

Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині: Кн. 1 – Луцьк: Вежа, 2003. – 247 с.

Про В. П'ясецького – с. 195.

Балик Н. Вікно у глиб віків: Суботні зустрічі // Рад. Волинь. – 1987. – 14 берез.

Новосад О. Його праця – для людей // Аверс-прес. – 2002. – 7 листоп.

20 СІЧНЯ

**95 років від дня народження Я.Й.Фітцке (1909 – 1940) —
польського археолога, дослідника Волині**

Ян Йозеф Фітцке (12.01.1909 – 1940) народився в місті Гдова на Краківщині.

Закінчив гімназію в Кракові (1929), навчався на археологічному відділі Ягеллонського університету (1929-1933). Ще навчаючись у гімназії, Я.Фітцке брав участь у археологічних експедиціях та розкопках у центральній та південній Польщі. З 1930 року став членом Польського Археологічного Товариства та співробітником двох його видань: “Огляд археологічний” і “З глибини віків”. У 1933 – 1935 роках працював в Етнографічному музеї м.Лодзя та в м.Кракові.

В серпні 1936 року Ян Фітцке отримав посаду головного хранителя і керівника Волинського музею в Луцьку. Йому вдалося реорганізувати роботу музею, поставити її на наукову основу, поповнити і систематизувати музейні колекції. Протягом своєї роботи в музеї Ян Фітцке проводив регулярні археологічні розкопки на значній території Волинського воєводства. Він — один з найбільших знавців лінійно-стрічкової та дунайської культури. Найбільш відомі дослідження і знахідки були зроблені в м.Луцьку (Луцьк – Гнідава, Луцьк –Дворець, Луцьк-Кримне), с.Городок (Луцького району), с.Городок на Рівненщині.

Крім того, в смт.Торчин було досліджено могильник доби бронзи; в с.Піддубці розкопані кургани давньоруського часу з прикрасами та зброєю. Розкопки проводилися в Любомлі, Берестечку, Черську і т.д. Частина зібраної ним колекції зберігається у фондах Волинського краєзнавчого музею, найкращі зразки знахідок і нині представлені в експозиції музею.

Археологічним здобутком Яна Фітцке можна вважати складені ним “Карти розміщення археологічних стоянок на території Волинського воєводства у 1936-1938 рр”. Фітцке — автор численних публікацій в місцевій та столичній пресі про колекції Волинського музею та повідомлень про археологічні знахідки на землі волинян: “Надзвичайно цінне археологічне відкриття під Луцьком”(1937), “Сенсаційне відкриття у неолітичних могилах у Торчині на Волині”(1937), “Нумізматичне зібрання музею ВТПН у Луцьку” (1936) та інші.

Магістр Я.Фітцке залишив слід на Волині і як практик та організатор музейної справи в краї, він був упорядником колекцій занепаłego і занедбаного музею князів Острозьких в Острозі, переданого в 1938 р. місцевому відділенню Волинського округу Польського Краєзнавчого Товариства, членом редколегії щомісячника “Земля Волинська” та правління Луцького відділення ПКТ, викладав на курсах екскурсів по м.Луцьку, допомагав становленню регіональних музеїв в містах Дубно, Кременець.

З початком II-ої світової війни як поручик запасу призваний до польської армії. Разом з своєю частиною потрапив в радянський полон, а далі — в табір в Козельськ на Смоленщині. Наприкінці квітня 1940 р., під час ліквідації табору, Ян Фітцке був розстріляний органами НКВС у Катинському лісі.

Тетяна Дудар

Література:

- Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині: Кн. 1. – Луцьк: Вежа, 2003. – 247 с.
- Про Яна Фітцке – с. 101, 102.
- Дмитрук В. Археологічні матеріали Яна Фітцке у фондах Волинського краєзнавчого музею // Волинь незабутня: Тези IV регіон. наук.-практ. конф. – Рівне, 1993. – С. 5-6.
- Дмитрук В. Вибрані часом: (Краєзнавці Волині 20-30 рр. XX ст.) // Волинський музей: історія і сучасність: Наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 59-62.
- Про Яна Фітцке – с. 61.
- Дмитрук В. Ю. Відданий краєзнавству: (Ян Йозеф Фітцке, 1909-1940) // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. III. – С. 422-431.
- Дмитрук В. Дослідник Волині, розстріляний у Катині Ян Фітцке (1909-1940) // Воляння з Волині. – Острог, 1998. – Ч. 4(23) – С. 44-45.
- Кучінко М. М. Відомі археологи-дослідники слов'яно-руського періоду історії Волині // Минуле і сучасне Волині: Історичні постаті краю: Тези доп. та повідомл. V Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1991. – С. 19-21.
- Манько М. Ян Фітцке про перспективи розвитку музейної справи на Волині напередодні другої світової війни // Волинський музей: історія і сучасність: Тези та матеріали I наук. – практ. конф., присвяч. 65-річчю Волин. краєзн. музею та 45-річчю Колодяжн. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 1998. – С. 9.
- Охріменко Г. В. Археологічна спадщина Яна Фітцке // Матеріали IV наук.-краєзн. конф. «Остріг на порозі 900-річчя...». – Остріг, 1993. – С. 117-120.
- Охріменко Г. В. Ян Фітцке і вивчення культури лінійно-стрічкової кераміки на Волині // Остріг на порозі 900-річчя (1900-1992 рр.). – Сокаль, 1992. – Ч. II. – С. 5-8.
- Дмитрук В. Розстріляна в Катині передісторія Волині: (до 90-річчя з дня народж. Яна Фітцке (1909-1940)) // Віче. – 1999. – 21 січ.
- Штинько В. Дослідники землі Волинської // Волинь. – 1999. – 28 січ.

22 СІЧНЯ

**50 років від дня народження М.В.Кравчук (1954) —
художниці, майстрині-соломникарки, члена Національної спілки
народних майстрів України**

Влітку 2003 року у м.Червонограді експонувалася виставка робіт Марії Кравчук, її сина Івана та учнів майстрині. Відвідувачі із захопленням оглядали

виставку і були вдячні авторам за їх талант та подаровану радість душі. Такі щирі відгуки Марія Василівна заслужила своїми руками, які можна назвати “золотими”, тому що на них осів пил золотої соломки.

Народилася Марія Василівна Кравчук 22 січня 1954 року у місті Прокоп'євську Кемеровської області, куди були вислані її батьки. У 1956 році родина повернулася на батьківщину до с.Туличів Турійського району. В сусідньому селі Купичеві Марія Василівна закінчила середню школу. Згодом вступила до Львівського училища декоративно-прикладного мистецтва імені І.Труша. Після закінчення навчального закладу працювала художником-оформлювачем в колгоспі, потім у районному відділенні зв'язку, а згодом — в Купичівській загальноосвітній школі вчителем образотворчого мистецтва. Роботу поєднувала із заочним навчанням на графічному факультеті в Івано-Франківському педагогічному інституті імені В.Стефаника. Тема її дипломної роботи — “Мистецтво плетіння із соломки”.

У 1984 році виплела свій перший виріб — капелюшок. Вчителем пані Марії був дідусь із села Кустичі Турійського району, який навчив її лише одному виду плетива, але передав любов до цього виду народного мистецтва на все життя. Далі завзята учениця навчалася сама, створювала нові техніки. З кожним роком її вироби ставали все досконалішими. А тепер вправна майстриня ділиться своїми здобутками з учнями, які залюбки навчаються у творчій студії, створеній з ініціативи Марії Василівни при Купичівській ЗОШ. Вона вчить дітей любити природу, шанувати її, бережливо ставитися до кожного колоска, вчить заготовляти матеріал, обробляти його та виплітати різноманітні речі, вчить образно мислити, творити.

Марія Василівна разом з учнями представляла Волинь на Всеукраїнських дитячо-юнацьких фестивалях народного мистецтва у Дніпропетровську (1992, 1994, 1996). У 2003 році вихованці майстрині стали переможцями конкурсу, організованого “Волинським братством” (Луцьк), конкурсу—огляду “Нові імена України” (Київ), конкурсу “Традиційного народного мистецтва і дитячої іграшки” (Київ), Міжнародного фестивалю “Золотий лелека” (Коблево).

М.В.Кравчук брала участь у святі “Лесині джерела” (Новоград-Волинський, 1997), у виставках образотворчого мистецтва “Різдвяна містерія – 96” (Луцьк), “Українська традиційна іграшка та лялька” (Київ, 2002). Була учасницею Міжнародних фольклорних фестивалів “Берегиня” (Луцьк, 1991, 1994), “Покуть” (Харків, 1999). Нагороджена Дипломом за участь у Першому міжнародному фестивалі солом'яного мистецтва і навчання в майстер-класах (Мінськ, 2003). Відзначена Подяками Міністерства культури і мистецтв України за збереження і розвиток культури (1999), за активну участь у проведенні Днів української культури в Росії (Сочі, 2002), Почесними грамотами управління освіти і науки Волинської обласної державної

адміністрації за активну участь у відновленні, збереженні і розвитку традицій народного мистецтва Волині (2001, 2003).

Марія Василівна Кравчук викладала плетіння з соломки в гуманітарному ліцеї при Полісько-Волинському народознавчому центрі. Проводила практичні та теоретичні заняття в Музеї імені І.Гончара. Її персональні виставки експонувалися у Львівському музеї архітектури і побуту, у Музеї літератури в Києві, у Волинському краєзнавчому музеї, в музеї м.Червонограда тощо.

Роботи Марії Кравчук залюбки купують на традиційних щорічних ярмарках народного мистецтва, які організовуються в Державному музеї народної архітектури і побуту України в Києві.

З 2000 року Марія Василівна є членом Національної спілки народних майстрів України. Своїм завданням художниця вважає відродження та популяризацію народного мистецтва на Волині.

Людмила Мірошніченко-Гусак

Література:

Ващук О. Тендітна соломка – матеріал вічний // Віче. – 1998. – 8 січ.

Гатальська Н. Солом'яне диво Марії Кравчук // Волинь. – 1999. – 12 січ.

Гатальська Н. Солом'яні дуhi Марії Кравчук // Нар. мистецтво. – 1999. - №1-2. – С. 63.

Клімчук В. Солом'яний бичок починається у Туличеві // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 28 серп.

Лагановський Л. Талановита майстриня // Уряд. кур'єр. – 2003. – 27 верес.

Мірошніченко-Гусак Л. Польова русалка Турійщини // Луцьк. замок. – 2003. – 21 серп.

Навроцька З. Марія Кравчук популяризує волинські традиції на Львівщині // Віче. – 2003. – 12 черв.

Стульська Г. Солом'яний дивосвіт Марійки Кравчук // Волин. губерні. відом. – 2002. – 20 черв.

Трофимук В. Соломка не боїться іскри Божої...: А такою іскрою член Національної Спілки майстрів народного мистецтва Марія Кравчук обдарована сповна // Вісник. – 2000. – 2 берез.

Чурило О. Солом'яна королева або просто Марія з Туличева // Досвіт. зоря. – 2001. – 8 листоп.

27 СІЧНЯ – 21 ЛИПНЯ

60 років від часу визволення території Волинської області від фашистських загарбників (1944)

Пам'ятним для волинян став 1944 рік. Адже, протягом цього року в результаті наступу військ 1-го Українського та 1-го Білоруського фронтів Волинь була визволена від фашистських загарбників.

Початковим етапом визволення нашого краю стала Рівненсько-Луцька наступальна операція, яка проводилася з 27 січня по 11 лютого військами 13-ої армії 1-го Українського фронту під командуванням генерал-лейтенанта М.П.Пухова. 27 січня перейшли у наступ на рівненському напрямку 76-й і 24-й стрілецькі корпуси генерал-лейтенантів М.І.Глухова і М.І.Кірюхіна. В той же день 1-й і 6-й гвардійські кавалерійські корпуси генералів В.К.Баранова і С.В.Соколова форсували річку Стир у районі Старого Чорторийська. Намагаючись ліквідувати плацдарм, що утворився, противник кинув проти кавалеристів танки. У важкому бою група воїнів 8-ї Далекосхідної кавалерійської дивізії зупинила ворожі танки. Старшому сержанту Немаджану Хакімову і рядовому Віктору Єршову посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

У зв'язку із сильним опором противника командуючий 13-ою армією генерал М.П.Пухов наказав повернути корпуси на південь з тим, щоб завдати удару по луцько – рівненському угрупованню німецьких військ. 1-й кавалерійський корпус, просуваючись вдовж річки Стир, розгорнув наступ на Луцьк. У боях за Цумань загинув командир 3-го ескадрону 50-го гвардійського кавалерійського полку 13-ої гвардійської кавалерійської дивізії капітан Д.Г.Васильєв, посмертно удостоєний звання Героя Радянського Союзу. 2 лютого воїни 1-го гвардійського Житомирського кавалерійського корпусу під командуванням генерал-лейтенанта В.К.Баранова оволоділи Луцьком.

Проте важкі бої не припинялися. Ворог підтягнув резерви і щоденно переходив у контратаки. За мужність та героїзм у боях на підступах до Луцька посмертно звання Героя Радянського Союзу було присвоєно кулеметнику 271-го полку 181-ї стрілецької дивізії А.І.Комку і командир батальйону цього ж полку О.Ф.Конякіну, заступнику командира батальйону 340-го полку 121-ї стрілецької дивізії капітану П.М.Тарасову.

У результаті Рівненсько-Луцької наступальної операції було звільнено понад 200 населених пунктів, у тому числі 2 обласних центри і 7 районних.

Після визволення Луцька війська Червоної Армії до 11 лютого закріпилися на рубежі Рожище – Кульчин – Колки – Луцьк – Підгайці. На ковельському напрямку оборона пройшла по рубежу Маневичі – Оконськ – Колки.

Наступним етапом у звільненні області стала боротьба за Ковель. Вона тривала з 23 червня по 6 липня в ході операції “Багратіон” військ 1-го Білоруського фронту. В період підготовки і проведення Поліської операції були звільнені Камінь-Каширський, Любешів, Голоби, Турійськ та багато інших населених пунктів.

Ні за один населений пункт на Волині не точилися такі криваві і жорстокі бої, як за Ковель — важливий залізничний вузол. У цих боях обидві сторони діяли з максимальним напруженням і чимало воїнів показали зразки хоробрості. Так, командир батареї 191-го зенітно-артилерійського полку лейтенанту В.К.Олійнику за мужність і героїзм, виявлені в бою під селом Дубова Ковельського району, присвоєно звання Героя Радянського Союзу

посмертно. Також звання Героя Радянського Союзу було посмертно присвоєно командирі взводу 135-ої розвідувальної роти 143-ї стрілецької дивізії старшині Г.М.Зеленському, який загинув 18 квітня під селом Мощена Ковельського району. Посмертно звання Героя Радянського Союзу присвоєно і командирі батальйону 605-го стрілецького полку капітану О.П.Міну. В боях за Ковель загинули у липні льотчики: Герой Радянського Союзу заступник командира ескадрилії 72-го розвідувального авіаполку капітан В.Г.Подколюдов, штурман цього ж авіаполку В.А.Смірнов, а також штурман 45-го винищувального авіаполку Ч.К.Бенделіані. За мужність, виявлену в боях під Ковелем, звання Героя Радянського Союзу були удостоєні сержанти І.Є.Єрохін і Ю.М.Солодов, молодший лейтенант В.І.Харламов.

Повністю територія області була визволена від фашистських загарбників в ході Львівсько-Сandomирської наступальної операції 1-го Українського фронту. З 15 по 18 липня визволено Локачі, Горохів; 20 липня — Володимир-Волинський, Овадно, Устилуг, а 21 липня був звільнений від фашистів останній населений пункт на Волині — Шацьк.

Героями Радянського Союзу за бої під час Львівсько-Сandomирської наступальної операції стали Ф.Є.Столярчук, С.В.Мілашенков, С.Я.Батишев.

Сьогодні близько 500 пам'ятників та обелісків свідчать про те, якою ціною життя і крові заплачено за визволення області. Адже, під час визволення нашого краю загинуло близько 25 500 воїнів, серед них 26 Героїв Радянського Союзу. Кількість поранених була ще більшою.

Тамара Копилова

Література:

Бойові дії у Західній Україні та в Карпатах // Безсмертя: Книга пам'яті України, 1941-1945. — К., 2000. — С. 333-347.

Бондаренко Г. В. Визволення Волинської області від фашистських загарбників // Волинь в Другій світовій війні та перші повоєнні роки: Матеріали наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 50-й річниці Перемоги над фашизмом. — Луцьк, 1995. — С. 40-41.

Великая Отечественная война, 1941-1945: События. Люди. Документы: Крат. ист. справоч. — М.: Политиздат, 1990. — 464 с.

Хроніка визволення території Волинської області — с. 188, 190, 195, 196, 198, 199, 218.

Горбатко И. Взвод пешей разведки: 55-летию освобождения Ковельщины от нем.-фашист. захватчиков — посвящаю!. — Луцк: Надтир'я, 1999. — 104 с.

Звільнення Волинської області від німецько-фашистських загарбників // Історія Волині. — Львів, 1988. — С. 129-132.

Кудь В. Битва за Ковель в 1944 році // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і

485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1 – С. 81-83.

Кудь В. О., Волинь у роки Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр. / В. О. Кудь, В. А. Наконечний // Книга Пам'яті України: Волин. область: У 3 т. – Луцьк, 1995. – Т. 1. – С. 6-15.

Мороз М. З пам'яттю про незабутнє: Ковель в Другій світовій війні // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 91-92.

Сіліч Л. Маневиччина в часи німецької окупації 1941-1944 рр. // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Край на межі тисячоліть: Матеріали X наук. іст.-краєзн. конф., яка відбулася у Старому Чорториську, Маневичах, Четвертні та Нововолинську в 2000-2002 рр. – Луцьк, 2002. – С. 60-61.

Хронологічні рамки окупації німецько-фашистськими загарбниками міст і сіл Волині у роки Великої Вітчизняної війни, 1941-1945. – Луцьк: Надстир'я, 1999. – 52 с.

Безсмертний О. М. Із святом вас, шановні турійчани! // Нар. слово. – 2003. – 3 лип.

20 липня 1944 року воїни 160-ї, 1-ї, 38-ї і 76-ї дивізій 70-ї армії визволили Ратнівщину від фашистських загарбників // Ратнівщина. – 2003. – 19 лип.

Зінчук В. Слава місту-воїну, місту-трудівнику: Ковельчани та їх гості урочисто відзначили День міста і 59-у річницю визволення Ковеля від нім.-фашист. загарбників / В. Зінчук, С. Ляшук // Вісті Ковельщини. – 2003. – 8 лип.

Лапків М. Садів – останнє село в [Луцькому] районі, звільнене 59 років тому // Слава праці. – 2003. – 15 лип.

Ліхторович О. Так ми визволяли Волинь // Волинь. – 2003. – 22 лип.

Мирка В. Вітаємо! / В. Мирка, Р. Чечотка // Полісся. – 2003. – 15 квіт.

Омельченко І. У день визволення міста [Володимира-Волинського] від фашистів // Слово правди. – 2003. – 22 лип.

5 березня – День визволення Любешова від німецько-фашистських загарбників // Нове життя. – 2003. – 4 берез.

Сидорчук А. На останніх рубежах Волинського Прибужжя // Колос. – 2003. – 18 лип.

У боях за Волинь полягло понад 25 тисяч військових // Луцьк. замок. – 2003. – 24 лип.

Федчук В. За визволення платили життям // Волинь. – 2000. – 1 лют.

Харитонов М. Дороги пам'яті: Як визволяли Старовижівщину // Сіл. новини. – 2003. – 19 лип.

Холявінська Н. Героям – слава: Ківерчани відзначили 59-у річницю визволення // Віл. шляхом. – 2003. – 8 лют.

Шана тим, хто визволяв Волинь // Волинь. – 2002. – 23 лип.

30 СІЧНЯ

170 років від дня народження В.Б.Антоновича (1834-1908) – українського історика, етнографа, археолога, археографа

30 січня 1834 р. у с.Махниця на Житомирщині народився Володимир Боніфатійович Антонович, український історик, етнограф, археолог, археограф. Закінчив медичний та історико-філологічний факультети Київського університету. У 1861 році приєднався до так званих “хлопоманів”, обґрунтувавши ідеологію цього напрямку в статті “Моя сповідь”. В.Б.Антонович був одним із засновників Київської громади. З 1878 року – професор російської історії Київського університету, голова Історичного товариства Нестора-Літописця в Києві. В.Б.Антонович – організатор археологічних з'їздів на Україні, автор понад 300 наукових праць з історії, археології, етнографії. Серед них найбільш відомі праці, присвячені історії козаччини, “Монографии по истории Западной и Юго-Западной России”, “Археологическая карта Волынской губернии” (1902 р.), де зроблений детальний опис археологічних пам'яток Волині. Брав участь у підготовці до друку багатотомного “Архива Юго-Западной России”, разом з М.Драгомановим видав “Історичні пісні малоруського народу”.

Помер 21 березня 1908 року.

Тамара Садовнік

Література:

Антонович В. Б. Археологическая карта Волынской губернии // Труды одиннадцатого археологического съезда в Киеве. – М., 1901. – Т. 1. – С. 1-133.

Антонович В. Б. Моя сповідь: Вибр. іст. та публіцист. твори. – К.: Либідь, 1995. – 814 с.

Антонович В. Б. Про козацькі часи на Україні: Із переднім словом про життя та діяльність В. Антоновича, із портретами автора, образами гетьманів та увагами д-ра Мирона Кордуби. – К.: Дніпро, 1991. – 238 с.

Антонович Володимир // 150 великих українців. – Івано-Франківськ, 2001. – С. 12.

Близняк М. Рукопис джерелознавчого курсу лекцій В. Б. Антоновича (варіант 1886 року) як унікальна пам'ятка його університетської діяльності // Осягнення історії. – Острог; Нью-Йорк, 1999. – С. 149-153.

Володимир Антонович // Сто найвідоміших українців. – М.; К., 2002. – С. 261-268.

Гаврилюк С. Історичне пам'яткознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX – початок XX ст.) – Луцьк: Вежа, 2002. – 531 с.

Про В. Б. Антоновича – див. Іменний покажчик.

Гайдай Л. І. Антонович Володимир Боніфатійович // Гайдай Л. І. Історія України в особах, термінах, назвах і поняттях: Навч. посіб.-комент. – Луцьк, 2000. – С. 17.

Гирич І. Батько народництва // Історичний календар '99. – К., 1998. – С. 29-31.

Древаль Ю.Д. Антонович Володимир Боніфатійович // Державні, політичні та громадські діячі України. – К., 2002. – Кн.1. – С. 199-202.

Журба О. І. Київська археографічна комісія, 1843-1921: Нарис історії і діяльн. – К.: Наук. думка, 1993. – 184 с.

Про В. Б. Антоновича – див. Іменний покажчик.

Кондратик Л. Й. Антонович Володимир Боніфатієвич // Кондратик Л. Й. Історія соціології України в іменах. – Луцьк, 1996. – С. 5-6.

Михайлова Р. Волинь у науковому спадку В. Б. Антоновича // Діячі науки і мистецтва рідного краю у розвитку української культури: Зб. матеріалів і тез наук. конф. – Рівне, 1998. – С. 74-77.

Огородник І. В. Історія філософської думки в Україні: Курс лекцій/ І. В. Огородник, В. В. Огородник. – К.: Вища шк.; Т-во “Знання”, КОО, 1999. – 543 с.

Про В. Антоновича – с. 389-392.

Славінський М. Гортаючи сторінки життя // Славінський М. Заховаю в серці Україну: Поезія. Публіц. Спогади. – К., 2002. – С. 201-382.

Про В. Б. Антоновича – с. 354-382.

Сосновська М. Творча спадщина Володимира Антоновича для розуміння актуальних проблем регіонального впорядкування сьогодення (національні, економічні, військові особливості історії українського народу) // Збірник наукових праць Української Академії державного управління при Президентові України. – К., 2000. – Вип. 2. Ч. II. – С. 239-245.

Палієнко М. Київська стара громада у суспільному та науковому житті України: (Друга половина XIX – початок XX ст.) // Київ. старовина. – 1998. - №2. – С. 49-84.

Ульяновський В. “Ранній” Володимир Антонович: Поза контекстами // Київ. старовина. – 1999. - №1. – С. 144-145.

Штинько В. Дослідники землі Волинської // Волинь. – 1999. – 28 січ.

Шудря М. Історія державотворення в іменах // Укр. культура. – 1999. - №7. – С. 14-15.

Антонович Володимир // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1993. – Т.1. – С. 50-51.

Антонович Володимир Боніфатійович // Мала енциклопедія етнодержавознавства. – К., 1996. – С. 820.

Антонович Володимир Боніфатійович // Довідник з історії України. А-Я. – К., 2001. – С. 30.

Антонович Володимир Боніфатійович // Короткий довідник з історії України. – К., 1994. – С. 18.

2 ЛЮТОГО

60 років від часу визволення м. Луцька від фашистських загарбників (1944)

У ході визволення нашої області від фашистських загарбників, зокрема під час Рівненсько-Луцької наступальної операції, 1 лютого 1944 року воїни 7-ої гвардійської кавалерійської дивізії 13-ої армії І-го Українського фронту одержали завдання наступати на Луцьк.

У ніч на 1 лютого першими в місто ввійшли розвідники 27-го гвардійського кавалерійського полку. Згодом на місто почали наступ інші підрозділи 1-го гвардійського Житомирського кавалерійського корпусу під командуванням генерал-лейтенанта В.К.Баранова. В цій операції відзначився командир шабельного взводу гвардії лейтенант В.В.Юдін. На ранок 2 лютого кінногвардійці повністю очистили Луцьк від німецько-фашистських окупантів і на вежі старовинної фортеці встановили прапор 7-ої гвардійської кавалерійської дивізії.

Проте найголовніше було утримати місто від контратак фашистів. Ворог намагався повернути Луцьк як важливий стратегічний пункт. З цією метою противник силами 175-ї, 143-ї угорських піхотних дивізій, а також кількох поліцейських полків і бойових груп СС з району Торчина 24 лютого перейшов у наступ на Луцьк. У результаті удару переважаючих сил ворога по обороні 121-ї стрілецької дивізії йому вдалося зайняти ряд населених пунктів біля Луцька, а також прорватися на східний берег Стиру північніше і південніше Луцька. Створилась загроза оточення міста. Тому командуючий 13-ою армією генерал М.П.Пухов направив кіннотників в район Луцька. 25-го лютого друга гвардійська кавалерійська дивізія разом з 121-ю стрілецькою дивізією почали шалені оборонні бої за утримання Луцька. У боях на підступах до міста воїни Червоної Армії виявили високу стійкість і героїзм.

Запекла битва розгорнулась на рубежах 181-ї стрілецької дивізії поблизу села Сирники. 28 лютого в районі цього села кулеметник Нижньоволзького полку 181-ї стрілецької дивізії А.І.Комок протягом шести годин відбивав масові

ворожі контратаки. За цей час він знищив понад сто фашистів, відбивши чотири контратаки, але при цьому був смертельно поранений. Посмертно йому присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

2 березня в бою за дуже укріплений пункт ворога під селом Милуші Луцького району, важко поранений, заступник командира батальйону 340-го стрілецького полку 121-ї стрілецької дивізії гвардії капітан П.М.Тарасов наклав свій тілом ворожий кулемет, ціною свого життя забезпечив успіх підрозділу. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 25 серпня 1944р. П.М.Тарасову посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Похований він на меморіалі Вічної слави у місті Луцьку.

9 березня 1944 року смертю хоробрих загинув комбат Нижньоволзького полку О.Ф.Конякін. З другої декади лютого його батальйон стримував наступаючого ворога. В день загибелі Конякін повів свій батальйон у бій, під час якого було вбито 350 фашистів. За вміле керування, особисту мужність та героїзм О.Ф.Конякіну присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

На увічнення пам'яті героїв вулиці нашого міста сьогодні носять їх імена.

Тамара Копилова

Література:

Боевое донесение штаба 1-го Украинского фронта Верховному Главнокомандующему о наступательных операциях на Правобережной Украине, 3 февраля 1944 г. // Советская Украина в годы Великой Отечественной войны, 1941-1943: Док. и материалы. – К., 1980. – Т. 3. – С. 37-39.

Наказ Верховного Головнокомандуючого про салют на честь визволення міст Луцька, Ровно, Здолбунова, 5 лютого 1944 р. // Луцьку 900 років, 1085-1985: Зб. док. і матеріалів. – К., 1985. – С. 149.

Кудь В.О. Звільнення Луцька від німецько-фашистських загарбників у 1944 році // Минуле і сучасне Волині: Тези доп. та повідомл. Волин. регіонал. іст. – краєзн. конф. – Луцьк, 1985. – С. 79-82.

Кудь В.О. Волинь у роки Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр. / В. О. Кудь, В. А. Наконечний // Книга Пам'яті України: Волинська область: У 3 т. – Львів, 1995. – Т. 1. – С. 6-15.

Про визволення м. Луцька – с. 11.

Михайлюк О.Г. Історія Луцька / О. Г. Михайлюк, І. В. Кічий. – Львів: Світ, 1991. – 192 с.

Про бої за визволення м. Луцька – с. 129-131.

Шляхом перемоги (1944-1945) // Безсмертя: Книга Пам'яті України, 1941-1945. – К., 2000. – С. 313-476.

Про визволення м. Луцька – с. 333-334.

Закалюк К. Між Рівним і Луцьком: Слідами кореспонденції, написаної 55 років тому, коли наші війська визволили від німців обласний центр Волині // Волинь. – 1999. – 2 лют.

Копилова Т. Бої за Луцьк: епопея мужності і героїзму // Луцьк. замок. – 1999. – 3 лют.

Лис В. У день визволення Луцька // Волинь. – 2000. – 3 лют.

Люпа В. Забутий полк: Дню визволення Луцька присвячується // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2001. – 1 лют.

Пушкар Н. Бійці з полку «Катюш» // Аверс-прес. – 2000. – 27 січ.

11 ЛЮТОГО

60 років від дня народження В.Т.Денисюка (1944) — краснознавця, культурно-освітнього діяча

Денисюк Володимир Тимофійович народився 11 лютого 1944 року в с.Демчин Бердичівського району Житомирської області. 1947 року його сім'я переїхала на Ратнівщину. Навчався в Заліській семирічній, згодом у Заболоттівській середній школах. Працював вчителем Заболоттівської школи-інтернату. У 1971 році закінчив з відзнакою історичний факультет Луцького педінституту ім.Лесі Українки, у 1978 році — Вищу партійну школу у Києві.

Працював у Луцькому ПТУ-2, у політичних структурах. Майже десять років очолював обласне управління культури. Завідував організаційним відділом Волинської облдержадміністрації. З 1995 року — начальник управління у справах преси та інформації облдержадміністрації.

Володимир Тимофійович виступив ініціатором проведення Міжнародного фестивалю українського фольклору “Берегиня”, який вперше відбувся в червні 1991 року в Луцьку.

У грудні 1991 року удостоєний звання “Заслужений працівник культури України”. Нагороджений державними орденами “Знак Пошани”, “Дружби народів”, церковним орденом “Різдво Христове 2000” II ступеня, трьома медалями. У 2000 році відзначений Подякою Президента України за багаторічну роботу в державних органах та дослідження історії краю.

В.Т.Денисюк очолює обласний відділ Товариства культурних зв'язків з українцями за кордоном “Україна і світ”. 4 серпня 2003 року відзначений Грамотою Верховної Ради України за вагомий внесок у збереження і пропаганду української культурної спадщини в світі.

Володимир Денисюк—автор книг “Літопис Камінь-Каширщини”(1996), “Ратнівщина”(1998), “Волинь.Події.Факти.Цифри.Туристичні маршрути”(1997), “Зачаровані мистецтвом”(1997), “Золота нива “Колоса”(1997), “Луцьку — 910 років”(1995), “Волинського цвіту по всьому світу” (2001) та інших. Автор понад сотні наукових і публіцистичних статей.

Тетяна Дудар

Література:

Денисюк В. Волинь: Події. Факти. Цифри. Турист. маршрути. – Луцьк: Надстир’я, 1997. – 143 с.

Денисюк В. Волинь: Події. Факти. Цифри. Турист. маршрути. 2-е вид. – Луцьк: Надстир’я, 2000. – 144 с.

Денисюк В. Зачаровані мистецтвом: До 40-річчя Луцьк. міськ. Будинку культури – нар. Дому „Просвіта”. – Луцьк: Ініціал; Надстир’я, 1997. – 160 с.

Денисюк В. Золота нива „Колоса”: Заслуж. нар. ансамбль пісні і танцю України „Колос” (Торчин Волин. обл.). – Луцьк: Надстир’я, 1997. – 104 с.

Денисюк В. Камінь-Каширський: 800 років від першої писем. згадки про місто: Іст. і сучасність. – Луцьк: Надстир’я, 1996. – 176 с.

Денисюк В. Літопис Камінь-Каширщини. – Луцьк: Надстир’я, 2001. – 524 с.

Денисюк В. Луцьку – 910 років: Іст. – краєзн. нарис. – Луцьк: Надстир’я, 1995. – 63 с.

Денисюк В. Творці дива: Нариси з історії Волин. театру ляльок і Міжнар. фестивалів „Різдвяна містерія”. - Луцьк: Надстир’я, 2002. – 160 с.

Денисюк В. Т. Ратнівщина: Іст. – краєзн. нарис / В. Т. Денисюк, І. О. Денисюк. – Луцьк: Надстир’я, 1998. – 352 с.

Денисюк В. Т. Ратнівська земля / В. Т. Денисюк, І. О. Денисюк. - Луцьк: Надстир’я, 2003. – 452 с.

Денисюк В. Волинське книговидання: історія і традиції // Книжковий сад „Надстир’я” (1992-2002). – Луцьк, 2002. – С. 9-22.

Денисюк В. Засоби масової інформації Волині: стан і тенденції // Ми – волинські журналісти. – Луцьк, 1999. – С. 6-12.

Денисюк В. Книга, потрібна всім // Пошук веде до мети: 3 іст. ред. газ. „Вісті Ковельщини” і ТзОВ „Ковел. міськ друк.” – Луцьк; 2002. – С. 3.

Волинський краєзнавчий музей: Путівник / Упоряд. В. Т. Денисюк. – Львів: Каменяр, 1988. – 119 с. : іл., 8 арк. іл.

Волинського цвіту по всьому світу: Матеріали наук. – практ. конф. „У світах – діти України”, 10 лип. 2001 року / Упоряд. В. Т. Денисюк. – Луцьк: Вісник і К, 2001. – 119 с.

Волинь туристкая: Путеводитель / Сост. В. Т. Денисюк. – Львов: Каменяр, 1984. – 96 с.: ил., 11 л. ил.

Державність, мораль і засоби масової інформації: Матеріали наук. – практ. конф., 7-9 серп. 2000 р. / Упоряд. В. Т. Денисюк, А. М. Якубюк. – Луцьк: Надстир'я, 2000. – 132 с.: іл.

Мости братерства: Матеріали етнофоруму євро регіону „Буг”, 12-13 листоп. 2002 р. / Упоряд. В. Денисюк. – Луцьк: Надстир'я, 2003. – 120 с.

Патріотами не народжуються: Матеріали міжнар. наук. – практ. конф. журналістів на тему „Патріотизм, національна ідея і засоби масової інформації”, 31 жовт. 2002 р. / Упоряд. В. Т. Денисюк. - Луцьк: Вісник і К, 2002. – 196 с.

Свобода слова: Теорія і практика: Матеріали наук. практ. конф. журналістів Волині на тему „Свобода слова і засоби масової інформації в демократичній державі”, 15-16 серп. 2001 р. / Упоряд. В. Т. Денисюк. - Луцьк: Вісник і К, 2001. – 124 с.

Українка Леся. Бояриня: Драм. поема / Упоряд. В. Денисюк. – Луцьк: Надстир'я, 2003. – 84 с.

Українка Леся. Коханий мій краю... : Поезії / Упоряд. В. Денисюк. – Луцьк: Надстир'я, 2001. – 205 с.

Українка Леся. Лісова пісня: Драма – феєрія в 3 д. / Упоряд. В. Денисюк. – Луцьк: Надстир'я, 2002. – 132 с.

Денисюк В. Ганна Жежко: Політичні міфи і правда життя // Волинь. – 1998. – 27, 29 жовт.

Денисюк В. Ентузіасти друкованого слова // Волинь. – 2003. – 31 трав.

Денисюк В. Незламний вчений з Волині – Євген Степанович Шабліовський // Віче. – 1998. – 30 квіт.

Денисюк В. За Шевченка страждав, але не корився // Волинь. – 1999. – 10 черв.

Денисюк В. Євген Шабліовський (1906 - 1983) // Волинь літературна. – 2000. - № 1. – С. 13-15.

Визнання: заслужені професіонали Волині // Волинь. – 2003. – 4 верес.

Визнання: Національна Спілка письменників України відзначила Володимира Денисюка // Волинь. – 2003. – 16 жовт.

Філатенко А. Культура – це наше генне дерево // Волинь. – 2003. – 9 жовт.

Владич М. Церковний орден – подвижнику науки // Віче. – 2001. – 22 лют.

16 ЛЮТОГО

**60 років від дня народження О.Р.Валенти (1944-1991) —
українського художника**

Олександр Родіонович Валента народився 1944 року в с.Черніїв Турійського району на Волині.

Біографія художника сповнена драматичних рис. Батько Родіон загинув під час Другої світової війни. Мати Уляна померла незабаром опісля народження сина. Певний час діти перебували під опікою рідних. Однак, самостійно проживаючи у батьківській оселі, вони зазнали і гіркоти сирітства, і злиднів, і тяжкої недитячої праці.

До Луцька Олександр потрапив у восьмирічному віці, коли їх із сестрою Лідією було влаштовано до Луцької школи-інтернату (1952р.). В 1961 році він закінчив десятирічку, і влаштувавшись працювати на авіазавод, розпочав відвідувати Луцьку дитячу художню школу. Цей період освітив надією сповнене нестатків життя сироти. П.К.Сензюк — перший і єдиний вчитель художника - добре пам'ятає той час, коли до нього підійшов босоніж невисокого зросту хлопець і сором'язливо запитав: “Чи Ви могли б мене навчити малювати?” Під керівництвом П.К.Сензюка О.Валента не тільки здобув початкову фахову освіту, а й сформувався як особистість та митець. Взаємна симпатія супроводжувала їхні стосунки і опісля навчання (1965). Під керівництвом Петра Костянтиновича Олександр багато читав про мистецтво, копіював, стилізував манери визначних митців, робив самостійні творчі спроби. Незабаром полотна початківця з'явилися на міських та обласних художніх виставках. Цей дебют не залишився поза увагою громадськості. Про Валенту почала писати місцева преса, він здобув прихильність багатьох нових знайомих, шанувальників. Твори художника, написані під впливом Моне, Сера, Брака, щедрою зливою заповнили Луцьк 60-х. Їх дуже багато, десятки десятків, різних за розміром пейзажів та натюрмортів, котрі випромінюють жадобу до життя, радість праці, якусь особливу натхненність та ліризм. В блакитно-синьому мареві барв завмерли сквери, бульвари, тіні будов. Миготить неонове світло ліхтарів. З хлоп'ячою пустотливістю художник роздрібноє на порошини предметний світ. Безмовна мертва натура під його пензлем неначе оживає: пружно вигинаються щупаки, тужавіють яблука, зблискують золотом карасі, дзвенять барвами кавуни, перці. Над цими полотнами неначе витає дух зачинателів імпресіонізму та пуантелізму. І все ж... крізь тонку поливу модерністської французчини проступають риси достоту оригінальні, незбагненно українські. Саме ця деталь не дозволяє причислити зроблене художником до епігонства і вторинності. Український, ба навіть волинський, контекст в них вичитується досить виразно: в зображальних мотивах, палітрі, трактуванні форми, своєрідному емоційному звучанні. Навдивовижу прості, а подеколи навіть скупі за антуражем (пучок редьки, емальована чашка, хлібина, пляшка) вони все ж випромінюють особливу ауру, якусь незбагненну духовну наповненість, оптимізм, поетизацію всього довколишнього. Вочевидь на їхню структуру повпливав тісний контакт автора із народним мистецтвом, генетичним носієм якого він був, і в середовищі якого він зростав. У 1969 році за рекомендацією П.К.Сензюка Олександру Валенті було запропоновано роботу

методиста образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва в Будинку народної творчості. Асоціації дитячих вражень разом із досвідом, який він отримав, виконуючи ці обов'язки, очевидно і витворили той неповторний шарм його доробку. Поза професіональністю прийомів живопису художника струменить мудрість народної класики: декоративне багатство волинського ткацтва, колористична динаміка вишивок, пластичний лаконізм форм.

Першим серйозним творчим успіхом О.Валенти стала його участь у Республіканській виставці молодих митців (Київ, 1966р.). Полотно “Риби” представлено там, було видруковане як кольорова поштівка і великим накладом розійшлося по країні, пропагуючи Волинь та волинське мистецтво. Цей факт, як на той час, був майже офіційним визнанням. Він додав молодому авторові впевненості й віри у майбутнє.

Рубіж 1960-х – 1970-х років означений у біографії О.Валенти особливим піднесенням. В 1970 році він одружився. Незабаром у нього з'явилася донька. В 1971-му цій маленькій родині вдалося змінити помешкання в гуртожитку на окрему квартиру на вул.Леніна. Один за одним з мольберта художника сходили нові твори — маленькі живописні симфонії, в яких бринять світлі почуття, краса та гармонія. В 1971 році відбулася перша персональна виставка О.Валенти, успіх якої був однією із підстав переходу його на роботу в Художньо-виробничі майстерні ХФ УРСР. Тут в середовищі професійних митців він знайшов добрих друзів та радників (О.Шмаков, Ю.Герман, А.Кучерук, М.Ковальчук, ін.), працював на великих монументальних об'єктах, займався оформлюванням, брав участь майже у кожній виставці. Його оригінальний живопис прямо із виставкових залів розходився по численних домівках лучан, інколи достоту випадкових знайомих, яким щиросердний господар не зміг відмовити у дарунку.

З кінця 1970-х років негативні емоції дедалі частіше супроводжували плін життя митця. Сімейна криза, ознаки якої з'явилися дещо раніше, в цей час сягнула епогею. 1978 року О.Валента залишив сім'ю і перейшов жити в напівпідвальне приміщення майстерні по вул. Маяковського. Галасливе братство художників, що повсякчас гуртувалися тут, запальні розмови, суперечки під склянку доброго вина певною мірою компенсували відсутність справжньої оселі, тамуючи появу прикрого усвідомлення самотності. Під знаком підвалів, хаосу, випитих та невипитих чарок проминули 80-і роки. Майстерня по вул. Короленка, куди художник перебрався незабаром, стала спражнім прихистком для ображених долею, п'яничок або справжніх зайд із-за межі порядності, хоча, безперечно, не оминали її також і давні друзі із світу мистецтва. Перед кожним із них господар гостинно відчиняв двері, вважаючи за свій обов'язок розділити з кожним, хто переступав поріг цієї “хижки”, останній окраєць хліба. Прогнута канапа, старе крісло, креслярська дошка, покладена на табурет, заміняла собою стіл, велика пательня духмяно парувала картоплею з печерицями... Незважаючи на прозаїчність інтер'єру, тут було тепло та затишно. Кость Шишко, Анатолій Пашкевич, Олександр Богачук, Олена Бурдаш, Клава Корецька, Анатолій Якуб'юк, Валерій Маренич — хто

тільки із творчих людей не бував у цій “рукавичці”. В кін. 80-х – поч. 90-х рр. тут почали з’являтися колекціонери. Картини, ще не зовсім просохлі, масово вивозилися до Польщі, Німеччини. Ізраїлю. Охочих придбати полотна О.Валенти ставало дедалі більше. Незважаючи на тодішню девальвацію карбованця, оцінка художником своєї роботи була стабільною. Одна-друга пляшка чогось міцного, декілька копійок на “хліб”, а інколи достоту символічна сума купонами - і у кмітливих шанувальників опинявся першокласний живопис митця, народженого під знаком великих. В ці тривожні дні сер. 90-х років майстерню Валенти відвідували дедалі рідше друзі по творчості. Їх неначе відтіснили оті відразливі персоналії напівкримінального світу. Художник — щира, беззахисна людина - стала в’язнем оцих посланців темряви. Однак, не зважаючи на деструктивність обставин, кризу особистого життя, суєту, бійки, він не втратив світлого погляду та чистоти душі. Більше того, саме в ці дні, в сірому підвалі з тьманими вікнами, його творчість сягнула небувалої висоти. Нова стилістична метода, т.з. “декоративний цикл”, започаткований художником ще на рубежі 70-х – 80-х , здобула особливої стилістичної виразності. Мерехтіння напівтонів олійної фарби змінила повнозвучність локальних кольорів. Як у давнину іконописці, художник komponує поверхню площинно та декоративно. Весь простір, кожен об’єкт вибудовує не дрібними, експресивними мазками, а мальовничими фрагментами вишневого цвіту, горошинами ягід, яблук, парашутиками кульбаб, травинок, кожна з яких — окремий світ, окрема нота неповторно-індивідуального звучання. Виразна й монументальна композиція позбавлена статичності. Все в ній створює вражаючий ефект динамічної пульсації та руху. “Чотири пори року”, “Калина”, “Писанки”, “Червень” —твори, що їм важко віднайти аналоги. Як давня українська ікона — символічне вікно піднебесся, так і ці роботи художника з підвалу — своєрідне вікно у інший вимір, простір, витворений багатоманітною уявою цієї самотньої, можливо, грішної та недосконалої, однак незвичайної людини з натурою поета. Перед очима глядача в його творах постає своєрідна світобудова, збурена з архаїчних глибин язичницьке обожнення всього живого. Метафоричністю народної пісні озивається кожна деталь, звеличуючи Землю, рідний край, Матір-природу. В 1995 році відбулась остання персональна виставка художника “Саша Валента. Малярство”, котра представляла перед сучасниками по-справжньому грандіозний доробок, гідний найвищої оцінки. У 1996 році О.Валенті було присуджено обласну мистецьку премію ім. Й.Кондзелевича.

На цій високій ноті закінчується мистецтво художника, як і закінчується його життя. 6 грудня 1997 року Олександр трагічно загинув у новій майстерні по вул. Данила Галицького від рук невідомих вбивць, котрі й досі залишились непокараними. Його творчий доробок сьогодні — візитна картка волинського краю. Кожне із виконаних ним полотен — справжня окраса музейних колекцій та приватних зібрань.

Зоя Навроцька

Література:

Каталог першої обласної виставки творів молодих художників Волині. – Луцьк, 1973. – 18 с.

Про О. Валенту – с. 6,13.

Творческая группа художников Волыни: Каталог. – Луцк, 1978. – 30 с.

Про О. Валенту – с. 22.

Сидор О. В. Творчий метод О. Р. Валенти // Хмельницькому – 500: Тези наук.-теорет. конф. – Хмельницький, 1991. – С. 161-162.

Валента Л. Олександр Богачук: «Любов лиш можна зміряти любов'ю» // Луцьк. замок. – 1999. – 28 січ.

Гуменюк Н. Маєстро соняхів: Пам'яті худож. Олександра Валенти: [Вірш] // Нар. справа. – 2003. – 13 лют.

Гуцалюк Д. Він творив легенду Луцька // Луцьк. мол. – 2003. – 6 берез.

І все ж таки... Валента! // Віче. – 2003. – 10 листоп.

Клімчук В. Художник, що роздаровував свої картини // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 20 лют.

Корецька К. Валента, якого знають і люблять // Нар. трибуна. – 1995. – 7 квіт.

Корецька К. Портрет художника в інтер'єрі // Нар. трибуна. – 1991. – 9 берез.

Мельник В. Світлій пам'яті Олександра Валенти // Феномен. – 1998. – 21 лют.

Слово про майстра // Нар. справа. – 2003. – 13 лют.

Степанюк Ф. Добра душа Олександра Валенти // Нар. справа. – 1995. – 14 квіт.

У ці дні колись: Олександр Валента залишив про себе пам'ять у картинах // Волинь. – 2003. – 15 лют.

Фонд Олександра Валенти // Нар. справа. – 1998. – 11 черв.

Художник з великої літери // Луцьк. замок. – 2003. – 13 лют.

Цюриць С. Пам'яті Валенти // Віче. – 1997. – 25 груд.

22 ЛЮТОГО

**190 років від дня народження О. Кольберга (1814-1890) —
польського, українського та білоруського фольклориста,
етнографа та композитора**

Почесне місце в історії світової фольклористики належить Оскару Кольбергу — польському фольклористові, етнографові та музикознавцеві, члену Краківського наукового товариства і Педагогічного товариства у Львові (з 1868 р.).

Оскар Генріх Кольберг народився 22 лютого 1814 року в місті Пшисуха Келецького воєводства (Польща). Навчався у музичних школах Варшави і Берліна. Результатом захоплення народною піснею було видання “Пісні польського народу” (1842 р.). У 1857 році вийшла друга збірка пісень з такою самою назвою, яка містила записи численних варіантів пісень, танців з нотами. 1861р. О.Кольберг залишив службу і повністю віддався збиральницькій роботі. Він почав записувати фольклор, збирати етнографічні матеріали у Польщі, Україні, Білорусі. Все це вилилось у багатотомне видання “Народ, його звичаї, спосіб життя, мова, перекази, прислів’я, обряди, пісні, ігри, музика і танці” (1857-1890 рр.). Дослідженнями охоплені різні регіони Польщі, України (Східне і Західне Поділля, Карпати, Прикарпаття, Волинь).

За роки дослідницької праці О.Кольберг здійснив 11 подорожей в Україну. Відомості про український народ, його духовну і матеріальну культуру увійшли до таких праць як “Покуття” (тт.1-4, 1882 – 1889 рр.) та “Волинь” (видана після смерті дослідника у Кракові в 1907 році). О.Кольбергу належать публікації українських народних казок (“Казки з Полісся”, 1889 р.) і пісень (“Весільні звичаї та обряди з Полісся”, 1889 р.).

У Польщі в 1961-1988 рр. здійснено повне видання праць видатного фольклориста й етнографа у 70-и томах.

Наталія Кузьмич

Література:

Kolberg O. Wolyn: Obreju, melodye, piesni. – Krakowie, 1907. – 450 s.
Кольберг О. Казки Покуття. – Ужгород: Карпати, 1990. – 327 с.

Баженов Л. В. Кольберг // Баженов Л. В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців ХІХ-ХХ ст. – Кам’янець-Подільський, 1993. – С. 237.

Болтарович З. Оскар Кольберг і Україна // Записки Наукового Товариства імені Т. Шевченка: Пр. Секції етнографії та фольклористики. – Львів, 1992. – С. 219-232.

Вахніна Л. К. Народна культура Волині у висвітленні польських дослідників ХІХ ст. // Минуле і сучасне Волині: Освіта. Наука. Культура: Тези доп. та повідомл. ІV Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1990. – Ч. ІІ. – С. 25-26.

Столярчук Б. Кольберг Оскар Генріх // Столярчук Б. Фольклористи Рівненщини. – Рівне, 1994. – С. 14-15.

Ткачук П. Д. Етнографія Волині в працях польських дослідників (ХІХ ст.) // Минуле і сучасне Волині: Проблеми джерелознавства: Тези доп. і повідомл. VII Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1994. – С. 33-36.

Цюриць С. Визначні фольклористи: О. Кольберг // Віче. – 1998. – 21 трав.
Юзвенко В. Шістдесят шість томів фольклорного зібрання Оскара
Кольберга // Нар. творчість та етнографія. – 1969. - № 6. – С. 25-29.

Кольберг Оскар // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1994. – Т. 3. –
С. 1086.

25 ЛЮТОГО

**133 роки від дня народження Лесі Українки (1871 - 1913) —
видатної української поетеси, драматурга, громадської діячки**

Перша поштова листівка з портретним зображенням Лесі Українки вийшла ще за її життя. А було це так. “...єсть у мене... справжнє, виразне бажання, се поїхати до Вас на зелену Буковину. Нині хочеться Ваших тихих речей, Ваших лагідних поглядів, Вашої ще не чуваної для мене музики, мене ваблять Ваші незнані, а вже милі гори і вся Ваша країна, що здавна мрією моєю стала”, — писала Леся Українка Ользі Кобилянській в березні 1901 року, в трагічну пору свого життя. Їй хотілося спокою, але й розради і, коли визрів настрій і намір поїхати кудись, де можна було б відпочити фізично і морально, вона радо прийняла щире запрошення товаришки. Весну і літо того року Леся Українка провела на Буковині. Під час гостини обидві письменниці сфотографувалися разом. В листі з Кимполунга Леся просила Ольгу замовити шість фотокарток для неї; вона побачила на тому знімку “деякі дефекти”, тож вагалася, чи замовляти більше.

1902 р. до О.Кобилянської звернувся видавець Я.Оренштайн з Коломиї з проханням дати її фотокартку для виготовлення поштової листівки. З цього приводу письменниця писала О.Маковею: “Ще я би, може, дала, якби Леся свою фотографію дала: тогди я би післала тую, де ми разом є, але так, іншу — зовсім не дам і не хочу”. Видавець, треба думати, погодився на умови Кобилянської, і 1902 р. у його видавництві вийшла ошатна поштова листівка, на якій обидві письменниці — в розквіті творчих сил і талантів. У грудні 1902 року, коли Леся Українка лікувалася в Сан-Ремо (Італія), Ольга Кобилянська повідомила про цю подію в їхньому житті. “До мене ніхто не писав про фотографію для карток, і то мені все-таки дивно, що вже моя “особа” десь в “збірці”, а я про те й не знала б, якби хтось не написав. Се не дуже-то чічо з боку “збирачів”, я тільки не знаю, хто вони такі, а то б дала їм догану, хоч воно тепер вже запізно для якихсь практичних наслідків”, — відповіла Леся (лист до О.Кобилянської 30.XII.1902 р. з Сан-Ремо).

Нині такою листівкою може похвалитися не кожна музейна збірка.

Наталія Пушкар

Література:

Українка Леся. Бояриня: Драм. поема. – Луцьк: Надстир'я, 2003. – 84 с.

Українка Леся: Лелія: Казка для дітей. – Луцьк: Надстир'я, 2002. – 16 с.

Українка Леся. Лісова пісня: Драма – феєрія в 3 д. – Луцьк: Надстир'я, 2002. – 132 с.

Співачки зорі провідної: Леся Українка, Марія Конопницька: Вірші / Пер. на пол. Я. Павлюк. – К.: Голов. спеціаліз. ред. літ. мовами нац. меншин України, 2002. – 184 с.: порт.

Агеева В. Епістолярна спадщина Лесі Українки: листи як фрагменти творчої біографії // Агеева В. Жіночий простір: феміністичний дискурс українського модернізму. – К., 2003. – С. 141-157.

Бондаренко Г. Ім'я Лесі Українки й родини Косачів у волинезнавстві: історико – краєзнавчий аспект // Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині. – Луцьк, 2003. – Кн. 2. – С. 24-44.

Гнатюк Г. Метафоричні сполуки та їх семантичні функції в поетичному мовленні Лесі Українки // Філологічні студії. – Луцьк, 2002. - № 4. – С. 41-47.

Дзеркало: Драматична поема Лесі Українки „Оргія” і роман Володимира Винниченка „Хочу!”. – К.: Факт, 2002. – 320 с.

Златогорська Л. Конфлікт і характер у драматичному етюді Лесі Українки „Прощання” // Проблеми славістики: Наук. часопис. – Луцьк, 2002. – Ч. 2-3. – С. 3-8.

Леся Українка // Народжені Україною: Мемор. альм. – К., 2002. – Т. 2. – С. 662-663.

Леся Українка та родина Косачів в історії Ковеля і Ковельщини // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст. – краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 155-178.

„Листи так довго йдуть...”. Знадоби архіву Лесі Українки в Слов'ян. бібліотеці у Празі. – К.: Видав. центр „Просвіта”, 2003. – 318 с.

Лозовий В. О., Чибісова Н. Г. Леся Українка / В. О. Лозовий, Н. Г. Чибісова // Державні, політичні, громадські діячі України. – К., 2002. – Кн. 1. – С. 217-220.

Леснюк О. Художній образ та проблема його творчої реалізації (на прикладі образу Лесі Українки в художній літературі) // Філологічні студії. – Луцьк, 2002. - № 4. – С. 8-14.

Минуле і сучасне Волині й Полісся: Народна культура – шлях до себе: Матеріали Волин. обл. наук. етногр. конф.: Вип. 11. – Луцьк, 2003. – 140 с.: іл.

Про Лесю Українку – с. 36-41.

Одарченко П. Літературна освіта Лесі Українки; Новий російський переклад Лесі Українки // Одарченко П. Українознавчі спостереження й фрагменти: Статті, рец., спогади. – К., 2002. – С. 42-52.

Поліщук Я. Міфологія культурних світів Лесі Українки // Поліщук Я. Міфологічний горизонт українського модернізму: Монографія. – Івано-Франківськ, 2002. – С. 263-383.

Родина Косачів і волиняни: Спогади, перекази / Записи, впоряд. і прим. О. Ошуркевича. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2002. – 62 с.

Славінський М. Зруйнований храм кохання // Славінський М. Заховаю в серці Україну: Поезія. Публіцистика. Спогади. – К., 2002. – С. 383-405.

Хоменко В. Я. Українська і світова культура: Підруч. – К.: Україна, 2002. – 333 с.

Про Лесю Українку – с. 149-150, 243-244.

Ангелова А. Лідер і натовп: Соціал. міфологія у творчості Лесі Українки // Людина і світ. – 2003. - № 1. – С. 43-47.

Гарилюк Я. Лесине слово в екслібрисі // Волинь. – 2003. – 5 серп.

Гей В. „Як меч проти неправди і облуди...”: Думки, навіяні третім поет. святом „Лісова пісня” в урочищі Нечимному // Волинь. – 2003. – 14 серп.

Гриценко В. Крамола „Боярині” Лесі Українки: (Нотатки на полях підруч.) // Укр. мова і літ. в шк. – 2003. - № 1. – С. 69-71.

Гуменюк В. Леся Українка і театр // Дивослово. – 2003. - № 2. – С. 14-17.

Диба А. „І вічні ми будемо з нею” // Сіл. час. – 2003. - № 4. – С. 8.

Зінчук В. Вшанували пам'ять Лесі Українки // Вісті Ковельщини. – 2003. – 5 серп.

Камінчук О. Художній світогляд та особливості поетики Лесі Українки // Дивослово. – 2003. - № 1. – С. 53-59.

Кармазіна М. Говорімо про Лесю // Дзеркало тижня. – 2003. – 8 лют.

Кірюхін Е. Містичний міст з минулого / Е. Кірюхін, М. Кірюхіна // Голос України. – 2003. – 1 серп.

Кудрявцев М. Трагедія невизнаної правди: (Ідей. проблематика драми Лесі Українки „Кассандра”) // Укр. літ. в ЗОШ. – 2003. - № 2. – С. 18-22.

Ольшевський І. Леся Українка: таїна псевдоніма // Луцьк. замок. – 2003. – 31 лип.

Ольшевський І. Якби не було сімейної драми з дівчинкою, обділеною материнською любов'ю, то не було б і Лесі Українки // Віче. – 2003. – 31 лип.

Ошуркевич О. Урочище Нечимле і його господарі // Берегиня. – 2003. - № 2. – С. 31-40.

Погребенник В. Михайло Драгоманов і Леся Українка: Результативність ідейно-творчого спілкування // Освіта. – 2003. - № 44. – С. 11.

Просятківська Л. Мусила світити блискавицею у тьмі // Укр. слово. – 2003. - № 32. – С. 11.

Пушкар Н. У „Віче” – про вічне // Віче. – 2003. – 20 лют., 31 лип.

Пушкар Н. Лесине літо в Славутіч / Н. Пушкар, О. Златогорський // Волин. губерні. відом. – 2003. – 20 лют.

Свиридов М. Щира данина поетесі: Громад. панахида до 90-х роковин смерті Лесі Українки відбулася на її могилі в столиці // Київ. відомості. – 2003. - № 33. – С. 12-13.

Солдатова Л. „Лісова пісня” – шедевр. Чому? // Урок української. – 2003. - № 5-6. – С. 44-46.

Стрижак А. Те, що не вмирає: Минуло 90 років від дня смерті Лесі Українки // Україна мол. - 2003. – 2 серп.

Штинько В. І слава за словом її навздогін... // Волинь. – 2003. – 2 серп.

Хороб С. Неоромантизм Лесі Українки в контексті західноєвропейської модерної драми // Укр. літ. в ЗОШ – 2003. – № 5. – С. 33-38.

Черняк В. Ізідора Косач-Борисова: „Леся завжди була до мене надзвичайно ніжна і дбайлива” // Дзеркало тижня. – 2003. – 22 берез.

Чечелюк П. „В Колодяжному я не почуваю себе зайвою на світі...” // Дзеркало тижня. – 2003. – 1 берез.

9 БЕРЕЗНЯ

**190 років від дня народження Т. Г. Шевченка (1814 – 1861) —
видатного українського письменника і художника**

Твори Тараса Григоровича Шевченка в перекладі російською мовою з'явилися ще за його життя. Одним з перших перекладачів був російський письменник і критик Плещеев Олексій Михайлович. У 1858–61 рр. він переклав дев'ять поезій Шевченка, а 1860 р. — поему “Наймичка”. Цікаво, що деякі переклади Плещеева з'явилися друком раніше за оригінали або одночасно з ними. До творів Т.Шевченка зверталися М.Гербель, Л.Мей, М.Берг, В.Крестовський, М.Михайлов, М.Курочкін, — переклади їхні ще за життя поета склали “Кобзарь” Тараса Шевченка в перекладі русских поэтов” під редакцією Миколи Гербеля. Цей “Кобзарь” доповнювався і перевидавався у 1869, 1876 і 1905 роках.

Та серед найплідніших перекладачів творів Шевченка та найактивніших популяризаторів його творчості слід назвати Івана Олексійовича Белоусова (1863 – 1930), поета-самоука, вихідця з селян Московської губернії. Перші його власні вірші були надруковані 1882 року. А 1887 року в Києві вийшла перша поетична збірка І.Белоусова “Из “Кобзаря” Т.Шевченко и украинские мотивы”, до якої увійшло 18 перекладів. Перше видання своїх перекладів творів Т.Шевченка І.Белоусов надіслав А.П.Чехову. Відомо, що письменник уважно ознайомився з ними й у листі-відповіді виклав свої зауваження щодо деяких художніх недоліків у перекладі.

1892 року Белоусов видав окремо “Маленький “Кобзарь””(теж у Києві), крім того, постійно друкував власні переклади творів Шевченка у російській

періодичній пресі. 1900 року в Москві І.Белоусов видав збірку “Песни и думы Кобзаря”, яку було перевидано у 1903 і 1909 рр. Того ж, 1900 року, у Москві вийшов “Кобзарь” в перекладах русских писателей” за редакцією І.Белоусова. Друге, доповнене і виправлене видання цього “Кобзаря”, до якого увійшло 129 творів Шевченка (62 з них — у перекладі Белоусова), вийшло у Санкт-Петербурзі 1906 року. На це видання відгукнувся рецензією в журналі “Русская мысль” (1907 р., №2) О.Є.Грузинський, російський літературознавець, критик, етнограф і фольклорист.

1907 року Іван Олексійович Белоусов разом зі Спиридоном Дмитровичем Дрожжиным, теж поетом-самоуком з кріпаків, перекладачем Шевченка, відвідав могилу Кобзаря в Каневі.

1911 року побачив світ “Кобзарь” в перекладі русских писателей”. 1919 року було здійснене друге його видання, до якого увійшли і твори, раніше заборонені. Ця книга, нині уже раритет, зберігається у фондах Волинського краєзнавчого музею.

1914 року окремим виданням вийшов збірник “Шевченко, его думы и песни. В переводе И.А.Белоусова”. У збірці “Запретный “Кобзарь” (1918, перевидання 1922 р.) Белоусов вперше опублікував у власному перекладі позацензурні твори Т.Г.Шевченка; 1923 р. окремим виданням випустив у світ поему “Батрачка” (“Наймичка”). І.О.Белоусов є автором багатьох популярних біографічних нарисів і статей про Т.Г.Шевченка, працював над бібліографуванням шевченкіани.

Наталія Пушкар

Література:

Про відзначення 190-річчя від дня народження Тараса Григоровича Шевченка: Указ Президента України // Літ. Україна. – 2003. – 24 квіт.

Шевченко Т. Г. Кобзар: Повна зб. / Редкол.: Ю. Апазіді, О. Грищенко, В. Гунько та ін. – Х.: Фоліо, 2002. – 736 с.

Гаврилюк С. Історичне пам'яткознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX - початок XX ст.) – Луцьк: Вежа, 2002. – 531 с.

Про перебування Т. Г. Шевченка на Волині – с. 144-145.

Луценко І. Тарас Шевченко та Осетія: (Штрихи укр. –осет. літ. взаємозв'язків) / І. Луценко, І. Братусь. – К.: Либідь, 2002. – 192 с.: іл.

Огієнко І. Тарас Шевченко. – К.: Наша культура і наука, 2002. – 440 с.: іл.

Русанівський В. М. У слові – вічність: (Мова творів Т. Г. Шевченка). – К.: Наук. думка, 2002. – 240 с.

Танана Р. В. Міста і села Волині у творчості Т. Г. Шевченка // Історія міст і сіл Великої Волині: Наук. зб. „Велика Волинь”. – Житомир, 2002. – Т. 25 (ч. 2). – С. 116-121.

Боваднівська Т. Поетика християнського дива в „Кобзарі” Тараса Шевченка // Укр. мова й літ. в серед. шк., гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2003. - № 2. – С. 18-22.

Жулинський М. Тарас Шевченко: духовна реалізація пророцтва // Укр. мова й літ. в серед. шк., гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2003. - № 1. – С. 17-30.

Кісаревич О. Вшанували генія й пророка... // Слава праці. – 2003. – 22 берез.

Король В. Історія України в житті та творчості Тараса Шевченка // Вітчизна. – 2003. - № 3-4. – С. 120-127.

Кушнар'ов В. Найвидатніший його твір // Уряд. кур'єр. – 2003. – 7 берез.

Лотоцький О. Шевченкові роковини: Петербурзькі урочистості. Кін. XIX – поч. XX ст. // Укр. культура. – 2003. - № 5. – С. 29-51.

Нахлік Є. „Подай же руку козакові...”: Адам Міцкевич у рецепції Тараса Шевченка // Дзвін. – 2003. – № 3. – С. 140-144.

Одарченко П. Тарас Шевченко в моєму житті // Нар. творчість та етнографія. – 2003. - № 3. – С. 53-59.

Портянко В. Пам'ятники Кобзареві // Укр. культура. – 2003. - № 3-4. – С. 32.

Присяжний М. Вічні уроки Шевченка // За віл. Україну. – 2003. – 7-8 берез.

Пришутів Е. „Свобода! Свобода!”: Виповнилося 165 років від дня викупу Т. Г. Шевченка з кріпацтва // Нар. армія. – 2003. – 6 трав.

Про Т. Г. Шевченка: [Тем. сторінка] // Голос України. – 2003. – 7 берез.

Філатенко А. До Тараса – як на сповідь // Волинь. – 2003. – 24 трав.

Філатенко А. На прощу до Тараса // Волинь. – 2003. – 13 берез.

Чому Шевченко? // Урок української. – 2003. - № 4. – С. 2-32.

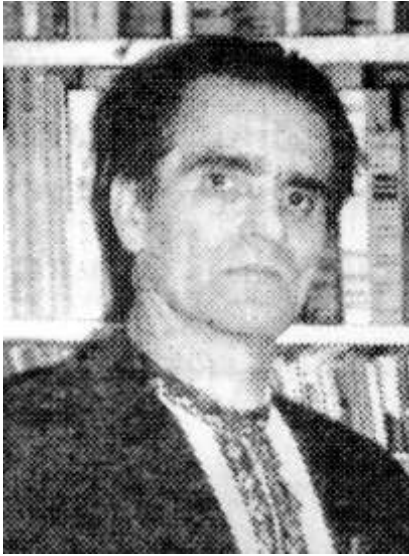
Шевченків світ // Слово і час. – 2003. - № 3. – С. 3-70.

Яцюк В. Віднайдені рукописи Шевченка: Перші враження // Літ. Україна. – 2003. – 22 трав.

10 БЕРЕЗНЯ

90 років від дня народження М. П. Куделі (1914) — культурно-освітнього і громадського діяча, збирача Шевченкіани

Микола Павлович Куделя народився 10 березня 1914 року в селі Буяни Луцького повіту на Волині. Закінчив два класи сільської школи, згодом знання здобував самотужки. В 1927 році в селі була відкрита філія Товариства “Просвіта” і Микола Куделя став одним з її членів.

Пізніше, після закриття польською владою цієї культурно-освітньої організації, він прилучився до роботи у товариствах “Сільський Господар”, “Відродження”, кооперативі “Добробут”.

З 1932 року Микола Куделя — член Організації Українських Націоналістів (ОУН). Саме за культурно-національну діяльність він був у 1939 році заарештований польською поліцією і ув'язнений. Незабаром після звільнення був вдруге арештований і ув'язнений радянськими органами. 23 червня 1941 року пережив страхоття розстрілу енкаведистами в'язнів Луцької тюрми. Після війни відбув заслання на Колімі.

У 1956 році з підірваним здоров'ям Микола Куделя повернувся на Волинь, влаштувався на роботу шахтарем у Львівсько-Волинському вугільному басейні, згодом працював у рідному селі. 30 червня 1993 року волинською прокуратурою він був реабілітований.

Микола Куделя — відомий в Україні збирач Шевченкіани, організатор музею-світлиці Кобзаря у рідному селі. Численні його статті, дослідження, окремі спогади друкувалися у місцевій пресі — газетах “Волинь”, “Народна справа”, “Слава праці”, київських журналах “Самостійна Україна”, “Зона”. Автор автобіографічних книг “Кобзар у моєму житті” (1998 р.), “Під мурами Луцької тюрми” (2001 р.), “Пекло Коліми” (2002 р.).

За велику подвижницьку працю у справі збереження духовних цінностей 14 липня 1994 року Волинським обласним відділенням Українського фонду культури М.П.Куделі присвоєно звання лауреата премії “Одержимість”. 22 травня 1997 року у Каневі, на Чернечій горі, йому було урочисто вручено Диплом Лауреата премії Всеукраїнського благодійного культурно-наукового фонду імені Тараса Шевченка.

У 2001 році була заснована обласна премія імені Миколи Куделі, яка присуджується за просвітницьку, пошукову, красназавчу роботу, популяризацію досягнень національної культури шляхом створення книжкових, музейних зібрань, колекцій, організації заходів із вшанування життя і творчості видатних діячів культури.

Олександр Пальоха

Література:

Куделя М. Кобзар у моєму житті: Спогади з недав. минулого. — Луцьк: Ініціал., 1998. — 128 с.

Куделя М. Крізь бурі лихоліть. — Ст.Паул; Міннеаполіс, МН.- США: Стир, 2001. — 117 с.

Куделя М. Пекло Колими: Спогад про пережите. – Луцьк: МП «Зоря», 2002. – 117 с.

Куделя М. П. Під мурами Луцької тюрми: Спогади. – Луцьк: Надстир'я, 2001. – 132 с.

Куделя М. Волинська трагедія // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст. – краєзн. конф., присвяч 12-й річниці Незалежності України; 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – С. 314-318.

Куделя М. Пекло біля замку Любарта // Злочин / Упор. П. Кардаш. – Мельбурн; К., 2003. – С. 421-423.

Куделя М. Будив душі від сну неволі // Волинь. – 2000. – 11 берез.

Куделя М. «Відвідини друзів – найбільше моє щастя» // Нар. справа. – 2003. – 27 лют.

Куделя М. Волинська трагедія: правда і вимисли // Волинь. – 2003. – 8, 10 лип.

Куделя М. Вшанували пам'ять друга // Слава праці. – 2001. – 16 черв.

Куделя М. Гімн – заповіт як найсвятіша молитва // Луцьк. замок. – 2000. – 31 серп.

Куделя М. Дві нагороди // Слава праці. – 1997. – 6 верес.

Куделя М. І ми помолимося Богу // Слава праці. – 2000. – 4 берез.

Куделя М. Незабутня зустріч // Слава праці. – 2001. – 30 черв.

Куделя М. Повстанський дух України // Слава праці. – 2001. – 10 берез.

Куделя М. Треба дивитись правді в очі // Волинь. – 2001. – 14 серп.

Куделя М. Україні віддав усе, що міг // Волинь. – 2001. – 7 лип.

Куделя М. Українці в Австралії видали «Злочин»: Новини з діаспори // Нар. справа. – 2003. – 29 трав.

Куделя М. Читайте «Кобзар» // Слава праці. – 2003. – 9 берез.

Берекета Б. Селянин, якого врятував Тарас Шевченко // Берекета Б. Вічні розмови: Нариси, репортажі, інтерв'ю. – Луцьк, 1998. – С. 156-159.

Корнійчук Н. Сповідь в'язня Луцької тюрми: (Трагіко-героїч. поема): До 85-річного ювілею з дня народж. Куделі. – Луцьк, 1999. – 82 с.

Куделя Микола Павлович // Луцький район: минуле і сучасність. – Луцьк, 2001. – С. 87.

Бойко Р. Жива легенда Волині // Наше місто. – 2003. – 29 трав.

Бородулін С. Відзнака вірному сину // Слава праці. – 2002. – 5 груд.

Василюк С. «Я благословляю цього молодого українця і вірю в його перемогу»: Ці слова сказав після зустрічі із С. Бондарчуком наш знаменитий земляк М. Куделя // Волинь. – 2002. – 12 берез.

Вербич В. «Його кров залила моє обличчя» // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 23 січ.

Віктор В. Микола Куделя: Шевченкове слово – як дороговказ // Луцьк. замок. – 2000. – 16 берез.

Лагановський Л. Людина, якої боялися режими // Уряд. кур'єр. – 2002. – 15 трав.

Микола Куделя – реабілітований // Голос України. – 1993. – 9 лип.

Нагороди: лауреат Шевченківського фонду – Микола Куделя // Волинь. – 1997. – 31 трав.

Онуфрійчук М. Премії для одержимих // Мол. Волинь. – 1994. – лип.-верес.

Цього волинянина знає увесь світ // Нар. справа. – 2001. – 13 груд.

Шевченкіана Миколи Куделі // Волинь. – 1999. – 13 серп.

Бондаренко Г. Куделя Микола Павлович / Г. Бондаренко, Г. Гуртовий, А. Силук // Краєзнавці України: (Сучасні дослідники рід. краю): Довід. – К., Кам'янець – Подільський, 2003. – Т. 1. – С. 112-113.

23 БЕРЕЗНЯ

50 років від дня народження А. Й. Француза (1954) — Героя України, генерал-майора міліції, голови Волинської обласної державної адміністрації, заслуженого юриста України, кандидата юридичних наук, почесного професора, академіка, члена Національної Спілки журналістів України

Француз Анатолій Йосипович народився 23 березня 1954 року на Тернопільщині.

У 1977 році закінчив Львівське училище МВС, а у 1983 — Київську вищу школу МВС СРСР за спеціальністю юрист-правознавець. У 1990 році закінчив Московську Академію МВС СРСР. З 1994 по 2000 роки очолював управління МВС в Івано-Франківській області, а з травня 2000 року по червень 2002 року - управління МВС у Рівненській області. Обирався депутатом Івано-Франківської і Рівненської обласних рад.

Генерал-майору міліції, кандидату юридичних наук А.Й.Французу у 1999 році Указом Президента України було присвоєно почесне звання “Заслужений юрист України”. Його трудовий стаж в органах внутрішніх справ - понад 20 років: пройшов шлях від міліціонера патрульно-постової служби до начальника обласних управлінь МВС України.

З квітня 2002 року генерал-майор міліції А.Й.Француз особисто очолив операцію із затримання на території Рівненської області трьох озброєних терористів, які пограбували банк в Німеччині, і звільнення заручниці —

громадянки Німеччини. Виявивши особисту мужність і героїзм, ризикуючи життям, Анатолій Йосипович зумів за чотири години переговорів переконати грабіжників здати зброю. Завдяки високому професіоналізму, рішучості, витримці й вмілим діям генерал-майора операція була успішно завершена, злочинці затримані.

Указом Президента України від 15 квітня 2002 року Французу А.Й. присвоєно звання “Герой України” із врученням ордена “Золота зірка”. Цей випадок із життя Анатолія Йосиповича відображений у художньому телесеріалі “Європейський конвой”, знятому телеканалом “Інтер”.

12 червня 2002 року Президент України Леонід Кучма підписав Указ про призначення Анатолія Йосиповича Француза головою Волинської обласної державної адміністрації.

Під керівництвом А.Й.Француза було визначено пріоритетні напрямки розвитку Волині. В області намітились позитивні тенденції в економічному і соціальному розвитку. Позитивною динамікою відзначається розширення інноваційних процесів. Саме в цьому напрямку Волинь займає провідну позицію в Україні. За останні 4 місяці 2003 року обсяг промислової продукції порівняно з відповідним періодом минулого року зріс майже на 11%.

Геополітична структура міжнародних економічних зв'язків Волині на сьогодні включає понад 80 країн світу. Традиційно високими темпами розвивається торгово-економічна співпраця з Польщею, яка є нашим основним партнером на європейському континенті. Фактом є динамічне просування волинських товарів на східний ринок. В області надається велика увага розвитку охорони здоров'я, освіти, культури.

Анатолій Йосипович Француз — почесний професор, академік, член Національної Спілки журналістів України, автор і співавтор ряду наукових праць, монографій, навчальних посібників, художньо-публіцистичних творів.

Нагороджений орденом “Золота Зірка”, 14 церковними, 7 відомчими та 2 нагородами іноземних держав.

Ольга Гриморович

Література:

Француз А. Заради високої мети // Мости братерства: Матеріали етнофоруму євро регіону „Буг”. – Луцьк, 2003. – С. 3-6.

Француз А. Й. Концепція еколого-економічного розвитку Волинської області / А. Й. Француз, П. В. Луцишин // Науковий вісник ВДУ. – Луцьк, 2003. – № 8. – С. 72-78.

Француз А. Й. Автобукварик: Пізнав. – навч. посіб. / А. Й. Француз, Ю. М. Попович – Рівне: Друк. Брошнів. п-ва „Таля”, 2001. – 104 с.

Баторевич Т. Б. Волинь: інвестиційні пропозиції / Т. Б. Баторевич, В. Г. Панчишин, В. І. Павлов; За заг. ред. М. І. Долішнього, А. Й. Француза. – Луцьк: Надстир'я, 2002. – 77 с.

Християнський буквар: Навч. – пізнав. посіб. / Авт. колектив: А. Й. Француз, М. Й. Березовський, Н. В. Назаренко, Ю. М. Попович. – Івано-Франківськ: Друк. Брошнів. п-ва „Таля”, 1999. – 112 с.

Француз А. Любити Волинь, бути патріотом України // Волинь. – 2003. – 20 берез.

Француз А. Шляхом історичної справедливості // Волинь. – 2003. – 21 серп.

Прикордонні принади Волині // Волинь моя: Журн. Міжнар. громад. об-ня „Волин. братство”. – К., 2002. – Вип. 2. – С. 215-218.

Француз Анатолій Йосипович // Міліція України: Іст. нарис, портр., події. – К., 2002. – С. 843-844.

Француз Анатолій Йосипович // Хто є хто на Волині: Видат. земляки: Довід.-біогр. вид. – К., 2003. – Вип. 1. – С. 16-17.

Француз Анатолій Йосипович // Хто є хто на Рівненщині. – Рівне, 2002. – С. 216-217.

Алексеев В. Премію – сім'ям загиблих міліціонерів // Досвіт. зоря. – 2003. – 27 берез.

Данилюк В. Анатолій Француз: Волинь та її люди стали для мене рідними // Віче. – 2003. – 12 черв.

Зарічанський С. Діяти в інтересах народу: Відповіді Героя України, голови обл. держ. адміністрації А. Француза на запитання кореспондента газ. „Волинь” // Волинь. – 2003. – 30 серп.

Інформація з обласної ради і облдержадміністрації: Нагороди А. Француза // Волинь. – 2003. – 27 берез.

Лагановський Л. Волинь: кроки ритмічного розвитку / Л. Лагановський, К. Сидорчук // Уряд. кур'єр. – 2003. – 17 жовт.

Лис В. Анатолій Кінах представив нового губернатора Волині // Волинь. – 2003. – 18 черв.

Новий губернатор області – Анатолій Француз // Волинь. – 2002. – 13 черв.

Рік змін і перших підсумків: 12 черв. 2002 р. Президент України Л. Кучма підписав Указ про призначення А. Француза головою Волинської обл. держ. адміністрації // Досвіт. зоря. – 2003. – 12 черв.

Філатенко А. „Європейський конвой” у Луцьку // Волинь. – 2003. – 28 серп.

4 КВІТНЯ

220 років від дня народження З. Доленги-Ходаковського (1784-1825), польського і українського фольклориста, етнографа, археолога

4 квітня 1784 року поблизу с. Гойна (сучасна Білорусія) народився Зоріан Доленга-Ходаковський (Адам Чарноцький) – польський і український фольклорист, етнограф.

У 1800 році закінчив Слутське повітове училище. Доленга-Ходаковський багато подорожував, зокрема, на Волині досліджував народно-пісенну творчість. Записав понад 3 тисячі народних пісень, з них – 2 тисячі українських. Влітку 1818 року етнограф відвідав Острог, Клевань, Чорториськ. Для успішного ведення фольклорно-етнографічної роботи налагодив контакти з Віленським університетом, Варшавським “Товариством друзів наук”, науковими колами Петербурга.

Доленга-Ходаковський – автор статей “Про слов'янщину перед християнством”, “Проект вченої подорожі по Росії для пояснення старовинної слов'янської історії”. В наш час видано “Українські народні пісні в записах Доленги-Ходаковського”.

Тамара Садовнік

Література:

Доленга-Ходаковський З. Українські народні пісні в записах Зоріана Доленги-Ходаковського / Упоряд., текстолог. інтерпретація і комент. О. І. Дея. – К.: Наук. думка, 1974. – 781 с.

Болтарович З. Є. Україна в дослідженнях польських етнографів XIX ст. – К.: Наук. думка, 1976. – 138 с.

Діяльність З. Доленги-Ходаковського – с. 23-30.

Дей О. І. Записи українських пісень З. Доленги-Ходаковського // Дей О. І. Сторінки з історії української фольклористики. – К., 1975. – С. 23-39.

Ошуркевич О. Ф. Зоріан Доленга-Ходаковський і Волинь: до народно-пісенних джерел // Минуле і сучасне Волині: Історичні постаті краю: Тези доп. та повідомл. V Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1991. – С. 57-58.

Семенюк Л. Дослідження фольклору Волині у XIX-XX ст. // Волинь у житті та творчості письменників: Зб. наук. праць. – Луцьк, 1999. – С. 74-80.

Строценъ Л. Фольклорні записи Зоріана Доленги-Ходаковського в Південно-Західній Волині // Волинь і Волинське зарубіжжя : Тези доп. та повідомл. Міжнар. наук. конф. – Луцьк, 1994. – С. 191-193.

Шевчук С. Фольклор і етнографія Волині у слов'янознавчих дослідженнях Зоріана Доленги-Ходаковського // Волинь незабутня: Тези V регіонал. наук.-практ. конф. – Рівне, 1994. – С. 60-63.

Рутковська О. “Який же я щасливий у своїй святині...” // Культура і життя. – 1998. – 4 лют.

14 КВІТНЯ

50 років від дня народження В.А. Чепелюка (1954) — народного артиста України

Василь Адамович Чепелюк народився 14 квітня 1954 року в сільській родині у волинському селі Холоневичі Ківерцівського району. З третього класу був акомпаніатором у школі: спочатку грав на гармошці, а потім на баяні. У 1971 році, по закінченні загальноосвітньої школи, Василь Чепелюк вступив до Луцького культосвітнього училища на відділення хорового диригування. З цього періоду починався його професійний і творчий шлях як музиканта та співака. Вищу музичну освіту здобув у Київському інституті культури (1977р.).

Під час військової служби у 1977-1979 рр. Василь Чепелюк співав в ансамблі пісні і танцю Прикарпатського військового округу у м.Львові. Саме тут, в чудовому професійному колективі, зміцнів і сформувався його красивий за тембром, високий за діапазоном лірико-драматичний тенор. Завдяки тому, що ансамбль бував і в Луцьку, згодом, вже після служби, одержав запрошення у Волинський народний хор. З 1979 року почалась активна творча діяльність артиста-співака: був солістом Волинського народного хору, солістом “Волинянки”, пізніше запрошений солістом-вокалістом Волинської обласної філармонії.

Василь Чепелюк не просто співає, а проживає на сцені ціле пісенне життя. Друзі, шанувальники таланту Василя Чепелюка знають його як, співака широкого діапазону, у чиєму виконанні прекрасно звучать і народні пісні, й популярні сучасні, й арії з опер, які увійшли у скарбницю світової класики.

У 1989 році за значний особистий внесок у розвиток української культури та мистецтва, високопрофесійну майстерність Василю Чепелюку було присвоєно звання заслуженого артиста України. Він нагороджений почесними грамотами обласної Ради, облдержадміністрації, Міністерства культури України. А в 1993 році удостоєний почесного звання народного артиста України.

Василь Чепелюк — учасник багатьох державних мистецьких заходів, неодноразово презентував українське вокальне мистецтво у Франції, Німеччині, Польщі, Словаччині, Чехії, Югославії, Швеції. Данії.

У даний час народний артист України Василь Чепелюк працює солістом-вокалістом музичного центру-студії “Олекса”, бере активну участь у обласних та всеукраїнських мистецьких заходах, є активним учасником оргкомітетів з проведення міжнародних фестивалів “Поліське літо з фольклором”, “Берегиня”, “Золота підкова”, “Шоу-2000” (м.Рівне), “На хвилях Світязя”.

У житті, мистецтві і бізнесі Василь Чепелюк вважає, що головне - це чесність, правдивість і високий професіоналізм.

Олена Коваль

Література:

Волинь на зламі століть: історія краю (1989 – 2000 рр.) – Луцьк: Вежа, 2001. – 694 с.

Про В. Чепелюка – с. 360-361.

Балик Н. Пісні його серця // Рад. Волинь. – 1989. – 28 листоп.

Гуменюк Н. Василь Чепелюк: „Я ніколи не був скупим лицарем” // Віче. – 1997. – 6 берез.

Гуменюк Н. „З любов’ю до рідного краю” // Віче. – 1999. – 13 трав.

Гуменюк Н. Пісенна сповідь Василя Чепелюка // Віче. – 1999. – 20 трав.

Данилюк В. Чому Василь Чепелюк їздив у рідне село // Віче. – 2001. – 25 січ.

Зубчук К. „Срібна” вершина Василя Чепелюка // Волинь. – 2000. – 18 листоп.

Іваницький В. У нас в гостях Василь Чепелюк // Про бізнес. – 2000. - № 10. – С. 18.

Уліцький В. Чепелюки: „замкнуло” на слові „кохала” // Сім’я і дім. Нар. трибуна. – 1998. – 11 черв.

Штинько В. Любов’ю за любов // Волинь. – 1999. – 18 трав.

25 ТРАВНЯ

**70 років від дня народження П. П. Маха (1934) —
українського поета, прозаїка, публіциста**

Народився Петро Петрович Мах 25 травня 1934 року в с. Корхові Білгорайського повіту Люблінського воєводства, але коріння родинне по дідові сягає Володимир-Волинського берега над Бугом.

У квітні 1941 р. було вбито батька, і весь тягар виховання та й матеріального утримання сім'ї ліг на плечі матері. Разом з матір'ю, старшим братом та двома сестрами був депортований на тодішню радянську Україну й опинився в голодному Мелітополі. Ціною надзвичайних страждань, у товарняках дістався в кінці 1945 року до Луцька. Учився у Підгаєцькій семирічній, а згодом у Луцькій середній школах. Студіюючи філологію у Львівському державному університеті, після Дмитра Павличка, керував літературною студією “Франкова кузня”.

Волинь стала тим благословенним краєм, де лягли на папір перші рядки поезії та прози. Вже дебютна збірка віршів “Перші промені”, що побачила світ 1958 року, в значній мірі визначали оптимістичну просвітленість слова, зігрітого теплом душі.

Афористичність, пісенність, занурення в незримі глибини національної духовності, — таким постає поет, долаючи рубікон тисячоліть. Він, може, як рідко хто з побратимів і посестер по перу, усвідомлює сутність миті на терезах віків: “Зникайте, тіні лихоліть великих, будуємо ж гостинець для епох...”, “І з нами Україна, з нами Бог”, “Благослови нас, Господи, Тарасом”, “Дай віру невмирущу, як Дніпро”. Автор 25 книг поезії, прози, історичних есеїв, сценаріїв п'яти кінофільмів. Пісні “Ожини”, “Вишивала мати зозуленьку”, “Питала мати в далини...”, “Лесина казка”, “Тополя”, “Сповідь Сивого Клена”, “Айстри осінні”, “На білих крилах рушників” (музика В.Герасимчука, А.Пашкевича, Б.Буєвського, В.Маренича, Я.Найди, Б.Янівського) широко знані не лише в Україні, а й за її межами. В Москві вийшла збірка його віршів у перекладі російською “Светелка”, твори друкувалися у Німеччині, Польщі, Румунії, Словаччині, Грузії, Болгарії, Білорусі, Азейбарджані.

Роздумуючи над життєвими і творчими дорогами майстра слова, не можна не згадати про його сумлінну працю: створював Товариство книголюбів, Волинську організацію Співки письменників України (з 1980-го по 1989-й роки очолював її), товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка. Член Національної ради Конгресу інтелігенції України, заступник голови комісії з питань національної ідеології та державотворення КУІНу, голова Конгресу інтелігенції Волині, член ради Національної Співки письменників України та ради Волинської організації НСПУ, редактор газети “Краєвид”. З 30 жовтня 1997 року — почесний професор Волинського державного університету імені Лесі Українки. П.П.Мах – лауреат обласної премії ім. А.Кримського.

Та все ж таки найголовніше на теренах долі — його слово.

Олена Коваль

Література:

- Мах П. Вікна: Пастелі. – К.: Молодь, 1971. – 62 с.
- Мах П. Віра Глод: Повість. – Львів: Каменяр, 1966. – 26 с.
- Мах П. Вруна: Роман. – К.: Молодь, 1978. – 208 с.
- Мах П. Гостини в матері: Оповідання. – К.: Веселка, 1971. – 75 с.
- Мах П. Дикий брід: Роман. – К.: Веселка, 1990. – 192 с.
- Мах П. Козацькі могили: Нарис. – Львів: Каменяр, 1972. – 62 с.
- Мах П. Крайполе: Поезії. – К.: Рад. письменник, 1984. – 95 с.
- Мах П. Ластів'ятко: Вірші для дітей. – Луцьк: Надстир'я, 1998. – 29 с.
- Мах П. Меморіал Вічної Слави в Луцьку. – Львів: Каменяр, 1980. – 31 с.
- Мах П. На білих крилах рушників. – Луцьк: Надстир'я, 1997. – 59 с.
- Мах П. Перші промені: Поезії. – К.: Молодь, 1958. – 35 с.
- Мах П. Пісня кленів: Пастелі. – Львів: Каменяр, 1965. – 48 с.
- Мах П. Плеса: Поезії. – К.: Дніпро, 1981. – 172 с.
- Мах П. Поезії. – Львів: Кн.-журн. вид-во, 1960. – 59 с.
- Мах П. Поклін Джоконді: Новели. – Львів: Каменяр, 1968. – 62 с.
- Мах П. Посвіт: Поезії. – Львів: Каменяр, 1979. – 103 с.
- Мах П. Светелка: Стихи и поэма: Пер. с укр. – М.: Сов. писатель, 1986. – 136 с.
- Мах П. Світанкові роси: Поезії. – К.: Рад. письменник, 1973. – 50 с.
- Мах П. Христос Воскрес – воскресне Україна!: Поет.сповідь. – К.: Дніпро, 1999. – 287 с.
- Колосок Б. В. Луцьк: Іст. – архіт. нарис / Б. В. Колосок, П. П. Мах, Л. П. Санжаров – К.: Будівельник, 1972. – 58 с.
- ***
- Гарлінська Л. В. Вивчення творчості П. П. Маха // Література рідного краю: Зб. метод. матеріалів. – Луцьк, 2000. – С. 37-40.
- Карабович Т. Мотив утраченого дитинства у творчості поетів порубіжжя // Науковий вісник ВДУ: Філолог. науки. – Луцьк, 2001. - №9. – С. 214-218.
- Вербич В. Петро Мах: життєдайні істини майстра // Луцьк. замок. – 2001. – 12 лип.
- Герасимчук В. І лірик, і публіцист // Волинь. – 1999. – 7 груд.
- Гриб В. І слово, й пісня обнялися // Луцьк. замок. – 2000. – 6 січ.
- Лауреати премії імені Агатангела Кримського // Літ. Україна. – 2001. – 23 серп.
- Сповідь сивого клена // Віче. – 2000. – 6 січ.
- Філатенко А. Воскресає в слові правда // Волинь. – 2000. – 6 січ.

- Мах Петро Петрович // Українська літературна енциклопедія. – К., 1995. – Т.3. – С. 319.

Мах Петро // Письменники Волині: (Члени Національної Спілки письменників України) – Луцьк, 2003. – С. 18-19.

Петро Мах // Письменники Лесиного краю: Літературознав. довід. – Луцьк, 1994. – С. 26-27.

Павлюк І. Мах Петро Петрович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 213.

ТРАВЕНЬ

25 років тому розпочато серійний випуск автомобілів ЛуАЗ-969 “М” на Луцькому автомобільному заводі (1979)

У 1951 році на базі авторемонтних майстерень було засновано Луцький машинобудівний завод, який спеціалізувався на виробництві кузовів, автолавок, авторефрижераторів. З освоєнням виробництва нового типу автомобіля ЗАЗ –969 “Волинь”, підприємство набуло статусу “Луцький автомобільний завод” (1967 р.). У 70-ті роки підприємство працювало над вдосконаленням своєї продукції. Результатом наполегливої праці став автомобіль – всюдихід ЛуАЗ-969 “М”. З травня 1979 року виробництво цієї моделі стало серійним. Ця подія — своєрідна віха в розвитку підприємства, в історії вітчизняного машинобудування, оскільки ЛуАЗ-969 “М” завдяки технічним можливостям є автомобілем підвищеної прохідності, зручним для перевезення пасажирів та вантажів будь-якими дорогами і бездоріжжям.

У 1980-ті роки автомобіль виробництва Луцького автозаводу ЛуАЗ-969, який в народі часто називали просто “Волинянка”, користувався великим попитом у всіх куточках Радянського Союзу, особливо в тих місцях, де погані дороги. На той час виробництво складало до 10 тис. автомобілів на рік.

Ольга Гриморович

Література:

Волинь на зламі століть: історія краю (1989 – 2000 рр.). – Луцьк: Вежа, 2001. – 694 с.

Про ВАТ „ЛуАЗ” – с. 133-135.

Денисюк В. Волинь: Події. Факти. Цифри. Турист. Маршрути. - 2-е вид. – Луцьк: Надстир’я, 2000. – 144 с.

Про ВАТ „ЛуАЗ” – с. 62.

- Єврорегіон Буг: Волинська область. – Луцьк: Ред. – вид. відділ ВДУ ім. Лесі Українки, 1997. – 446 с.
- Про ВАТ „ЛуАЗ” – с. 206, 208.
- Михайлюк О. Г. Історія Луцька / О. Г. Михайлюк, І. В. Кічий. – Львів: Світ, 1991. – 190 с.
- Про ВАТ „ЛуАЗ” – с. 160.
- Андрушко Я. Взаємовигідна співпраця // Луцьк. замок. – 2003. – 27 берез.
- Андрушко Я. Володимир Гунчик: “Ми вижили, щоб бути”; ЛуАЗ: хроніка основних подій // Луцьк. замок. – 2000. – 21 верес.
- Андрушко Я. ЛуАЗ впевнено тримає колію // Луцьк. замок. – 2002. – 4 квіт.
- Голубенко Е. Формула ЛуАЗ // Ділов. вісник. – 2001. - № 6. – С. 6-7.
- 10 тисяч ВАЗів і новий ЛуАЗ виготовлено на Луцькому автозаводі за півтора року діяльності в структурі концерну „Укрпромінвест” // Волинь. – 2002. – 4 квіт.
- Жарчинська О. Модернізований всюдихід ЛуАЗ-1301 готовий до виробництва // Вісник. – 2003. – 23 січ.
- Зубчук К. Золота медаль – ЛуАЗу-969 М // Рад. Волинь. – 1979. – 23 верес.
- Зубчук К. Між „Жигулями” не загубиться й „Волинянка” // Волинь. – 2000. – 26 верес.
- Луцький автомобільний завод випустив першу партію вантажівок моделі К – 2700 // Вісник. – 2002. – 26 груд.
- Михайленко С. Чи виїде на тверду дорогу луцький джип? // Луцьк. замок. – 2002. – 29 серп.
- Новий луцький всюдихід // Уряд. кур’єр. – 2002. – 27 берез.
- Портченко В. ВАТ „ЛуАЗ”: Рік співпраці з інвестором // Луцьк. замок. – 2001. – 29 берез.
- Портченко В. На ВАТ „Луцький автомобільний завод” зійшов з конвеєра тисячний автомобіль „Нива” // Луцьк. замок. – 2003. – 28 серп.
- Портченко В. Луцький автомобільний відроджується: Гортаючи сторінки 45-річної історії підприємства / В. Портченко, В. Гроденцов // Волинь. – 2000. – 23 верес.
- Світліковська Г. До обласної ради – на новому ЛуАЗі // Волинь. – 2002. – 23 берез.
- Світліковський М. ВАТ „Луцький автомобільний завод”: справи ідуть вгору // Луцьк. замок. – 2002. – 24 жовт.
- Світліковський М. Свято на автозаводі // Луцьк. замок. – 2002. – 11 квіт.
- Флішаровський Р. Після модернізації – у серійний випуск // Рад. Волинь. – 1979. – 5 черв.

2 ЧЕРВНЯ

75 років від дня заснування у м. Луцьку товариства імені Лесі Українки (1929)

“Товариство ім. Лесі Українки в Луцьку, що утримує Луцьку українську гімназію, має намір поширити мурований будинок гімназії в цілі добудування приміщення для ліцею, що має повстати з початком наступного шкільного року, себто з вересня місяця 1937 року.

Отже назване Товариство, маючи на увазі, що з Луцької Української гімназії користує населення переважно п'яти повітів Волинської єпархії, а саме: Луцького, Горохівського, Ковельського, Любомльського й Володимирського, — вважає, що було би справедливим, якби українська людність цих повітів прийшла з певною матеріальною допомогою своєму культурному осередкові та виявила в цьому напрямку свою жертвність.

... зібрані кошти безпосередньо пересилати на таку адресу: “Луцьк, ул.Плоцька, 20. Українська гімназія”. Так писав журнал “Церква і нарід”, число 6 за 1937 рік.

Товариство імені Лесі Українки в Луцьку організаційно оформилося на своїх зборах, які відбулися 2 червня 1929 року в приміщенні Луцької Української гімназії по вул.Сенкевича, 21. Того ж року Товариство стало концесіонером гімназії, перебравши цю місію у Петриківського Євгена Івановича (був ним у 1924-29 рр.). Основним пріоритетним завданням для себе Товариство визначило розбудову і розвиток єдиного українського освітнього закладу на Волині на той час — Української гімназії в Луцьку. Ще Петриківський Є.І. свого часу добився від Повітового Сейму 50.000 злотих на будівництво власного приміщення для гімназії; ці гроші отримало Товариство ім.Лесі Українки і за 90.000 злотих купило будинок по вул. Плоцькій, 20 (нині вулиця Гаврилюка). В приміщенні ЛУГ було відкрито курси української мови для дорослих малописьменних і неписьменних. Навчання відбувалося 4 рази на тиждень; слухачами курсів були не лише жителі Луцька, а й навколишніх сіл; крім того, двічі на тиждень викладалося рукоділля для жінок.

Планувалася добудова гімназії. На це потрібні були кошти. Єпархіальний бюджет на 1937 рік передбачав субвенцію українській гімназії в сумі 3500 злотих. Проводилися збори грошей по православних храмах Волині. З цією ж метою Товариством імені Лесі Українки була випущена поштова листівка, виконана в техніці чорно-білої графіки, на звороті якої вказано мету видання: “На розбудову Луцької Української гімназії ім.Лесі Українки”.

Товариство ім.Лесі Українки взяло на себе і опіку над бідними учнями: з 1930 року була створена секція для надання допомоги незаможним гімназістам; для них влаштовувалися безкоштовні обіди, зменшувалася плата за навчання, організовувалася безоплатна підготовка абітурієнтів до вступних іспитів. З 30 грудня 1936 року Управа Товариства встановила одну на рік стипендію імені Генерала Алмазова для бідних учнів, які добре навчаються. Товариство опікувалось не лише навчальним процесом гімназії — видавало

підручники, навчальні посібники, утримувало їдальні й кухні для гімназистів, але й їх дозвіллям — організовувало вистави, вечорниці, виставки, в т.ч. благодійні виставки-продажі дитячих робіт, концерти, театральні постановки, екскурсії. Кошти на ці заходи жертвували члени Товариства, окремі громадяни, батьки гімназистів; державні субвенції були лише незначною часткою у фінансовому господарстві Товариства.

До управи Товариства в різний час входили такі визначні діячі українського соціально-культурного життя Луцька і Волині в умовах Другої Речі Посполитої, як посли, депутати І.Власовський, Д.Певний, С.Тимошенко, сенатор М.Маслов, директор театру М.Певний, інженер П.Пилипчук (голова управи), директор Луцької української гімназії Б.Білецький, Крем'янецької — Л.Концевич. Почесним членом Товариства було обрано єпископа Полікарпа. Генерал Олекса Алмазов та його дружина Тереза були активними членами Товариства, підтримували його матеріально. Модест Левицький, письменник, вчитель і лікар, організував музей при гімназії, з допомогою учнів збирав колекції предметів етнографії та народного мистецтва, організував гурток гри на бандурі; не лише безплатно лікував дітей, а й купував для них ліки.

Ще в кінці ХІХ століття в підросійському Луцьку Олена Пчілка пишалася тим, що їй довелося закласти тут камінець української культури. У 30-х роках ХХ століття ім'я геніальної Лесі Українки, її доньки, стало орифламою для тих справжніх синів і дочок України, які в Луцьку підпольському не давали згаснути вогникові тієї культури, дбаючи насамперед про освіту молоді та просвітительство країни.

Наталія Пушкар

Література:

Джерела безсмертного слова: Лесині місця на Волині. – Луцьк: Надстир'я, 1996. – 90 с.

Про товариство імені Лесі Українки – с. 12.

Кучерепа М. Волинське українське об'єднання: (1931-1939 рр.) / Кучерепа М., Давидюк Р. – Луцьк: Надстир'я, 2001. – 419 с.

Про товариство імені Лесі Українки – с. 15, 72, 73, 93, 94, 148, 198, 309.

Михайлюк О. Г. Історія Луцька / О. Г. Михайлюк, І. В. Кічий. – Львів: Світ, 1991. – 188 с.

Про товариство імені Лесі Українки – с. 100.

Михайлюк О. Г. Луцьке товариство імені Лесі Українки – культурно-освітній осередок Волині // Тези конференції, присвяченої «Атласу історії культури Волинської області». - Луцьк, 1991. – С. 73-74.

Миць М. Товариство ім. Лесі Українки на Волині // Літопис Волині. – Луцьк, 2001. – Ч. 1. – С. 69-75; Літопис Волині. – 2003. – Ч. 2. – С. 102-110.

Миць М. Українська періодична преса Волині 1921-1939 рр. як джерело з історії українського шкільництва краю // Науковий вісник ВДУ: Іст. науки. – Луцьк, 1998. - № 1. – С. 135-138.

Рожко В. Імені Лесі Українки // Рожко В. І потекла сторінками...: Могили не можуть мовчати. – Австралія, 1994. – С. 110-112.

Товариству імені Лесі Українки – 70 // Віче. – 1999. – 12 серп.

16 ЧЕРВНЯ

75 років від дня відкриття в м. Луцьку Волинського краєзнавчого музею (1929)

Волинський краєзнавчий музей відкрито 16 червня 1929 р. при Товаристві краєзнавців і охорони пам'яток минулого в м.Луцьку. 1938 р. у чотирьох відділах — природи, доісторичного минулого, мистецтва, етнографії — нараховувалося 9 тисяч експонатів. У становленні музею як науково-дослідної установи значну роль відіграли музеолог і етнограф Олександр Прусевич (1878 – 1944), археолог Ян Фітцке (1909 – 1940), ботанік Стефан Мацко (1899 – 1967), Анатолій Дублянський (1912 – 1997). В травні 1940 р. на його базі створено обласний державний історико- краєзнавчий музей. З початком Великої Вітчизняної війни музей вдалося зберегти і 02.11.1941 р. він відновив функціонування. Під час відступу німецьких окупантів фонди музею були пограбовані, зокрема, 1776 археологічних експонатів, 807 етнографічних, 667 історичних. 17 червня 1944 року музей відновив роботу в нових умовах. З 1958 по 1984 рр. розміщувався по вул. Шопена, 7.

З 1985 р. нова значно розширена експозиція (32 зали площею 2056 кв.м) розгорнута в реконструйованому триповерховому будинку по вул. Шопена, 20 — пам'ятці архітектури та історії 20 – 30-х рр. ХХ ст. Волинський краєзнавчий музей має філіал — літературно-меморіальний музей Лесі Українки в с.Колодяжне Ковельського району та відділи — Музей волинської ікони і Художній музей у м.Луцьку, меморіальний музей Вячеслава Липинського в с.Затурці Локачинського району. Певний час в структурі обласного краєзнавчого музею знаходилися на правах відділів тепер самостійні комунальні музеї — Володимир – Волинський, Кортеліський, Горохівський і Ковельський історичні, Маневецький краєзнавчий, Лобненський і Лопатенський музеї партизанської Слави.

Фондові колекції нараховують понад 120 тисяч музейних предметів основного фонду і 90 тисяч — науково-допоміжного, в тому числі Качинський готський срібний скарб IV - V століть нашої ери, Городищенський давньоруський срібний скарб IX – XI століть, зібрання кахлів XVII – XIX століть, комплекс актових документів XVII – XVIII століть, стародруків та рукописних книг XVI – XIX століть; археологічна, нумізматична та етнографічна колекції; рукописи, першодруки, особисті речі та предмети одягу Лесі Українки, Олени Пчілки, Йозефа Ігнація Крашевського, Вячеслава

Липинського, Данила Скоропадського, Андроника Лазарчука, Полікарпа Сікорського, Ніла Хасевича, Григорія Остапенка, Анатолія Дублянського, Маргарити Малиновської та ін.; рідкісний гербарій рослин та мохів Стефана Мацка (30-ті рр. XX ст.); зібрання західноєвропейського середньовічного (Х.Рібера, Н.Пуссен, А.Маньяско, Бургіньйон (Жак Куртуа), Ф.Лондоніо, А.Шефер, Ф.Вінтерхальтер, Г.Гольпайн, Ю.Брандт, В.Коссак, Л.Лефлер та ін.), вітчизняного давнього та сучасного живопису, графіки і скульптури (І.Айвазовський, Г.Судковський, А.Лазарчук, М.Глущенко, А.Коцко, О.Лопухов, А.Сафаргалін, Р.Сельський, В.Касіян, О.Кульчицька, І.Кавалерідзе, М.Вронський, А.Німенко та ін.), сучасного декоративно-ужиткового мистецтва (вишивки народних майстрів З.Магеровської, Н.Горлицької, ткацтво Г.Глушук, О.Голодюк, О.Шліхти, гончарство В.Бондаря, А.Васильчука, плетиво із соломки М.Кравчук та ін.); волинської школи іконопису та різьби по дереву XVI – XVIII ст. тощо. Експозиція має розділи: природи, давньої та новітньої історії. Бібліотека нараховує понад 20 тисяч томів.

Науковці Волинського краєзнавчого музею ведуть значну науково-дослідницьку і пошукову роботу, результатом якої є численні стаціонарні та пересувні виставки, масові науково – освітні заходи, краєзнавчі публікації в періодичній пресі та наукових збірниках. Забезпечує науково – методичне керівництво громадським та комунальним музейним будівництвом в області.

Волинський краєзнавчий музей є колективним членом Волинського обласного товариства краєзнавців, організатором обласних наукових конференцій, зокрема “Леся Українка та родина Косачів в контексті української та світової культури” (I – 1996; II – 2001); “Волинський музей. Історія і сучасність (I – 1994; II – 1999); “Волинська ікона: питання історії вивчення, дослідження та реставрації” (щорічні, з 1994) та ін.

Анатолій Силук

Література:

Волинь на зламі століть: історія краю (1989-2000 рр.). – Луцьк: Вежа, 2001. – 692 с.

Про обласний краєзнавчий музей – с. 395-396.

Волинський краєзнавчий музей: Путівник. – Львів: Каменярь, 1988. – 118 с.

Волинський музей: Історія і сучасність: Тези та матеріали І наук. – практ. конф., присвяч. 65-річчю Волин. краєзн. музею та 45-річчю Колодяжн. літ. – мемор. музею Лесі Українки, 16-17 черв. 1994 р. – Луцьк, 1998. – 52 с.

Волинський музей: Історія і сучасність: Наук. зб.: До 70-річчя Колодяжн. літ. – мемор. музею Лесі Українки: Вип. II. – Луцьк: Надстир'я, 1999. – 206 с.

Кінд-Войтюк Ц. В. Музейні заклади Західної Волині 1921-1939 рр. // Історія міст і сіл Великої Волині: Наук. зб. «Велика Волинь». – Житомир, 2002. – Т. 25. (Ч. 2.) – С. 82-86.

Ковальчук Є. Волинський краєзнавчий музей в краєзнавчих дослідженнях Волині сьогодні // Волинь незабутня: Тези IV регіон. наук. – практ. конф., 23-24 лют. 1993 р. – Рівне, 1993. – С. 84-86.

Ковальчук Є. Музей у дослідженні і збереженні пам'яток сакрального мистецтва (за матеріалами наукових експедицій Волинського краєзнавчого музею 1997, 1999 років) // Пам'ятки сакрального мистецтва Волині на межі тисячоліть: питання дослідження, збереження та реставрації: Матеріали VI міжнар. наук. конф. по волин. іконопису. – Луцьк, 1999. – С. 25-29.

Кот С. Волинський краєзнавчий музей: Доля культ. скарбів України під час другої світ. війни: архіви, бібліотеки, музеї / С. Кот, О. Ошуркевич: Вип. I. – К.; Бремен: Українознавство, 1996. – 75 с.

Ошуркевич О. Етнографія Волинського музею у Луцьку (1929-1939 рр.) // Тези наукової конференції до 100-річчя Волинського Єпархіального давньосховища. – Житомир, 1993. – С. 41-42.

Силук А. М. Волинський краєзнавчий музей – школі / А. М. Силук, Л. Г. Грицина // Педагогічний пошук. - Луцьк, 1999. – Вип. №2 (22). – С. 80-83.

Хроніка Волинського краєзнавчого музею (2001 р.) // Літопис Волині: Наук. – попул. і літ. – худож. часопис. – Луцьк, 2003. – Ч. 2. – С. 173-189.

Вербич В. На сторожі нетлінних скарбів історії // Луцьк. замок. – 1999. – 16 груд.

Гриб Л. Волинському краєзнавчому музею – 70 // Досвіт. зоря. – 1999. – 27 трав.

Гуменюк Н. Тут зібрано скарби, що не підвладні часу // Віче. – 1999. – 27 трав.

Музеї: почесна відзнака – директору, подяки – співробітникам // Волинь. – 2003. – 20 трав.

Пушкар Н. Волинському краєзнавчому музею – 70 // Вісник. – 1999. – 13 трав.

Пушкар Н. У «Віче» - про вічне // Віче. – 2003. – 22 трав.

Рудецький П. «Я хочу, щоб дитина знала, по якій землі ходить» // Віче. – 2000. – 18 трав.

Хранителям пам'яті – 70 // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 1999. – 20 трав.

Штинько В. Тут живе історія нашого краю // Волинь. – 1999. – 15 черв.

Волинський краєзнавчий музей // Мистецтво України: Енцикл.: В 5 т. – К., 1995. – Т. 1. – С. 372.

23 ЧЕРВНЯ
50 років тому видано перші тонни вугілля на шахті №1
“Нововолинська”(1954)

Перші відомості про кам'яне вугілля в межах сучасної Волинської області з'явилися ще на початку ХХ ст. завдяки дослідженням відомого російського геолога М.М.Тетяєва, який у 1912 році вперше довів вугленосність кам'яновугільних відкладів найглибших угинань Львівського палеозойського прогину. Пізніші дослідження професора Варшавського університету Я.Самсоновича (1931 р.) та інших геологів дали змогу виявити вугільні пласти від 0,5 до 1.2 м на глибині 300-900 м, які практично можна було використовувати для потреб народного господарства.

У перші післявоєнні роки радянські геологи підтвердили наявність вугленосних пластів на території Іваничівського та Володимир-Волинського районів. В січні 1948 року було прийняте спеціальне рішення про розвиток кам'яновугільної промисловості в західних областях України. Геологічну розвідку було розпочато ще у 1940-му і продовжено в 1948-50-х роках.

На околицях села Дорогиничі (нині с.Шахтарське) у липні 1950 р. була закладена перша шахта потужністю 1000 тонн вугілля на добу. Подальша геологічна розвідка виявила нові робочі пласти кам'яного вугілля. На півдні Волинської та північному заході Львівської областей на площі 10 тис.м² виявлено значні поклади палива. Товщина шарів загалом невелика, але тепловогнетворна здатність вугілля висока, воно користується попитом енергетиків, масових споживачів.

Будувалася шахта в області з малорозвинутою на той час промисловістю. Бракувало місцевих кваліфікованих кадрів, не вистачало обладнання та будівельних матеріалів, не було досвіду спорудження підприємств вугільної промисловості. Через чотири роки після початку будівництва 23 червня 1954 року шахта стала до ладу, було видано на-гора перші тонни вугілля.

Ольга Гриморович

Література:

Єврорегіон Буг: Волинська область / За ред. Б. П. Клімчука, П. В. Луцишина, В. Й. Лажніка. – Луцьк: Ред.- вид. відділ ВДУ ім. Лесі Українки, 1997. – 446 с.

Про розвиток вугільної промисловості – с. 198.

Львовско-Волинський каменноугольний басейн: Геолого-промислен. очерк. – К.: Наук. думка, 1984. – 272 с.

Каменные угли Львовско-Волинского бассейна. – Львов: Вища шк., 1978. – 175 с.

Войтюк Н. Люди шахтарської долі // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Край на межі тисячоліть: Матеріали наук. іст.-краєзн. конф. - Луцьк, 2002. – С. 23-25.

Зінченко О. М. Перша шахта на Волині // Волинський календар, 1992. – Луцьк, 1991. – С. 40.

Клімчук В. Жінка керуватиме шахтою // Сім'я і дім. Нар. трибуна – 2003. – 4 верес.

Копилова Т. Шахтарський ювілей: 50 років від часу закладки першої волинської шахти // Аверс-прес. – 2000. – 6 лип.

Лісова А. Міністр зустрівся з гірниками Нововолинська // Волинь. – 2001. – 10 листоп.

Лісова А. Чи видобуватимуть більше вугілля нововолинські шахти // Наше місто. – 2001. – 1 листоп.

Лісовий І. «Сьогодні ситуація на шахтах – важка, але є підстави для оптимізму», стверджує у розмові з нашим кореспондентом генеральний директор ВО «Волиньвугілля» Л. В. Гочачко // Наше місто. – 2002. – 27 черв.

Лісовий І. «Треба любити шахту молодим шахтарям, як її люблять старші гірники», - у цьому моральному аспекті бачить відродження престижу шахтарської праці директор шахти №1 «Нововолинська», депутат міської ради Олена Іванівна Чайка // Наше місто. – 2003. – 28 серп.

29 ЧЕРВНЯ

155 років від дня народження Олени Пчілки (1849 – 1930) — української письменниці, етнографа, громадської діячки

29 червня минає 155 років від дня народження Олени Пчілки (1849- 1930) — української письменниці, етнографа, фольклориста, громадської діячки, матері видатної поетеси Лесі Українки, вченого-фізика і письменника Михайла Обачного, лікаря і письменниці, фольклориста і біографа своєї славної сестри, Олесі Зірки, берегині родинного архіву в далекій чужині красуні Ізидори, останнього господаря Колодяжненської садиби просвітянина Миколи Косача, інтелігентної Оксани, яка могла б стати інженером або музикою.

Та не лише мудрим і доброзичливим, люблячим і строгим дороговказом для своїх талановитих дітей була Ольга Петрівна. Вона сама була творцем, її життя

насичене високими прагненнями і копіткою працею на ниві української національної культури. 1880-90-і роки були часом розквіту її літературної творчості. Вона працювала над перекладами і виданням творів М.Гоголя, пробувала сили в драматургії: перша друкована п'єса-жарт на одну дію "Сужена — не огужена!". В Києві 1882 р. вийшла книжечка поетичних перекладів "Українським дітям". Разом з М.Старицьким готувала і видавала альманах "Рада", в якому 1883 р. опублікувала свою поему "Козачка Олена". 1886 р. в Києві вийшла збірка поезій Олени Пчілки "Думки-мережанки". З початку 1880-х років регулярно друкувалася в журналі "Зоря". 1887 року вийшов друком підготовлений разом з Наталією Кобринською за активної підтримки Івана Франка альманах "Перший вінок", до якого увійшли дві її поезії та оповідання "Товаришки". Завдяки Олені Пчілці побачили світ "Співомовки" Степана Руданського. Значне місце в її літературному доробку посідають переклади. Вона знайомить широкий загаль з народною музикою, українською вертепною драмою, мистецтвом українських кобзарів, народними казками, вишивками, малюваннями на стінах, українськими колядками.

1901 року "Літературно-артистичне товариство" відзначило 25-річчя літературної діяльності Олени Пчілки. "... Ви поклали в основу своєї літературної діяльності любов до вселюдського прогресу, нерозривно зв'язану з любов'ю до всеменшого брата, до нашого простого, віками невольного люду... Гарячою душею леліяли Ви думку про кращу будучину рідного краю і ніколи не тратили віри в поступ і волю", — вітав ювілярку "Літературно-науковий вісник".

Цій же даті присвячено і поштову листівку, що вийшла 1902 року накладом Я.Оренштайна в Коломиї. А тому що на листівці поряд з Оленою Пчілкою і Ольга Кобринська — українська письменниця і громадський діяч, треба думати, що таким чином пошановано й 15-річчя виходу альманаху "Перший вінок".

Наталія Пушкар

Література:

Андрєєва Т. Олена Пчілка: З досліджень та популяризації укр. нар. узорів // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Народна культура — шлях до себе: Матеріали Волин. обл. наук. — етногр. конф. — Луцьк, 2003. — Вип. 11. — С. 32-34.

Бондаренко Г. Ім'я Лесі Українки й родини Косачів у волинезнавстві: історико-краєзнавчий аспект // Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині. — Луцьк, 2003. — Кн. 2. — С. 24-44.

Леся Українка та родина Косачів в історія Ковеля і Ковельщини // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст. — краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. — Луцьк, 2003. — Ч. 1. — С. 155-178.

Одарченко П. Олена Пчілка як дитяча письменниця; Олена Пчілка і євреї // Одарченко П. Українознавчі спостереження й фрагменти: Статті, рец., спогади. – К., 2002. – С. 33-42.

Олена Пчілка // Історія української літератури ХІХ ст. (70 – 90-ті роки). – К., 2002. – Кн. 1. – С. 239 – 285.

Олена Пчілка // Народжені Україною: Мемор. альм. – К., 2002. – Т. 2. – С. 384-385.

Родина Косачів і волиняни: Спогади, перекази /Записи, впоряд. і прим. О.Ошуркевича. - Луцьк: Волин. обл. друк., 2002. – 64 с.

Сірополко С. Історія освіти в Україні. – К.: Наук. думка, 2001. – 912 с.

Пчілка – Косач О. – див. Показчик імен та прізвищ.

Славінський М. Гортаючи сторінки життя // Славінський М. Заховаю в серці Україну. – К., 2002. – Ч. 13-14. – С. 335 – 353.

Федорук Л. Олена Пчілка, Леся Українка – поціновувачі української народної вишивки // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народна культура – шлях до себе: Матеріали Волин. обл. наук. – етногр.конф. – Луцьк, 2003. – Вип. 11. – С. 36-37.

Дмитренко О. Таїна вищих оздоб // Молодь України. – 2003. – 10 квіт.

Лабінський М. Ошатність у всьому // Культура і життя. – 2003. – 28 трав.

Пушкар Н. У „Віче” – про вічне // Віче. – 2003. – 3 лип.

Шахрай В. Виховна роль самодіяльного театру: (З досвіду укр. педагогів) // Рідна шк. – 2002. - № 8-9. – С. 18-20.

10 ЛИПНЯ

55 років від дня відкриття меморіального музею Лесі Українки в с.Колодяжне Ковельського району (1949)

10 липня 1949 р. в селі Колодяжне Ковельського району на Волині, в “білому” будиночку, що на території колишнього маєтку Косачів, було відкрито музей Лесі Українки. Літературна експозиція розмістилася в голубій кімнаті, в рожевій — сільська бібліотека. У травні 1963 року в “сірому” будинку Косачів відкрито літературну експозицію, а Лесин будиночок став меморіальним. У 1980 р. у новозбудованому приміщенні літературного музею розгорнуто експозицію, а “сірий” будиночок доповнив меморіальну частину музею. У прижиттєвому вигляді ні садиба, ні будинки не збереглися і час по-своєму розпорядився з територією. Музейні працівники доклали всіх зусиль, щоб за спогадами людей, які в різні роки бували в Колодяжному, відтворити певні моменти меморіальності, які в гармонійному комплексі дали уявлення про садибу Косачів кінця ХІХ- поч. ХХ ст.

1991 року було проведено реконструкцію літературного музею. Над її художнім вирішенням працювали львівські художники (головний художник Роман Батіг). Експозиція літературного музею складається з таких розділів:

- “Волинськими стежками Лесі Українки”;
- “Колодяжне – колыска Лесиного таланту”;
- “Крізь все життя – до “Лісової пісні”;
- “Історія музею. Трагедія родини Косачів”.

В експозиціях музею представлені меморіальні речі Лесі Українки і родини Косачів, прижиттєві видання творів поетеси та Олени Пчілки, фотографії, речі побуту та етнографії Волині.

Окрім діючих експозицій науковці музею організовують стаціонарні і пересувні виставки, проводять масові заходи. У 1996, 2001 рр. на базі музею проведено Всеукраїнські науково-практичні конференції “Леся Українка та родина Косачів в контексті української та світової культури”, видано збірники їх матеріалів.

Цікавими музейними виданнями є путівник і буклет “Літературно-меморіальний музей Лесі Українки в Колодяжному”, конверти, художні закладки, поштові листівки.

Музей Лесі Українки в Колодяжному дає можливість зрозуміти велич поетеси, її внесок і всієї родини у національну культуру та вплив на наступні покоління і відродження України. Приклад їхнього життя гідний наслідування в усі часи, а спадщина, яку залишила після себе родина Косачів, свідчить про те, що волинський край був тим цілющим джерелом, з якого вони черпали насагу.

Віра Комзюк

Література:

Андрєєва Т. Спогади про пережите. З історії Колодяжн. літ. – мемор. музею Лесі Українки // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури: Матеріали Всеукр. наук. – практ. конф., 24-25 лют. 2001 р., с. Колодяжне. – Луцьк, 2001. – С. 106-110.

Волинський музей: Історія і сучасність: Тези та матеріали І наук. – практ. конф., присвяч. 65 річчю Волин. краєзн. музею та 45-річчю Колодяжн. літ. – мемор. музею Лесі Українки, 16-17 черв. 1994 р. – Луцьк, 1998. – 52 с.

Квасюк А. Реставрація експонатів музею – садиби Лесі Українки в с. Колодяжному / А. Квасюк, О. Романюк // Леся Українка та родина Косачів в контексті української культури: Тези та матеріали Всеукр. наук. – практ. конф. – Луцьк, 1996. – С. 17-18.

Колодяжне. Музей – садиба Лесі Українки // Волинь моя: Журн. Міжнар. громад. об-ня „Волин. братство”. – К., 2001. – Вип. 1. – С. 73.

Комзюк В. Історія садиби Косачів у селі Колодяжному в документах і спогадах // Волинський музей: Історія і сучасність: Наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 111-122.

Літературно-меморіальний музей – садиба Лесі Українки в Колодяжному. – Луцьк: Ініціал, 2000. – 51 с.

Мержвинська Л. Музей Лесі Українки в Колодяжному – осередок науки, культури, просвітництва // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст. – краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 168 – 170.

Мержвинська Л. Скарби косачівського дому // Науковий вісник ВДУ: Філолог. науки (лесезнавство). – Луцьк, 1998. – Вип. 7. – С. 37 – 39.

Олена Пчілка і Волинь: Матеріали наук. – практ. конф. – Луцьк: Надстир'я, 1999. – 111 с.

Струцюк Й. Колодяжненський літературно-меморіальний музей Лесі Українки: Путівник / Й. Струцюк, І. Чернецький. – Львів: Каменяр. – 1984. – 70 с.

Опис помешкання „білого” будинку Косачів // Укр. мова та літ. – 2002. – № 10. – С. 10-11.

Пушкар Н. Подарунок із США музею Лесі Українки // Вісник. – 2002. – 23 трав.

Світ широкий: музей Лесі Українки в Колодяжному поповнився новими експонатами // Волинь. – 2002. – 28 трав.

Скоклюк С. „Мов те кубелечко, дбайливо звите...” // Досвіт. зоря. – 2001. – 22 лют.

Скоклюк С. Обнови Лесиної світлиці // Досвіт. зоря. – 2001. – 22 листоп.; Вісті Ковельщини. – 2001. – 15 листоп.

Скоклюк С. „Тут, у Колодяжному, моя дома...” // Досвіт. зоря. – 2002. – 28 лют.

У дар музею – чадра // Робітн. газ. – 2003. – 16 січ.

Чечелюк П. „Нігде Лесі так не добре, як у Колодяжному...” // Висок. замок – захід. – 2003. – 20 лют.

Швець М. Відчувається щось особливе // Вісті Ковельщини. – 2001. – 24 лют.

Шинкар С. Наш вічний борг перед Лесею Українкою // Досвіт. зоря. – 1998. – 14 трав.

Штинько В. „Горджуся, що народилася у Колодяжному” // Волинь. – 1998. – 8 серп.

Штинько В. „Країна Радосинь” Алли Диви гостює в Колодяжному // Волинь. – 2003. – 22 лип.

Ще одна реліквія для музею в Колодяжному // Волинь. – 1999. – 18 груд.

Українки Лесі музей у Колодяжному // Енциклопедія українознавства. – Львів, 2000. – Т. 9. – С. 3332.

17 ЛИПНЯ
70 років від дня народження Й. Г. Струцюка (1934)
українського поета і прозаїка

Йосип Георгійович Струцюк народився 17 липня 1934 року у с.Стрільці на Холмщині (Польща). 1 листопада 1944 року разом із батьками був депортований з рідного краю у с.Новослобідка Запорізької області. У червні 1946 року переїхав на Волинь у с.Глинище Рожищенського району. Навчався у Глинищенській початковій, Копачівській семирічній, Рожищенській середній школах. У 1958 році закінчив історико-філологічний факультет Луцького педінституту. Вчителював у Білостоцькій середній школі, обіймав посаду наукового співробітника Колодяжненського музею-садиби Лесі Українки і Волинського краєзнавчого музею, працював у газетах, редактором Волинського будинку народної творчості, режисером Ківерцівської народної самодіяльної кіностудії, очолював обласну організацію Всеукраїнського товариства української мови ім.Т.Г.Шевченка “Просвіта”. Нині — керівник літературної студії “Лесин кадуб”, що при газеті “Віче” в м.Луцьку. Й.Г.Струцюк — перший лауреат обласної літературно-мистецької премії ім.Агатангела Кримського (1992).

Діапазон творчості Йосипа Струцюка широкий. Він — автор багатьох поетичних збірок, збірок оповідань і повістей, драматичних творів, пісень, кінофільмів, котрі не раз здобували найвищі нагороди на республіканських, всесоюзних і міжнародних аматорських кіноконкурсах. Письменник - плідно працює і для дітей в поетичному та прозовому жанрах. У його творах біль за долю рідної землі, щемливі ліричні ноти, строфи, пройняті пафосом історичного державотворення.

Твори Йосипа Струцюка перекладалися польською, білоруською, російською мовами.

Олена Коваль

Література:

- Струцюк Й. Безконечна казочка. — Львів: Каменяр, 1984. — 16 с.
Струцюк Й. Буб: Повість. — Луцьк: Надстир'я, 1997. — 32 с.
Струцюк Й. Бузьків вогонь: Поезії. — К.: Веселка, 1969. — 28 с.
Струцюк Й. Віть розчахнутої блискавки: Поезії. — Луцьк: Волин. обл. друк., 2002. — 198 с.
Струцюк Й. Гомін Турового урочища. — К.: Веселка, 1981. — 37 с.

- Струцюк Й. Гостинець од зайця: Вірші та казки. – Львів: Каменяр, 1971. – 48 с.
- Струцюк Й. Г. Гучва: Роман. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2001. – 124 с.
- Струцюк Й. Жайвірковий Великдень: Пісні для дітей на вірші Й. Струцюка. – Луцьк, 1999. – 48 с.
- Струцюк Й. Засвідчення: Поезії. – К.: Молодь, 1969. – 79 с.
- Струцюк Й. Круцю, круцю, журавлі...: Роман. – Луцьк: Надстир'я, 1996. – 255 с.
- Струцюк Й. Лінія життя: Повість, оповідання. – К.: Рад. письменник, 1985. – 206 с.
- Струцюк Й. Освідчення: Поезії. – Львів: Каменяр, 1965. – 27 с.
- Струцюк Й. Поезії. – К.: Дніпро, 1984. – 142 с.
- Струцюк Й. Потойбіч тиші: Поезії. – Луцьк: Надстир'я, 1996. – 243 с.
- Struciuk J. Po tamtej stronie ciszy. – Białystok: Prymat, 2000. – 71 s.
- Струцюк Й. Роман і Романовичі: Драм. поеми. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2002. – 160 с.
- Струцюк Й. Романко і трубач: Повісті. – К.: Веселка, 1984. – 108 с.
- Струцюк Й. Смерть Хмельницького: Драм. поема на 1 д. – Луцьк: Надстир'я, 1994. – 44 с.
- Струцюк Й. Сторожові вежі: Поезії 1953-1993 рр. – Луцьк: Надстир'я, 1993. – 168 с.
- Струцюк Й. Терпкі сторінки: Поезії. – К.: Рад. письменник, 1991. – 94 с.
- Струцюк Й. Ти – моє терпке пісенне диво. – Луцьк: Медіа, 1998. – 96 с.
- Струцюк Й. Червень – місяць тиші: Оповідання та етюди. – Львів: Каменяр, 1980. – 94 с.
- Струцюк Й. Я не шевчик, і не кравчик: Вірші. – К.: Веселка, 1973. – 24 с.
- Струцюк Й. Колодяжненський літературно-меморіальний музей Лесі Українки: Путівник / Й. Струцюк, І. Чернецький. – Львів: Каменяр, 1984. – 70 с.: іл.
- Струцюк Й. Колодяжненский литературно-мемориальный музей Леси Украинки: Путеводитель / Й. Струцюк, И. Чернецкий. – Львов, Каменяр, 1996. – 70 с.: ил.

- Вавринчук С. Д. Вивчення творчості Й. Струцюка в школі // Література рідного краю: Зб. метод. матеріалів. – Луцьк, 2000. – С. 46-50.
- Карабович Т. Мотив утраченого дитинства у творчості поетів порубіжжя // Науковий вісник ВДУ: Філолог. науки. – Луцьк, 2001. - № 9. – С. 214-218.
- Ярошевська Н. О. «Терпкі сторінки» Й. Струцюка // Література рідного краю: Зб. метод. матеріалів. – Луцьк. 2000. – С. 50-54.
- Вербич В. Слово, опромінене талантом поета Йосипа Струцюка // Луцьк. замок. – 1999. – 15 лип.
- Вербич В. Щемливе відлуння історії // Луцьк. замок. – 2002. – 24 жовт.
- Гриб В. На поклик мистецтва слова // Луцьк. замок. – 2000. – 24 лют.

Грибовицький В. Зустріч із „Жайвірковим Великоднем” // Луцьк. замок. – 2001. – 22 берез.

Ковтун С. До нас завітав Йосип Струцюк // Луцьк. замок. – 1999. – 17 черв.

Ричук І. Мисливці з кінокамерою, або Про чорного лелеку, який прославив Волинь // Аверс-прес. – 2002. – 11 квіт.

Столярова Л. „Волинь моя, ти рідний край” // Луцьк. замок. – 2001. – 19 квіт.

Павлюк І. Струцюк Йосип Гергійович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 332.

20-21 ЛИПНЯ
10 років з часу першого міжнародного фестивалю
“Поліське літо з фольклором”
у м. Луцьку (1994)

10 років тому, 20-21 липня 1994 року, в Луцьку вперше відбувся міжнародний фестиваль “Поліське літо з фольклором”. Цей фестиваль на відміну від інших, які проводяться на Волині, відзначається найбільш широкою географією. Це масштабна імпреза, у якій беруть участь колективи 5-ти континентів світу.

Ініціатором проведення фестивалю такого масштабу став начальник міського управління культури Юрій Войнаровський. Він забезпечив організаційні заходи і сприяв тому, щоб волинський глядач спілкувався з самодіяльними артистами багатьох країн світу.

Урочисте відкриття першого фестивалю відбулось на центральному стадіоні “Авангард” міста Луцька. Учасників та гостей привітав міський голова Антон Федорович Кривицький, що стало також хорошою традицією на майбутнє.

Фольклорне дійство набуло підтримки і з боку обласної державної адміністрації, Волинської обласної ради, управління культури облдержадміністрації, міської ради.

У першому фестивалі брали участь: український фольклорний колектив “Червона калина” з Тернополя, фольклорні групи з Аргентини, палестинський чоловічий ансамбль “Джафра” з Ізраїлю, танцюристи з Ірландії, фінський ансамбль “Ісопт”, творчі колективи Заїру, Чехії, Польщі.

Другий фестиваль “Поліське літо з фольклором” проходив у липні 1995 р. Самобутнє мистецтво народів світу було представлено волинським глядачам, які зустрілись з колективами Індії, Македонії, Угорщини, Польщі, Югославії, Молдавії, адигейським колективом з Росії.

Третій фестиваль відбувся в 1996 році. До Луцька приїхали артисти з Аргентини, Росії (Чукотки), Білорусі, Польщі, Кіпру, Китаю, Нової Зеландії.

Саме завдяки проведенню цих фестивалів, що презентували Україну, у вересні 1996 року на Генеральній Асамблеї МРОФР в Сан-Хуан-Пуерто-Ріко нашу державу прийняли до престижної міжнародної спілки, яка займається підтримкою фольклорних колективів світу, носить назву Міжнародної організації фестивалів фольклору і традиційних мистецтв (CIOFF). Вона працює під патронатом ЮНЕСКО — світового організатора освіти та культури. Створено Національний відділ України, штаб-квартира якого знаходиться у Луцьку. Учасниками фестивалю стають фольклорні колективи, запропоновані національними представництвами CIOFF, котрі репрезентують артистично опрацьований, стилізований, не відтворений автентично фольклор своїх країн.

На четвертому фестивалі “Поліське літо з фольклором”, який відбувся з 17 по 21 липня 1997 р., побували колективи з Білорусі, Італії, Македонії, Польщі, США, Туреччини, України. Учасниками п’ятого фестивалю 16-19 липня 1998 р. стали творчі групи з Грузії, Нової Зеландії, Південної Кореї, Польщі, України. Шостий фестиваль відбувся 19-24 липня 1999 року. Він запросив до Луцька учасників з Аргентини, Парагваю, Чілі, Румунії, Польщі, Ізраїлю, Тайваню та України. 17-23 липня 2000 р. відбувся сьомий фестиваль, участь в якому взяли Бразилія, Китай, Німеччина, Перу, Росія, США, Фінляндія, Україна. Мелодії восьмого Міжнародного фестивалю відшуміли в Луцьку 18-24 липня 2002 р. Улюбленцями лучан стали колумбійці. Цікаві хореографічні композиції показали французи, російський ансамбль “Калинушка”, танцювальний колектив Польщі, литовський колектив “Ларупти”. Вдруге на Волині був (вперше у 1994 р.) ансамбль “Джафра” з Ізраїлю. У липні 2003 р. Міжнародний фестиваль “Поліське літо з фольклором” відбувся в польському місті Влодава.

Тетяна Дудар

Література:

Волинь на зламі століть: історія краю (1989-2000 рр.) – Луцьк: Вежа, 2001. – 692 с.

Про фестиваль «Поліське літо з фольклором» – с. 367-368.

Денисюк В. Т. Зачаровані мистецтвом. – Луцьк: Надстир’я, 1997. – 160 с.

Про фестиваль «Поліське літо з фольклором» – с. 41-49.

Міжнародне Поліське літо з фольклором: Луцьк – 96. – Луцьк: Ініціал, 1996. - [29 с.].

П'яте міжнародне Поліське літо з фольклором. – Луцьк, 1998. – 28 с.

VII Міжнародне Поліське літо з фольклором. – Луцьк: Ініціал, 2000. – 28 с.

VIII Міжнародне Поліське літо з фольклором. – Луцьк: Ініціал, 2002. – [22 с.].

Балик Н. «Поліське літо з фольклором» // Волинь. – 1994. – 14 лип.

Балик Н. І скорочуються відстані: Два дні проходив у Луцьку міжнар. фестиваль танцю «Поліське літо з фольклором» // Волинь. – 1994. – 26 лип.

Берегова О. Фестиваль на Поліссі // Укр. культура. – 1997. - № 11-12. – С. 18.

Буряк В. «Поліське літо» приростає «калиновим» // Луцьк. замок. – 2000. – 27 квіт.

Василів В. Яскраве сонце фестивалю // Луцьк. замок. – 2002. – 25 лип.

Гуменюк М. Автографи фольклору // Віче. – 1999. – 29 лип.

Дмитрієва І. «Ще ніколи не бачила таких захоплюючих танців та душевних пісень» // Луцьк. замок. – 1998. – 23 лип.

Жарчинська О. «Так, як у Луцьку, нас ще приймають у Франції»: Із захопленням говорили росіяни про наше місто // Вісник. – 2002. – 25 лип.

Калиновська Н. Чи прийде до нас «Літо з фольклором»? // Волинь. – 2002. – 26 лют.

Комаровський М. Слобожанщина дивується і дивує. А чи будуть здивовані лучани відсутністю «Поліського літа»? // Луцьк. замок. – 2001. – 4 січ.

Лагановський Л. «Поліське літо з фольклором» // Уряд. кур'єр. – 2002. – 27 лип.

Пирожик О. «Поліське літо з фольклором» - свято єднання п'яти континентів // Віче. – 1996. – 20 черв.

Філатенко А. Барвисте фестивальне літо // Культура і життя. – 2002. – 11 верес.

Філатенко А. Фестивальні мелодії: Вдруге в Луцьку відбувався фестиваль «Міжнародне Поліське літо з фольклором» // Волинь. – 1995. – 18 лип.

21 ЛИПНЯ

**60 років від часу визволення всієї території Волинської області
від фашистських загарбників (1944)**

Див. 27 січня – 21 липня

27 ЛИПНЯ
80 років від дня народження Д. Д. Довбошинського (1924) —
заслуженого художника України

Данило Данилович Довбошинський народився у с.Колки (тепер Маневецький район) 27 липня 1924 року. Фахову освіту здобув у Львівському інституті прикладного та декоративного мистецтва (кафедра живопису, 1948-1954 рр.). Його наставниками були справжні метри українського малярства, творчі особистості — Йосип Бокшай та Роман Сельський — випускники Будапештської та Краківської мистецьких шкіл. Використовуючи досвід своїх вчителів, молодий художник зробив перші кроки на шляху власної творчості. Вже з 1954 р. він став учасником обласних художніх виставок, а з 1958-го — бере участь у республіканських, всесоюзних та зарубіжних.

Проте образотворчість - не єдина життєва посестра Д.Довбошинського. Впродовж років відбулось становлення його і як педагога. З 1954-го по 1984-й рр. він викладав на кафедрі живопису Львівського інституту прикладного та декоративного мистецтва ім.І.Труша. У 1968 році прийнятий у члени Співки художників УРСР. 1969 року йому присвоєно звання заслуженого художника УРСР.

Нині у нього за плечима п'ятдесят літ творчої плідної праці. Його мистецький доробок досить багатогранний: пейзажі, композиції, натюрморти, портрети. На своїх полотнах художник створює певний художній образ, наповнюючи його особливим змістом — цнотлива краса карпатських схилів, старовинне зодчество Львівщини, в смарагдовому мерехтінні зелені дерев, сучасна архітектура в гармонійному поєднанні з природою ("Село Дземброня" (1974), "Вечір у Карпатах" (1976), "Старовинна церква у Карпатах" (1980) та ін.

Твори Данила Даниловича Довбошинського мають не лише художню, а й етнографічну цінність, несуть код глибоко національного, бо в них закоханість у предметність, виплекану руками народного майстра, в обрядові дії, що й донині лунають голосом прадавніх віків у карпатських горах. Тендітна краса гуцульських наречених, стихія народних свят, живописне багатоголосся гуцульського одягу у вихорі танців ("Молоді" (1967), "Танець" (1979), "Гуцульська наречена" (1980) та ін.) є відлунням минулого у день теперішній.

Нині Д.Д.Довбошинський мешкає у Львові. Він — на заслуженому відпочинку. Донедавна при першій слушній нагоді приїздив на Волинь. В 2001 році у Колківській загальноосвітній школі було відкрито картинну галерею, експозиційний фонд якої започаткований щедрим дарунком земляка. Понад двадцять п'ять творів Д.Д.Довбошинського, серед яких - портрети колківчан,

речників українського слова — Лесі Українки, Тараса Шевченка, Івана Франка, роботи із серії “Моє Полісся”, стали основою Колківської галереї мистецтв.

Олена Слота

Література:

Довбошинский Д. О. О мужестве и нежности: Альбом. — М.: Сов. художник, 1983. — 30 с.

Безкоштовний дар земляка — художника // Волинь. — 2001. — 3 трав.

Машкерук А. Прийшов, щоб залишитись назавжди // Нова доба. — 2001. — 26 трав.

Романик І. Картинна галерея у Колках // Вісник. — 2001. — 17 трав.

У завдяку рідному селищу // Нова доба. — 2001. — 28 квіт.

Філатенко А. Поліська школа конкурує з міськими гімназіями // Волинь. — 2001. — 6 листоп.

Довбошинский Даниил Данилович // Художники народов СССР: Биобиблиогр. словарь. — М., 1976. — Т. 3. — С. 421.

Довбошинський Данило Данилович // Митці України: Енцикл. довід. — К., 1992. — С. 218-219.

Довбошинський Данило Данилович // Українські радянські художники: Довід. — К., 1972. — С. 141.

1 СЕРПНЯ

**91 рік від дня смерті Лесі Українки (1871-1913) —
видатної української поетеси, драматурга, громадської діячки**

28 квітня 1913 року Леся Українка приїхала до Києва востаннє. Була присутня на вечорі на її честь в українському клубі “Родина”. Декламатори читали її поезії, було показано постановку діалога “Айше та Мохаммед”. Леся виголосила промову у відповідь на численні привітання.

Під час останнього перебування в Україні Юрій Тесленко-Приходько, син Олени Антонівни, сфотографував сестру. Він зробив кілька знімків, які відрізняються поворотом голови, поглядом. Одне на тих знімках спільне: “Ох, у тривких до життя людей таких очей не буває. Се очі з іншої країни...” 12 травня Леся Українка виїхала з Києва до Кутаїсі...

Одна з таких фотокарток завжди стояла на комоді в домі матері, Олени Пчілки, оправлена в рамочку, вишиту бісером. Повернувшись додому з

далекої Америки (від Ольги Сергіїв, дочки Ізидори Косач), ця реліквія нині зберігається в Колодяжному.

Очевидно, таке ж фото письменниці потрапило до Петра Юрійовича Дятлова (1883 - 1933), активного діяча революційного руху на Україні. Його прізвище зустрічається в листуванні Лесі Українки: ще в листопаді 1905 року вона писала до сестри Ольги та Михайла Кривинюка про те, що з грудня того ж року буде видаватися щоденна соціал-демократична газета “Праця” за участю В.Винниченка, Вітека, М.Ганкевича, М.Порша, І.Стешенка, Лесі Українки, інших; редактором - видавцем газети має бути П.Дятлов. Це той самий Дятлов, який високо оцінив творчість письменниці в некролозі “Пам’яті Лесі Українки” (газета “Рабочая правда”, 1913 р., №5): “Стоячи близько до визвольного громадського руху взагалі і до пролетарського зокрема, Леся Українка віддавала йому всі сили, сіяла розумне, добре, вічне. Нам треба сказати їй спасибі і читати її твори... Леся Українка померла, але її бадьорі твори довго будитимуть нас до роботи — боротьби”. Він же переклав російською мовою вірш Лесі Українки “Досвітні вогні”. Петро Юрійович Дятлов використав останнє фото поетеси для видання поштової листівки, яка вийшла 1917 року у Відні його ж накладом у І-й серії “Українські письменники”.

Ілюстрація: поштова листівка П.Дятлова.

Наталія Пушкар

Література:

Див. 25 лютого

4 СЕРПНЯ

**85 років від дня смерті Д. Вітовського (1887-1919) —
українського громадського і політичного діяча**

В історії суспільно-політичного та освітнього життя Волині початку ХХ ст. важливе місце належить Дмитру Вітовському (1887-1919).

Він народився в 1887р. у с.Медуха Галицького повіту на Станіславщині в сім’ї селянина. Освіту здобував у Львівському університеті, з якого був виключений за політичну діяльність.

У серпні 1914 р. Вітовський вступив до легіону Українських Січових Стрільців (УСС), де очолив сотню. За бої в Карпатах у 1915 р. він був двічі нагороджений. Після створення в 1916 р. комісаріату у м.Києві Вітовського призначили його керівником. На цій посаді Дмитро Вітовський

розгорнув велику освітницьку роботу. В березні 1916 р. було дозволено створювати українські приватні школи і призначати для них вчителів. Першу школу Д.Вітовський планував відкрити 1 травня 1916 р. Але цей намір не був здійснений через наступ російських військ під командуванням генерала О.Брусилова. Вітовський зайнявся проблемами розселення біженців. Задум про відкриття українських шкіл був реалізований ним в другій половині 1916 р. На 7 лютого 1917 р., згідно звіту, складеного самим Вітовським, на Ковельщині успішно діяли 17 двокласових українських шкіл, учителями в яких були українські січові стрільці.

Перебуваючи на Волині, Д.Вітовський разом із товаришами описував народну архітектуру, пам'ятки старовини, збирав фольклор, легенди, пісні, вів щоденник. Він мав навіть намір видавати "Волинський альманах", аби розпочати літературний рух на Волині, але невдовзі був відкликаний назад у Галичину.

Під час роботи на Волині в Дмитра Вітовського був кризовий момент, коли він, об'єктивно знаючи причини невдач і не маючи реальної підтримки з боку австрійської адміністрації та командування УСС, не міг провести мобілізаційних робіт у Ковельському окрузі. В червні 1917 р., після відкликання з Волині, Вітовського направили в Кіш, а згодом у Вишкіл для навчання та формування новобранців.

Восени 1918 р. ім'я Вітовського як національного героя облетіло весь світ. В кінці жовтня створена у Львові Українська Національна Рада призначила отамана Вітовського командуючим українським військом і керівником збройного повстання. Під його керівництвом був здійснений переворот у Львові і у всій східній Галичині. В результаті цього утворилася незалежна Західноукраїнська Народна Республіка. Д.Вітовський очолив Державний Секретаріат військових справ. Згодом під його керівництвом було створено збройні сили республіки — Українську Галицьку Армію.

3 весни 1919 р. Дмитро Вітовський - на дипломатичній роботі в Парижі, де відстоював перед Вищою Радою Антанти інтереси незалежної Галицької республіки. 4 серпня 1919 р. під час перельоту з Парижа до Кам'янця-Подільського Дмитро Вітовський загинув у авіакатастрофі на території Німеччини і був похований в Берліні. Так обірвалося життя видатного військового, політичного і державного діяча України.

Павло Рудецький

Література:

Вони увійшли в історію: Дмитро Вітовський // Ковельський календар. — Луцьк, 1996. — С. 29.

Гей, там на горі „Січ” іде!...: Пропам'ятна книга „Січей” / Зібр. й упоряд. П. Трильовський. — К.: ВУПОЛ, 1993. — 432 с.

Відомості про Д. Вітовського – с. 290, 409.

Заброварний Б. Й. Штрих до портрету Д. Вітовського / Б. Й. Заброварний, Б. В. Бернацький // „Роде наш красний...”: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1996. – Т. 1. – С. 248-250.

Мороз М. Українські січові стрільці – організатори відродження національного освітянства на Ковельщині в роки Першої світової війни // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст. – краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 94-95.

Семенюк А. Дмитро Вітовський // Семенюк А. Ковель: Минуле і сучасне. – Луцьк, 2000. – С. 92-97.

Федорук Д. П. До питання про перебування Д. Вітовського на Волині / Д. П. Федорук, В. Ю. Дмитрук // Шоста Всеукраїнська конференція з історичного краєзнавства. – Луцьк, 1993. – С. 454-455.

Визначні постаті визвольної боротьби України (найновіша доба) // Мандрівець. – 1995. - № 3. – С. 79-87.

Про Дмитра Вітовського – с. 84-85.

Вільчинський П. Дмитро Вітовський на Волині // Волинь. – 1998. – 31 жовт.

Горак Р. Дмитро Вітовський // Дзвін. – 1992. - № 1-2. – С. 130-142.

Грушка Є. Січові стрільці на Волині: Школи сотника Вітовського // Волинь. – 1992. – 11 січ.

Лупейко В. Звитяга і загибель армії // Нар. армія. – 2003. – 16, 17 верес.

Вітовський Дмитро // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1993. – Т. 1. – С. 289-290.

Діячі України доби національно-визвольних змагань (1917-1920 рр.): Біогр. словн. // Іст. в шк. – 2000. - № 3. – С. 31-32.

Кутинський М. Некрополь України: Довід. про місця поховання або місця смерті іст. і культ. діячів України від давнини до сучасності // Дніпро. – 1990. - № 8. – С. 137-144.

Про Дмитра Вітовського – с. 141.

7 СЕРПНЯ

**185 років від дня народження П. О. Куліша (1819-1897) —
українського письменника, історика, етнографа та
громадського діяча**

Пантелеймон Олександрович Куліш народився 7 серпня (26 липня) 1819 року в містечку Вороніж колишнього Глухівського повіту Чернігівської

губернії (тепер Шосткінський р-н Сумської обл.) в сім'ї заможного селянина.

Початкову освіту Пантелеймон Куліш здобував у Новгород-Сіверському повітовому училищі (1833 р.), Новгород-Сіверській гімназії (1833-1839 рр.). У вересні 1839 р. П.Куліш склав іспити до Київського університету, проте зарахований не був через незакінчення повного гімназійного курсу. Все ж в університеті П.Куліш вчився протягом 1839-1841 рр. спочатку як студент-вільнослухач, а потім як дійсний студент. За неможливість подати свідоцтво про дворянське походження був відрахований з університету.

28 січня 1841 р. П.О.Куліша зарахували виконуючим обов'язки вчителя російської мови у Луцькому повітовому училищі, де він також займався впорядкуванням бібліотеки, конфіскованої в учасників польського повстання 1830-1831 рр. Подальшим місцем праці П.Куліша стали Києво-Печерське повітове училище (1841 р.), Києво-Подільське повітове училище (1841-1843 рр.), після чого майбутній вчитель був зарахований членом Тимчасової комісії для розгляду давніх актів. Працював П.Куліш також в Рівному на посаді виконуючого обов'язки вчителя історичних наук у гімназії та в п'ятій гімназії в Петербурзі.

За участь П.Куліша у Кирило-Мефодіївському товаристві його твори вилучались з бібліотеки гімназії, а його самого заслали в Тулу. Там, протягом трьох років він писав історичні романи, вивчав іноземні мови. Повернувшись до Петербурга, Куліш продовжував літературну діяльність, збирав фольклорні і етнографічні матеріали. У 1836-1857 рр. з'явилися вони опрацьовані в 2-х томах під назвою "Записки о Южной Руси". Окремі нариси з історії України автор публікував в журналі "Основа", зокрема: "Хмельниччина і Виговщина".

Після праці у Варшаві та Відні Куліш підготував 3-томне дослідження "История Воссоединения Руси". Свідома громадськість зустріла його з обуренням. Згодом і сам Пантелеймон Куліш розчарувався в своїй москвофільській орієнтації, особливо після Емського указу.

Повернувшись на Україну, П.Куліш оселився на хуторі Мотронівка на Чернігівщині. Свої українські твори продовжував друкувати в Галичині. Займався перекладами Гете, Шекспіра, Байрона, готував для видання в Женеві третю збірку поезії "Дзвін". Помер 14 (2) лютого 1897 р.

Пантелеймон Куліш залишив після себе потужний доробок наукових праць з історії, культури, освіти, які сьогодні складають важливу частину писемної спадщини України.

Павло Рудецький

Література:

Куліш П. Автобіографія // Самі про себе: Автобіографія видат. українців XIX ст. – Нью-Йорк, 1989. – С. 23-57.

Куліш П. Твори: В 2 т. – К.: Дніпро, 1989. – Т. 1-2.

Гелей С. Пантелеймон Куліш: через культуру до державності // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність: Зб. наук. праць. – Львів, 1995. – Вип. 2. – С. 91-110.

Девбюк І. Подвижницька діяльність П. Куліша в царині духовного відродження нації // Суспільствознавчі науки. – Луцьк, 1997. – Кн. 1. – С. 35-37.

Зеров М. П. Куліш. Чорна рада, хроніка 1663; Початки літературної роботи П. Куліша та його повість „Огняний змії” // Зеров М. Українське письменство. – К, 2003. – С. 468-469, 668-699.

Івашків В. Творча діяльність Пантелеймона Куліша // Українська філологія: школи, постаті, проблеми: Зб. наук. праць Міжнар. конф. – Львів, 1999. – Ч. 2. – С. 517-526.

Краснова Л. В. Деякі особливості авторської манери в романі П. Куліша „Чорна рада” (Хроніка 1663 року) // Науковий вісник ВДУ: Філолог. науки. – Луцьк, 2001. - № 9. – С. 154-159.

Кучеренко О. Луцький період педагогічної діяльності українського письменника П. О. Куліша // Волинь у житті та творчості письменників: Зб. наук. праць. – Луцьк, 1999. – С. 40-46.

Кучеренко О. О. Освітнянська діяльність і педагогічні погляди П. О. Куліша // Педагогічний пошук. – Луцьк, 1999. - № 3 (23). – С. 77-79.

Махун С. „Гарячий Куліш”: Історіософічні пошуки славет. укр. класика // Україна incognita. – К., 2002. – С. 191-194.

Пантелеймон Куліш // Видатні постаті в історії України IX-XX ст.: Короткі біогр. нариси; Іст. та худож. портрети. – К.: Вища шк., 2002. – С. 282-285.

Рожко В. Кирило – Мефодіївське братство. Тарас Шевченко, Микола Костомаров, Пантелеймон Куліш і Волинь // Рожко В. Нарис історії української православної церкви на Волині. – Луцьк, 2001. – С. 228-239.

Владимирова В. За суворим критерієм „народного духу”: (Давня й нова укр. літ. в оцінці П. Куліша) // Слово і час. – 2000. - № 12. – С. 28-35.

Галей С. Народнознавча спадщина Пантелеймона Куліша // Нар. твор. та етнографія. – 2002. - № 4. – С. 62-74.

Демчук О. Епістолярний образ Пантелеймона Куліша: (Лекція – дослідж.) // Укр. мова та літ. – 2001. - № 2. – С. 7.

Ільєнко Л. Пантелеймон Куліш – послідовник Вальтера Скотта // Урок української. – 2002. - № 3. – С. 58-61.

Кирилюк В. Кулішеві „Досвітки” // Літ. Україна. – 2003. – 20 лют.

Нахлік Є. Антична спадщина у творчості П. Куліша // Київ. старовина. – 2001. - № 1. – С. 62-72; № 2. – С. 48-62.

Погрібний П. „Гарячий Куліш” // Літ. Україна. – 2000. – 9 листоп.; Пам’ять століть. – 2000. - № 3. – С. 26-35.

Прокоп’юк Г. Пантелеймон Куліш (1819-1897) // Волинь літературна. – 2000. - № 1. – С. 17-19.

Сележан Й. Т. Пантелеймон Куліш – одна із яскравих постатей першого національного відродження України // Самост. Україна. – 2000. - № 2. – С. 9-13.

[Тематична добірка про Пантелеймона Куліша] // Укр. мова і літ. – 2001. - № 44. – С. 3-14.

Шевченко В. Сторінки життя і творчості Пантелеймона Куліша та деякі аспекти їх висвітлення // Визвол. шлях. – 2001. - № 8. – С. 95-105; № 9. – С. 102-119; № 10. – С. 108-128; № 11. – С. 101-119.

Шулик В. Поет і доба: Еволюція світогляду П. Куліша // Укр. мова й літ. в серед. шк., гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2002. - № 3. – С. 213-215.

Павлова Т. Г. Куліш Пантелеймон Олександрович // Державні, політичні та громадські діячі України. – К., 2002. – Кн. 1. – С. 190-192.

Куліш Пантелеймон Олександрович // Довідник з історії України. – К., 2001. – С. 381-382.

Пантелеймон Куліш // Сто найвідоміших українців. – М.; К., 2002. – С. 255-260.

Куліш Пантелеймон // 150 великих українців. – Івано-Франківськ, 2001. – С. 120-122.

Куліш Пантелеймон // Українська література у портретах і довідках: Давня література – література ХІХ ст.: Довід. – К., 2000. – С. 171-174.

15 СЕРПНЯ

40 років від дня народження В. М. Михальської (1964) — самодіяльної художниці

Народилася Валентина Михайлівна Михальська в селянській родині 15 серпня 1964 р. в с. Хворостів Любомльського району.

Зростала серед мальовничої природи озерно-лісового волинського краю. Змалку важко хворіла. З 11 років прикута до інвалідного візка. Навчалася в Костопільській школі-інтернаті. Художньою грамотою оволодівала самотужки: зверталася до мистецьких часописів, багато перемальовувала. Самодіяльний художник з Рівненщини Михайло Найдьонов першим звернув увагу на талант дівчинки і порадив їй малювати самостійно, з натури.

Нині у творчому доробку художниці більше 800 робіт різних жанрів: портрети, пейзажі, натюрморти, картини релігійного змісту, виконані олією, аквареллю, пастеллю, кольоровими олівцями, в техніці монотипії. Не маючи змоги постійно працювати на пленері, вона намагається якомога більше малювати з натури влітку. Осінні і зимові пейзажі частіше пише з уяви, або ж споглядає їх крізь вікно. В акварелях, улюбленій техніці, досягає легкості і прозорості фарб. Михальська — автор ілюстрацій до казки для дітей "Лілея" Лесі Українки (Луцьк: Надстир'я, 2002). Вона перший лауреат обласної мистецької премії ім.Й.Кондзелевича (1994 р.), присудженої їй за створення низки волинських пейзажів і натюрмортів (1992-93 рр.).

У своїй творчості художниця щира й безпосередня. Вона сприймає світ крізь призму захоплення і гармонії, зображаючи його гідним щастя людини. Твори її — "Ранок, умитий дощем", "Материнство", "Смачний виноград", "Колядники", "Автопортрет у капелюшку" — пробуджують світлі і добрі відчуття і надовго залишаються в пам'яті. Мистецтво Валентини Михальської переконує в тому, що вона знає, заради чого варто жити, перемагати недугу і працювати. На її рахунок - 21 персональна виставка і участь у багатьох регіональних і міжнародних виставках і конкурсах.

У 2003р. управлінням у справах сім'ї та молоді Волинської облдержадміністрації засновано ще одну обласну премію, якій присвоєно ім'я Валентини Михальської. Її вручають молодим художникам Волині.

Тамара Левицька

Література:

Михальська В. Червоне і чорне: Графіка. – Луцьк: МКФ „Християн. життя”, 2003. – 48 с.:іл.

Михальська В. Моя творчість для вас, добрі люди! // Наше життя. – 2001. – 8 листоп.

А я іду крізь біль до світла: Кат. вист. – Луцьк, 2002. – 22 с.

В. Михальська – с. 4-5.

Валентина Михальська: Живопис. Графіка: Кат. – Володимир-Волинський, 1998. – 11 с.

Українка Леся. Вишеньки-черешеньки: Вірші для дітей мол. та старш. шк. віку / Ілюстр. В.Михальської. – Луцьк: МКФ „Християн.життя”, 2003. – 16 с.:іл.

Українка Леся. Лелія: Казка для дітей /Мал. В.Михальської. – Луцьк: Надстир'я, 2002. – 16 с.

Історія української та зарубіжної культури: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2002. – 351 с.

Про художницю В. Михальську – с. 326.

Михальська Валентина Михайлівна // Навчальні заклади України для осіб з обмеженою працездатністю. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2000. – С. 19-20.

Виставки: мандрівні полотна Валентини Михальської // Волинь. – 2001. – 6 лют.

Виставки: очима художниці Валентини Михальської // Волинь. – 1999. – 25 трав.

Гриб П. Художній дар Валентини Михальської // Аверс-прес. – 2000. – 17 серп.

Гуменюк Н. Роботи Валі Михальської вирушили в турне по Україні // Віче. – 2000. – 30 берез.

Гуменюк Н. «Лелія» навіяла мрію... // Віче. – 2002. – 6 черв.

Гуменюк Н. Роботи Валі Михальської – у столиці // Віче. – 2002. – 11 квіт.

Данилюк А. 25 років недуги – 25 злетів душі // Висок. замок. – 2000. – 13 черв.

Данилюк А. У стані небуденності // Укр. культура. – 2001. - № 3.- С. 40.

Клімчук В. Матимуть художники престижну премію // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 26 черв.

Книгарня: «Вишеньки-черешеньки» від Лесі Українки // Волинь. – 2003. – 25 верес.

Мандзюк Ф. Малювала дівчина, малювала... // Рад. життя. – 1991. – 2 лют.

Онуфрійчук М. Перший лауреат премії імені Кондзелевича // Волинь. – 1994. – 13 груд.

Стульська Т. «А я іду крізь біль до світла...» // Волин. губер. відом. – 2002. – 10 жовт.

Штинько В. Валентина Михальська підкорює Львів // Волинь. – 2000. – 18 трав.

1 ВЕРЕСНЯ

40 років Луцькому технікуму радянської торгівлі (1964), нині комерційному технікуму

Першого вересня 1964 року в Луцьку вперше прийняв студентів новий навчальний заклад — Луцький технікум радянської торгівлі. Майже 600 студентів дістали змогу отримати в цьому закладі середню технічну освіту за спеціальностями: товарознавець, економіст, плановик, бухгалтер.

За наказом Міністерства торгівлі України від 19.09.1991 року Луцький технікум радянської торгівлі було переіменовано у Луцький комерційний технікум. Завдяки реорганізації навчального процесу, зміцненню матеріальної бази

нині студенти технікуму мають можливість отримувати спеціальність за денною, вечірньою та заочною формою навчання. Технікум сьогодні готує високопрофесійних спеціалістів з організації комерційної діяльності, технології приготування їжі, організації громадського харчування, організації торгівлі і товарознавства продовольчих та непродовольчих товарів та інших торгових спеціальностей.

Ольга Гриморович

Література:

Волинь на зламі століть: історія краю (1989-2000 рр.) – Луцьк: Вежа, 2001. – 694 с.

Про Луцький комерційний технікум – с. 324.

Бережний О. Традиція бережливості // Рад. освіта. – 1986. – 8 лип.

Дорошук Л. Горішок знань, відкрийся бізнесмену // Віче. – 1997. – 15 трав.

Конєва К. Ринок диктує: Луцький кооперативний технікум // Вісті ЦССТУ. – 1998. – 4 черв.

Манелюк М. Найцінніші акції Анатолія Баранова // Віче. – 2003. – 31 лип.

Нагороди: Орден за вагомий внесок у розвиток національної освіти [директору Луцького комерційного технікуму А. В. Баранову] // Волинь. – 2000. – 29 черв.

По висхідній // Рад. освіта. – 1988. – 13 груд.

3 ВЕРЕСНЯ

**120 років від дня народження М. П. Косача (1884-1937) —
брата Лесі Українки**

Микола Петрович Косач, наймолодший брат Лесі Українки, народився 3 вересня 1884 року в селі Колодяжне, родовому маєтку, який пізніше залишився йому в спадок, і земля якого прийняла свого господаря на вічний спочинок у 1937-му.

Дитинство його промайнуло в Колодяжному, Гадячі, Києві. У 1896–1903 рр. він навчався у 4-й Київській гімназії, директором якої був В.П.Науменко, один із членів Старої Громади, приятель П.А.Косача. 1905-го вступив до Київського політехнікуму, після закінчення якого повернувся до Колодяжного, яке по смерті Петра Антоновича

перейшло під його опіку.

В студентські роки Микола Косач був ніби-то членом РСДРП, мав псевдо “Яким” (чи не в пам’ять про прадіда?), цікавився соціалістичною літературою. Т.Скрипка і Л.Федорук без посилання на джерела вказують, що під час обшуку 17 січня 1907 р. на київській квартирі сім’ї Косачів (Маріїнсько–Благовіщенська, 97) жандарми вилучили 121 брошуру, на частині з них (Т.Скрипка подає цифру 80, Л.Федорук — 10) стояли ініціали “Н.К.” (Николай Косач). Заарештували Лесю Українку та її сестру Ольгу, самого ж Миколу — ні, хоч він у той час був удома присутнім при обшуку. Чи міг юнак, студент, вважаючи себе революціонером, маркірувати таким чином заборонену літературу (журнал “Вітчизна”, 1976, №4 називає серед конфіскованих три роботи В.І.Леніна: “Державна дума і соціал-демократична тактика”, “Перемога кадетів і завдання робітничої партії”, “До сільської бідноти”), хоча б лише один примірник, нехтуючи правилами конспірації, наражаючи на небезпеку родину (брошури зберігалися на квартирі Косачів). А було йому на той час уже 23 роки, тому така інфантильність була, очевидно, просто грою в революцію (якщо взагалі була), а не справжнім захопленням її ідеями. Крім того, найавторитетніші свідки — Ольга Косач-Кривинюк та Ізидора Косач-Борисова жодним словом не згадують про ці факти. То, може, їх і не було?

Ставши господарем Колодяжненського маєтку, Микола Петрович ще намагався займатися громадськими справами, мав намір навіть виставити свою кандидатуру до Державної Думи. Пам’ятна книга Волинської губернії на 1914 рік (Житомир, 1913) згадує М.П.Косача як члена Ковельської повітової земської управи і як гласного повітових земських зібрань.

Хисту до ведення сільського господарства Микола Петрович не мав; в Колодяжному фактичним господарем був його давній приятель Володимир Просяниченко (в Києві був власником книгарні). Можливо, бути добрим землевласником Миколі Петровичу перешкоджала натура — гуманна, м’яка, сердечна і добра. Ймовірно, поступливий характер завадив йому збудувати й міцну сім’ю. Його дружина, Наталія Григорівна Дробіш, була здібним педагогом, цікавилась фольклором — записувала народні пісні, зверталась за допомогою у їх виданні, правда, безрезультатно, до Олени Пчілки. Їхній син, Юрій Косач, обрав свій шлях у житті: продовжуючи творчу традицію роду, став відомим письменником спочатку в Західній Україні, а пізніше — в еміграції. Державний кордон розділив родину Косачів, розкидав її по світах; кордон непорозумінь розділив і сім’ю Миколи Петровича. Наталія Григорівна з сином емігрували спочатку до Німеччини, далі — в США, але то вже було пізніше.

Можливо, найяскравішою сторінкою в біографії М.П.Косача є його діяльність в Ковельській повітській “Просвіті”, одним із засновників якої він був. 1919 року це товариство включилось у благодійницьку акцію — збір коштів і надання допомоги жертвам Першої світової війни — інвалідам і дітям-сиротам; для останніх Наталія Косач-Дробіш заснувала в Ковелі притулок. 1920 року М.П.Косач звертався до Повітового староства м.Ковеля про

відкриття “Просвіти” в Мацієві (нині смт.Луків Турійського району); листи-прохання про це від 18 і 26 листопада 1920 р. зберігаються в Державному архіві Волинської області (ф.389, оп.1, спр.2, арк.14-14 зв.).

Господарство ж у Колодяжному поступово занепадало. У фондах Волинського краєзнавчого та літературно-меморіального музею Лесі Українки в с.Колодяжному зберігається більше десятка документів-угод купівлі-продажу та здачі в оренду землі, власником якої була косачівська родина ще з 1868 року. Новими господарями на тій землі ставали жителі Колодяжного — родини Дячуків, Кімлайчуків, Лисюків. Оксенюків, Федчуків, Басів, інших. Останнє, що лишалося — сад (не той, що нині, а величезний, старий, площею понад гектар) продав полякові Рубелю.

Дехто з дослідників резонерствує на тему про нереалізовані можливості Миколи Петровича Косача. Хто знає... Можливо, він виконав те своє призначення на землі, що судилося йому долею.

А генієм в родині була одна Леся Українка.

Наталія Пушкар

Література:

Денисюк І. Микола Петрович Косач (1884-1937) / І. Денисюк, Т. Скрипка // Денисюк І. Дворянське гніздо Косачів / І. Денисюк, Т. Скрипка. – Львів, 1999. – С. 125-133.

Комзюк В. Історія садиби Косачів у селі Колодяжному в документах і спогадах // Волинський музей: історія і сучасність: Наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 111-122.

Кравчук А. Родина Косачів у документальних джерелах обласного архіву // Науковий вісник ВДУ: Філолог. науки (лесезнавство). – Луцьк. – 1998. – Вип. 7. – С. 36-37.

Левчанівська І. Мої зустрічі з рідними Лесі Українки // Левчанівська І. Далеке і близьке: Нариси, ст. – Луцьк, 2000. – С. 62-64.

Левчанівська І. Волинь. Ковель // Левчанівська І. «Згадалось мені...»: (Спогади дитинства). – Луцьк, 2001. – С. 32-34.

Мороз М. О. Літопис життя та творчості Лесі Українки. – К.: Наук. думка, 1992. – 630 с.

Дата народження Миколи Косача – с. 27.

Одарченко П. Славний рід // Одарченко П. Українознавчі спостереження й фрагменти: Ст., рец., спогади. – К., 2002. – С. 59-64.

Ошуркевич О. Родина Косачів у спогадах волинян // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2001. – С. 89-91.

Рибчук С. І. Микола Косач у культурному відродженні України // Минуле і сучасне Волині; Проблеми джерелознавства: Тези доп. і повідомл. VIII Волин. іст. – краєзн. конф. – Луцьк, 1994. – С. 141-143.

Родина Косачів і волиняни: Спогади, перекази / Записи, впоряд. і прим. О. Ошуркевича.- Луцьк: Волин. обл. друк., 2002. – 64 с.

Про М. Косача – с. 14-15, 55.

Силюк А. Колодяжненська садиба Косачів: (До питання про відтворення меморіальності) // Леся Українка і родина Косачів в контексті української культури: Тези та матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 1996. – С. 33-36.

Федорук Л. „... Ми з тобою еллінського роду...”: (Леся Українка і Микола Косач) // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури: Матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2001. – С. 68-70.

Не стало брата Лесі Українки // Волинь. – 1999. – 8 лип.

6 ВЕРЕСНЯ

70 років від дня смерті А.Г.Лазарчука (1870-1934) — українського художника

6 вересня 1934 р. в Борзні помер Андроник Григорович Лазарчук. Поховали художника на міському цвинтарі. Древня Чернігівська земля прийняла його на вічний спочинок.

Особисте та творче життя А.Г.Лазарчука нерозривно пов'язане з Волинню. Народився в селянській родині 15 січня 1870 р. в мальовничому поліському селі Уховецьк Ковельського повіту, неподалік Колодяжного — садиби Косачів. Навчався у ковельського маляра-іконописця (1880-1881), в живописній майстерні Почаївської Лаври (1886-1889), в Петербурзькій Академії художеств (1889-1897), на Педагогічних курсах при Академії, в майстерні професора В.Є.Маковського у Санкт-Петербурзі (1899-1900). Впродовж 36 років викладав малювання й креслення в навчальних закладах міст і сіл України: в Почаєві, Ковелі, в селі Великі Дедеркали (нині на Тернопільщині), в Конотопі, Кременці, Борзні. Лазарчук — майстер побутових картин, пейзажів та портретів; працював над створенням ікон, брав участь у монументальних розписах українських храмів — Святотроїцької і Печерної церков Почаївської Лаври.

У своїй творчості розвивав кращі традиції реалістичного мистецтва, використовуючи досягнення плерного живопису. Головні живописні досягнення пов'язані з пейзажем і портретом: “Батькова хата”. “Поліський краєвид”, “Автопортрет” — всі у Художньому музеї в Луцьку.

Твори Лазарчука — це документи епохи, своєрідна живописна енциклопедія, літопис життя українців, волинян зокрема. Вони перейняті щирою любов'ю і симпатією до простих людей, які оточували його. Це і “Євреї з Ковеля”, “Шкільний сторож”, “Портрет селянина з палицею”, жіночі образи — “Павлінка”, “Катерина Кухта”, “Феня” і багато інших.

Глибоким співчуттям до злиденного життя своїх земляків пронизані його жанрові полотна. Хвилюючу картину Богом забутої поліської глухомані створив художник на полотні “Похорон на Волині”, кін. XIX ст. Розгуженою сільською дорогою, повз покривлені мазанки рухається до церкви похоронна процесія. Тужливо згасає обрій. Темрява насуває на людей, на хати. Здається, вони ось-ось зникнуть в сутінках. Стриманий колорит картини побудовано на м'якій градації сірувато-сріблястої гама, озвученої спалахами свічок і червоними намітками жінок.

Але художник в житті помічав не тільки сірий колір скорботи. Йому відкривалася краса природи, серед якої жили люди, всотуючи і смуток, і радість буття. У 1907 р., в пору розквіту таланту Лазарчука, з'явилося одне з кращих його полотен “Молодиця”, твір, яким автор дуже дорожив. Тут майстер розвиває ідею єднання людини й природи, зображуючи сільську жінку в пору цвітіння її молодих сил. Закоханий в людину і природу, він розглядає їх в єдності.

А.Г.Лазарчук був знайомий з родиною Косачів. Співпрацював з Оленою Пчілкою, матір'ю Лесі Українки, редактором українських часописів “Молода Україна” і “Рідний край”, надсилав їй свої малюнки.

З 1915 р. постійно мешкав у Борзні на Чернігівщині, де у 1919 очолив художні курси, а у 1922 став ініціатором заснування Борзнянського краєзнавчого музею, котрим керував впродовж 1922-1925 рр.

Тамара Левицька

Література:

Андроник Лазарчук // Ковельський календар. — Луцьк, 1996. — С. 9.

Андроник Лазарчук і Ковельщина // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковальчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. — Луцьк, 2003. — Ч. 1. — С. 148-154.

Андроник Лазарчук і українська художня культура кінця XIX — початку XX століття: 3 матеріалів наук. — практ. конф., присвяч. 125-річчю від дня народж. // Волинський музей: Історія і сучасність: Наук. зб. — Луцьк, 1999. — Вип. II. — С. 136-153.

[Андроник Григорович Лазарчук] // „Роде наш красний...”: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. III. – С. 753-798.

Левицька Т. Автопортрет Андроника Лазарчука // Минуле і сучасне Волині: Проблеми джерелознавства: Тези доп. і повідом. VII Волин. іст. - краєзн. конф. – Луцьк, 1994. – С. 48-50.

Левицька Т. Риси стилю модерн у творчості Андроника Лазарчука // Волинський музей: Історія і сучасність: Наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 124-125.

Левицька Т. А. Рисунки Андроника Лазарчука // Матеріали та тези наукової конференції до 130 –річчя Житомирського краєзнавчого музею. – Житомир, 1995. – С. 65-67.

Родина Косачів і волиняни: Спогади, перекази / Записи, впоряд. і прим. О. Ошуркевича. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2002. – 62 с.

Про А. Лазарчука – див. Показчик імен.

Семенюк А. Художник з Ковельщини // Семенюк А. Ковель: Минуле і сучасне. – Луцьк, 2000. – С. 232-236.

Чашук М. Олена Пчілка і Андроник Лазарчук: До історії творчих зв'язків // Олена Пчілка і Волинь: Матеріали наук.-практ. конф. – Луцьк, 1999. – С. 40-41.

Жгун М. Художник з Уховецька // Вісті Ковельщини. – 1995. – 14 січ.

Життя має бути красивим // Віче. – 1995. – 13 січ.

Капітула І. Повернувся художник на батьківщину у своїх творах // Нар. трибуна. – 1995. – 25 лип.

Ковальчук Є. „Отака історія... забувають не варто” / Є. Ковальчук, В. Штинько // Волинь. – 2000. – 24 лют.

Корнійчук Л. Художній талант і особистість // Віче. – 1995. – 20 жовт; Краєвид. – 1995. - № 1. – С. 6-7.

Левицька Т. Автопортрет: Діалог з самим собою // Віче. – 1996. – 9 трав.

Левицька Т. Прекрасна панна і темна вуаль // Віче. – 1998. – 16 квіт.

Левицька Т. Складна доля митця // Нар. трибуна. – 1995. – 13 січ.

Мороз М. З поглядом у майбутнє // Вісті Ковельщини. – 2003. – 14 січ.

Силюк А. Андроник Лазарчук і Ковель // Вісті Ковельщини. – 2003. – 23 жовт.

Силюк А. Наш борг перед великим митцем: Ковельщина та Волинь у житті і творчій долі художника Андроника Лазарчука / А. Силюк, Г. Бондаренко // Волинь. – 2003. – 8 лют.

Скоклюк С. Малюнок у старому журналі // Вісті Ковельщини. – 1995. – 16 верес.

Скоклюк С. Солов'їний щебет на полотні // Вісті Ковельщини. – 1995. – 8 лют.

Стасюк Л. Повернення художника // Вісті Ковельщини. – 1995. – 28 черв.

Степанюк Ф. Спадщина і спадкоємці художника Лазарчука // Нар. справа. – 1995. – 20 січ.

У ці дні колись: „Батьківська хата” художника з Уховецька оселилась в музеї // Волинь. – 2003. – 14 січ.

Художник з Уховецька // Волинь. – 1995. – 17 січ.

Лазарчук Андроник Григорович // Мистецтво України: Біогр. довід. – К., 1997. – С. 353.

Лазарчук Андроник Григорович // Митці України: Енцикл. довід. – К., 1992. – С. 349.

10 ВЕРЕСНЯ

80 років від дня народження М. М. Клименко (1924) — української актриси

Марія Миколаївна Клименко народилася 10 вересня 1924 року у Києві. В юності Марія, дочка телеграфіста, мріяла стати вчителькою. Та почалася Велика Вітчизняна війна. Батька, залишеного в Луцьку на підпільній роботі, невдовзі заарештували і закатували фашисти, а Марію Клименко вивезли до Німеччини на примусові роботи. Весна 1945 року принесла визволення. Марія Клименко стала бійцем 98-го шляхо-будівельного батальйону 3-ї гвардійської армії, брала участь у наступі на Берлін, а пізніше — у визволенні Праги. Демобілізувавшись, повернулася до Луцька.

У 1946 році вперше вийшла на сцену Волинського музично-драматичного театру у спектаклі “Приїздить у Дзвонкове”. Справжній успіх прийшов до артистки після виконання ролі Тані у виставі “За другим фронтом” В.Собка. Доля героїні перегукувалася з її власною. М.Клименко переживала на сцені щиро і глибоко. За 34 роки роботи у театрі актриса створила багато сценічних образів.

У 1959 році М.Клименко перейшла працювати у Тернопільський музично-драматичний театр, але через 10 років, у 1969 році, повернулася знову на волинську сцену. Саме тут актриса неодноразово ставала переможницею конкурсу серед акторів обласного муздрамтеатру, де перемогу визначали глядачі.

У 1979 році Указом Президії Верховної Ради Української РСР заслуженій артистці України М.М.Клименко було присвоєно почесне звання народної артистки Української РСР. У 2000 році Марії Клименко було призначено Державну стипендію видатного діяча культури України.

Олена Коваль

Література:

Про присвоєння почесних звань Української РСР: Указ Президії Верховної Ради Української РСР // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1980. – № 1. – С. 15.

Зайончківська С. Чверть віку на сцені // Культура і життя. – 1974. – 19 груд.

Кожна роль – свято // Рад. Волинь. – 1980. – 1 січ.

Мах П. Краса одержимості: Заслуженій артистці республіки М. Клименко – 50 років // Мол. ленінець. – 1974. – 22 жовт.

Філатенко А. Повернення Марії Клименко // Волинь. – 1994. – 22 верес.

Клименко Марія Миколаївна // Жінки України: Біогр. енцикл. слов. – К., 2001. – С. 189.

Клименко Марія Миколаївна // Митці України: Енцикл. довід. – К., 1992. – С. 298.

27 ВЕРЕСНЯ

65 років від дня заснування газети “Волинь” (1939)

Газета “Волинь” заснована у 1939 р. після приєднання Західної України до Української РСР. Перший номер під назвою “Вільна праця” вийшов 27 вересня 1939 р.

Спочатку, коли в межах недавнього Волинського воєводства існували Луцьке воєводство, а згодом Луцька область, газета була органом Луцького обласного тимчасового управління. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 4 грудня 1939 р. була утворена Волинська область. 9 грудня 1939 р. газета стала органом Волинського обласного і Луцького міського комітетів КП (б) У, а також виконкому Волинської обласної Ради трудящих. Газета під назвою “Вільна праця” виходила до лютого 1940 р. 1 лютого 1940 р. з'явилася під назвою “Радянська Волинь”. Її тираж був 4200 примірників. Відповідальним редактором працював Г.Гречко. Газета відповідала політичним вимогам того часу. До Великої Вітчизняної війни вийшло 425 номерів газети. З 23 червня 1941 року “Радянська Волинь” тимчасово припинила своє існування — територія краю була окупована німецько-фашистськими загарбниками.

12 лютого 1944 року, через тиждень після вигнання гітлерівських військ з Луцька, газета “Радянська Волинь” відновила свій вихід. Першим повоєнним редактором був Юхим Лазебник. Перший випуск газети тиражем 10 тис. примірників підготували військові журналісти. Друкарня знаходилася у маленькому приміщенні біля комендатури на центральній вулиці Сталіна (тепер Лесі Українки). Перший повоєнний випуск “Радянської Волині” містив інформацію з фронтів і розповсюджувався в основному в Луцьку і прилеглих, звільнених від німців, селах.

Редакція спочатку складалась з двох журналістів – редактора Ю.Лазебника, відповідального секретаря Я.Чернявського. Починаючи з перших номерів, газета публікувала матеріали про збирання коштів, інших ресурсів на допомогу фронту, про хід військових дій, відбудови краю. 1 лютого 1945 р. тираж газети сягнув 18 тис. примірників. У післявоєнний період газета широко висвітлювала розвиток економіки. На сторінках “Радянської Волині” знаходило відображення і життя села.

Своєрідною віхою в історії часопису став спеціальний випуск “Радянської Волині”, присвячений 100-річчю від дня народження Лесі Українки, який вийшов 25 лютого 1971 р. Частина його тиражу вперше була надрукована офсетним способом у багатьох кольорах на крейдяному папері. Номер викликав захоплення читачів. Газета була нагороджена великою пам’ятною медаллю на честь 100-річчя від дня народження Лесі Українки.

У січні 1980 р. газета “Радянська Волинь” була нагороджена орденом “Знак Пошани”. На той час її тираж становив 162 тис. примірників.

На різних посадах у різні періоди в редакції працювали відомі українські літератори, члени Спілки письменників України — Анатолій Дімаров, Михайло Білецький, Олександр Богачук, Петро Мах, Микола Олійник, Вадим Симакович, Дмитро Цмокаленко. Навчаючись у вузах на факультетах журналістики, проходили тут виробничу практику відомі нині письменники Борис Олійник, Євген Дудар, Іван Кушменко, Людмила Романюк.

Тривалий час, з 1971р. по 1996р., редакцію газети очолював письменник і публіцист Полікарп Шафета.

3 січня 1992 року часопис виходить під назвою “Волинь”. “Волинь” — незалежна громадсько-політична газета зі своїм власним статусом. Засновники — обласна рада і трудовий колектив редакції. Виходить тричі на тиждень тиражем понад 50 тисяч примірників. Вона й далі залишається наймасовішою газетою в області. Головний редактор — заслужений журналіст України С.Д.Сачук.

Тетяна Дудар

Література:

Бортнікова А. В. «Волинь» - історичне джерело // Минуле і сучасне Волині: Проблеми джерелознавства: Тези доп. і повідомл. VII Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1994. – С. 139-141.

Волинь на зламі століть: історія краю (1989-2000 рр.) – Луцьк: Вежа, 2001. – 694 с.

Про газету “Волинь” – с. 406-409.

«Волинь» у нашій долі: Докум. зб. – Луцьк: Надстир’я, 1999. – 216 с.

Ми - волинські журналісти: Докум. зб. – Луцьк: Надстир’я, 1999. – 202 с.

Павлюк І. Українська легальна преса Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя 1917-1939; 1941-1944 рр. – Львів: Каменяр, 2001. – 285 с.

Про газету «Волинь» - с. 181-185.

- «Волинь» відзначила ювілей // Волинь. – 1999. – 28 верес.
 Голова обласної ради зустрівся з колективом «Волині» // Волинь. – 2003. – 7 черв.
 Гінайло В. Читачі довіряють «Волині» // Волинь. – 2003. – 4 лют.
 Дімаров А. На Волині одразу по війні // Волинь. – 1998. – 28 лют.; 7, 10, 12, 14, 17, 19, 21, 24 берез.
 14000-й! Слово про нашу газету // Волинь. – 2001. – 23 жовт.
 Сачук С. «Волинь» сильна творчими особистостями // Волинь. – 2003. – 23 жовт.
 У ці дні колись: 3 днем народження, газето! // Волинь. – 2002. – 26 верес.

«Волинь» // Мистецтво України: Енцикл.: В 5 т. – К., 1995. – Т. 1. – С. 374.

4 ЖОВТНЯ

**74 роки від дня смерті Олени Пчілки (1849 – 1930) —
 української письменниці, етнографа, фольклориста, громадської
 діячки**

Серед відомих діячів української культури почесне місце належить Олені Пчілці (Ользі Петрівні Драгомановій-Косач) — людині енциклопедичних знань, письменниці, науковцю, перекладачу, громадській діячці, першій серед жінок України члену-кореспонденту Всеукраїнської Академії Наук. Вона подарувала світу Лесю Українку, зробила все, щоб виплекати її великий поетичний талант.

Її перу належать такі літературні твори: збірка поезій “Думки-мережанки” (1886), оповідання “Товаришки” (1887), “Світло добра і любові” (1888), драматичні твори “Сужена — не огужена” (1881), “Світова річ” (1908) та інші, вона виступала, як “автор, може, найтрудніших до написання творів для дітей”. Залишила спогади про сучасників, видатних діячів української культури М.Кропивницького, М.Лисенка, Д.Яворницького, М.Драгоманова. У своїх спогадах вона з великою вдячністю згадувала брата М.Драгоманова: “коли б не він, все життя моє минуло б зовсім по-іншому, зійшло б на інший шлях”.

Наукова діяльність була зосереджена переважно на питаннях вивчення етнографії та усної народної творчості. Її публікації про українське народне мистецтво з’являлися в пресі протягом більше ніж півстоліття, починаючи з 1876 по 1929 роки. Були надруковані п’ять художніх альбомів про український народний орнамент, наукові розробки: “Ліпні вироби полтавських гончарів”, “Українське селянське малювання на стінах”, “Малювання на українських мисках”, “Українські народні легенди останнього часу” та ін.

Редагувала і видавала з 1905 р. український часопис “Рідний край” з додатком — українським журналом для дітей “Молода Україна”. “Діти — се

наш дорогий скарб, се наша надія, се — молода Україна”, — неодноразово повторювала Олена Пчілка.

Ольга Петрівна була активною громадською діячкою. Протягом усього життя вона наполегливо боролася за відродження національної культури. Своїм громадським обов’язком вважала просвітительсько-виховну роботу.

Майже 30 років її життєвий шлях і творча діяльність були пов’язані з Волинню. Жила у другій половині XIX ст. в містах Новограді-Волинському та Луцьку, в маєтку чоловіка, що в селі Колодяжному на Ковельщині. Вона любила цей край, присвятила укоханій Волині віршовані “Волинські спогади”, які були надруковані 1883 р. В 20-ті роки минулого століття дописала спогади із сумом за долю, яка на той час спіткала Волинь, за безнадійність побувати там. Закінчила вірш словами:

“Прощай, Волинь красна, країна прекрасна!
Тебе я повік не забуду,
Та кращої долі, і щастя, і волі
Бажати для тебе все буду!”

“Прожила Олена Пчілка дуже цікаве і змістовне життя. Була розумна, освічена, з сильно розвиненим почуттям громадськості, а до того змолodu була гарна на вроду...Працюючи на громадській ниві, уболівала за долю рідного краю...”,— писала її донька Ізидора Косач-Борисова.

Олена Пчілка була талановитою, мудрою і енергійною представницею українського культурного руху, яка в своєму житті змогла обігріти свою численну родину, багатьох друзів і своє покоління.

В останні роки життя, коли почалися репресії проти української інтелігенції, вона зазнала переслідувань. Померла Олена Пчілка в місті Києві 4 жовтня 1930 р. 6 жовтня її поховали на Байковому кладовищі поряд з могилами чоловіка Петра Антоновича Косача, старшого сина Михайла та Лесі Українки.Скромно і скорботно провели в останню путь Березиню роду українського. Ховали матір лише дочки Ольга та Ізидора, чоловіки їх були відсутні: Михайло Кривинюк перебував в Харківській в’язниці, а Юрій Борисов відбував заслання у Вологодській області.

Після смерті Олени Пчілки були 40 років свідомого замовчування її імені, забуття всього того, що встигла вона зробити за своє подвижницьке життя. Не друкувалися літературні твори, наукові праці, об’єктивні публікації про неї.

Настав час уважніше звернутися до творчої спадщини і громадської діяльності Олени Пчілки, думки якої і помисли звучать нині як заповіді усім поколінням: “Любіть Україну так, як ми любили її”.

Тетяна Андрєсва

Література:

Див. 29 червня

4 ЖОВТНЯ

75 років від дня народження В. Ю. Ковальчука (1929) — відомого майстра-гончара

Володимир Юхимович Ковальчук народився 4 жовтня 1929 року в с. Кульчин Ківерцівського району на Волині в сім'ї потомствених гончарів. Ще у кінці 30-х років закінчив два класи початкової школи, а коли навчався у третьому — почалася війна. Гончарувати вчився від батька і діда, ще будучи школярем. До шістнадцяти років освоїв усі гончарські премудрості і найважчу з них — готування глини. З часом навчився і горна (гончарну піч) будувати. Перші свої вироби випалив у 1949 році. Гончарським ремеслом Володимир Юхимович займається уже більше 50 років. Але це не завжди було його основним заняттям. Адже все життя працював у колгоспі на різних роботах. Та руки майстра завжди у вільні хвилини тяглися до глини і гончарного круга. Володимир Юхимович виготовляє різноманітний посуд, але найбільше тих речей, які користуються попитом серед населення. Це глечики різноманітних форм, макітри, горщики, підвазонники.

У фондах Волинського краєзнавчого музею налічується кілька десятків робіт майстра, серед яких і такі, що стали уже рідкісними — це горщики-двійнята і трійнята, баньки з дуже вузьким горлом, виготовлення яких міг освоїти не кожен гончар.

Володимир Юхимович — активний учасник фольклорно-етнографічних свят, виставок декоративно-ужиткового мистецтва у Києві, Львові, Луцьку, Рівному, Володимирі - Волинському. Його роботи неодноразово були відзначені дипломами і грамотами. На першому республіканському симпозіумі гончарства в Опішні Полтавської області був нагороджений дипломом і одержав другу премію за збереження традицій в народному мистецтві.

Роботи волинського майстра експонуються в Державному музеї народної архітектури та побуту у Києві. Високу оцінку майстерності Володимира Юхимовича та відданості справі дав кандидат мистецтвознавства М.Р.Селівачов і подарував свою книгу з дарчим написом. Друком було видано декілька каталогів робіт майстра, а волинські кіноаматори зняли про В.Ю.Ковальчука фільм.

Останній кульчинський гончар у свої 75 ще плідно працює, і це приносить йому душевний спокій та естетичне задоволення.

Тетяна Хомова

Література:

Каталог обласної виставки народного декоративно-прикладного мистецтва. – Луцьк: Волин. облполіграфвидав, 1987. – 24 с.

Про Ковальчука В. Ю. – с. 9.

Каталог обласної виставки творів самодіяльних художників і майстрів декоративно-прикладного мистецтва, присвяченої 40-річчю Перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні: - Луцьк: Волин. облполіграфвидав, 1985. – 28 с.

Про Ковальчука В. Ю. – с. 3, 10.

Винничук В. Диплом і премія волинянина // Рад. Волинь. – 1989. – 28 черв.

Гатальська Н. Жива глина // Нар. мистецтво. – 1999. - № 1-2. – С. 18-21.

Гуменюк Н. Останні з могікан у царстві глини // Віче. – 1997. – 30 жовт.

Колодійчук Є. Ревні: Невеселі помисли про народні промисли // Літ. Україна. – 1989. – 12 листоп.

Королук М. Гончарство – моє ремесло // Віл. шляхом. – 2000. – 11 листоп.

Королук М. Золоті руки майстра // Віл. шляхом. – 2003. – 19 лип.

Солтисюк Л. Володимир Ковальчук: «Замішую глину як тісто на вареники» // Аверс-прес. – 1998. – 8 жовт.

7 ЖОВТНЯ

**70 років від дня народження Ю.Е.Савки (1934) —
відомого майстра вишивки**

Савка Юрій Емануїлович, знаний майстер вишивки з Волині, народився 7 жовтня 1934 року в селищі Яблунів Косівського району на Івано-Франківщині (тоді Станіславська обл.) у сім'ї лісника серед розкішної та гордої краси Карпатських гір. Навчання в школі розпочав у роки воєнного лихоліття в с.Міжгір'я (тоді Майдан), а закінчив у селищі Тисмениця біля Івано-Франківська у 1953 році. У роки Другої світової війни вся сім'я з чотирма дітьми була вивезена до Німеччини.

Трудову діяльність почав восени 1953 року десятником Шепарівського лісництва біля Коломиї. Дійсну службу в армії відбував на бойовому кораблі військово-морського флоту у 1954-1958 рр. Навчався у Львівському гірничому технікумі (1958-1961 рр.). Вищу освіту за фахом інженер-економіст здобув у Івано-Франківському інституті нафти та газу в 1970 році. Працював у будівельних організаціях Івано-Франківська (до 1980 р.), на Півночі (за полярним колом), на Тюменщині (до 1985 року), перед виходом на пенсію — будівельником у Луцьку.

Творчу біографію розпочав під впливом робіт вченого і митця отця Дмитра Блажейовського. Проте майстер не зупинився на копіюванні вишитих ікон, він започаткував волинську школу вишиваного портрета. Як зауважив відомий на Волині громадський діяч і журналіст Олександр Харченко, “кожній роботі (Савки Ю.Е. — Н.Г.), окрім власне портретної схожості, притаманний тонкий психологізм, художнє чуття образу, точна кольорова гама, висока техніка виконання.

Філософія його голки безкорислива і шляхетна: прекрасне — не в абстрактних формах і лініях, не у висмоктаних з пальця лубкових сюжетах псевдонародності. Прекрасне — у служінні Вітчизні, вболіванні за громаду, воно у самопожертві і самозреченому служінні людям. Звідси й герої вишиваних портретів майстра.”

До найкращих робіт Савки Ю.Е. належать портрети Олени Пчілки та юної Лесі Українки, отця Дмитра Блажейовського і В’ячеслава Чорновола, архітектора Леоніда Маслова і рідного дядька Івана Савки, розстріляного в 1941 році радянськими тюремщиками, художниці-волинянки Валентини Михальської та рухівського активіста Олександра Юрченка.

Юрій Савка — натура творча і діяльна — є особистістю непересічною. Зараз він у стані розквіту творчих сил, повний планів і надій. Участь майстра у численних виставках свідчить про його вагомий творчий доробок, який у дні ювілею виліється у велику персональну виставку.

Наталя Гатальська

Література:

- Вербич В. Вишиває долю // Сім’я і дім. Нар. трибуна. — 2003. — 14 серп.
Гарбарчук К. Подарунок для Папи Римського: Волинянин Юрій Савка вишив портрет Іоана Павла II, який передали святійшому отцеві // Вісник. — 2002. — 17 жовт.
«Голка — моя зброя» // Голос України. — 2003. — 8 лют.
Грибовицький В. Вславляючи господа // Луцьк. замок. — 2001. — 19 квіт.
Гуменюк Н. А у того пана голочка слухняна // Віче. — 1999. — 27 трав.
Гуменюк Н. Галерея вишиваних портретів // Віче. — 2003. — 21 серп.
Лагановський Л. Благословенні високе творити // Уряд. кур’єр. — 2003. — 29 берез.

Пушкар Б. Вишиваний подарунок з Волині // Культура і життя. – 2002. – 17 лип.

Река Д. І в чоловічих руках голка з ниткою творять дивовижні речі // Робітн. газ. – 2003. – 3 черв.

Солтисюк Л. Двадцята виставка майстра голки і нитки // Аверс-прес. – 2001. – 22 берез.

Стульська Г. Світ, побачений через вушко голки // Волин. губер. відом. – 2002. – 18 лип.

Сумська Н. Портрети та ікони вишиті на полотні // Луцьк. замок. – 2003. – 14 серп.

Сумська Н. Юрій Савка: чоловіче мислення та жіночі руки // Луцьк. замок. – 2002. – 17 січ.

Творчість: львів'яни оцінили вишиванки лучанина Юрія Савки // Волинь. – 2001. – 10 листоп.

Цюриць С. Творець вишиваного портрета // Луцьк. замок. – 2001. – 29 берез.

14 ЖОВТНЯ

65 років від дня заснування газети “Віче”(1930)

За історією газети “Віче” можна вивчити історію Волині радянського часу та періоду незалежності України. Ще до офіційного утворення Волинської області (4 грудня 1939 року) в Луцьку 14 жовтня вийшов перший номер газети “Молода Гвардія” - органу Тимчасового Управління Луцької області. Редакція газети розміщувалась у будинку колишнього воєводства (тепер обласна бібліотека для юнацтва), відповідальним редактором був призначений Є.Орленко. Шифр “Обл.літ №1” свідчить, що газета для молоді видавалася під суворим контролем цензури. Другий номер газети вийшов 17 жовтня. Цікавим для нас (погляд з позицій сьогодення) був перший номер газети. Найголовніша вимога моменту — вибори до Народних Зборів Західної України. Тут надруковано лист-вітання робітників і службовців Харківського заводу імені Орджонікідзе до трудящої молоді Західної України під назвою “Щаслива наша юність”. “Дорогі товариші — писала “Молода Гвардія,” — Героїчна Червона Армія принесла Вам, наші брати і сестри, визволення від віковичної кабали і ярма польських панів, принесла щастя і радість. Серця наші сповнені законної гордості і радості: настав час, коли і ви заживете вільним щасливим життям. Щиро вітаємо Вас, брати і сестри”. Газета підпорядковувалася загальній ідеологічній схемі тогочасного комуністичного устрою: інформації, які подавалися на її шпальтах, сприяли радянській регіоналізації. Вони відповідали вимогам свого часу.

З 22 грудня 1939 року газета як орган обласної і Луцької міської комсомольських організацій почала виходити під назвою “Молодий ленінець”.

Світ побачило всього 19 номерів цієї газети. У 1940 році її випуск було припинено.

1 січня 1967 року вийшов у світ перший номер відновленого “Молодого лєнінця” — газети, що успадкувала від своєї попередниці не тільки назву, а й традиції відображення дійсності та захист інтересів молоді. В різний час газету очолювали Анатолій Пономарьов, Мирон Александрович, Святослав Крещук. У 1979 році газету очолив новий редактор Василь Простопчук. Прийшовши в редакцію молодим випускником факультету журналістики Київського державного університету, він спочатку утвердився як вмілий, талановитий автор, а потім гідний керівник. Газета завжди пропонувала цікаві матеріали, тримала руку на пульсі життя, мала свого читача.

3 листопада 1990 року “Молодий лєнінець” змінила “Молода Волинь”, яка на хвилях гласності досягла величезного тиражу. 6 січня 1995 року газета отримала нову назву — точну і промовисту “Віче”. Її засновники — редакція газети Верховної Ради “Голос України”, управління у справах молодіжної політики, фізкультури, спорту і туризму облдержадміністрації і трудовий колектив редакції.

У 1997-1998 роках “Віче” за професіоналізм, активну позицію і популярність двічі отримала перемогу в національній програмі за номінацією “Газета року”. Національний інститут маркетингу Аргентини визнав газету “Віче” володарем гран-прі за якість та сервіс за 1998 рік.

1999 рік став для газети особливо пам’ятним. “Віче” відсвяткувало своє 60-ліття. 21 квітня 1999 року вперше в історії волинської журналістики періоду незалежності України Президент України Леонід Кучма вручив орден “За заслуги” третього ступеня головному редактору “Віче” Василю Простопчуку. Володимир Данилюк, заступник редактора присвоєно звання „Заслужений журналіст України”.

На сучасному етапі “Віче” — одна з наймасовіших і найпопулярніших газет. Успадкувавши кращі традиції своїх попередників — обласних молодіжних видань, газета збагачує їх, утверджуючи незалежність, державність України.

Тетяна Дудар

Література:

Волинь на зламі століть: Історія краю (1989-2000 рр.) – Луцьк: Вежа, 2001. – 692 с.

Про газету “Віче” – с. 407, 409, 410.

Простопчук В. Обличчя газети “Віче” // Ми – волинські журналісти. – Луцьк, 1999. – С. 42-45.

Відзначено тижневик „Віче” // Віче. – 2003. – 21 серп.

Данилюк В. «Молода гвардія» - «Молодий ленінець» - «Молода Волинь»... // Мол. Волинь. – 1994. – 14 жовт.

Данилюк В. Національний інститут маркетингу Аргентини визнав газету “Віче” володарем гран-прі за якість і сервіс! А ми кажемо: «Gracias, senoros!» // Віче. – 1998. – 1 жовт.

Данилюк В. Орденоносний шеф газети “Віче” // Віче. – 1999. – 22 квіт.

Манелюк М. Комп’ютер не замінить серця // Віче. – 1997. – 2 січ.

Простопчук В. Політ – 60 літ // Віче. – 1999. – 14 жовт.

Чуб І. 60 – не старість, а радість! // Віче. – 1999. – 21 жовт.

26 ЖОВТНЯ

130 років від дня смерті

**М. Д. Іванішева (1811 - 1874) —
українського історика, правника,
археографа, дослідника Волині**

Микола Дмитрович Іванішев народився 17 листопада 1811 року в сім’ї священника у м.Києві. Початкову освіту отримав у Київських духовних училищі та семінарії, вищу — в Головному педагогічному інституті в Петербурзі на філософсько-юридичному відділенні. Історію слов’янського права та палеографію вивчав в Берлінському та Празькому університетах, зокрема, під керівництвом чеського славіста В.Ганки. З 1938 року працював у Київському університеті Св.Володимира, займаючи посади професора (з 1840 р. — екстраординарного, з 1842 по 1865 рр. — ординарного), декана історичного факультету (1848 – 1862 рр.) та ректора (1862 – 1867 рр.). В 1840 році захистив докторську дисертацію.

З 1843 року плідно займався історією України. За висловом М.Максимовича, він поділив “честь створення науки руської південно-західної історії”. Більше 20 років віддав роботі в Київській археографічній комісії: був першим головним її редактором, під його керівництвом видано 4 томи “Памятников, изданных временною комиссиею для разбора древних актов”. (К., 1845 – 1859 рр.)”, розроблено програму публікації документів з історії України.

За вказівкою М.Іванішева збирались актові книги, закупувалися документи у приватних осіб, розшукувалися раритети у бібліотеках та архівах. Головним об’єктом його пошуків стала Волинь, яку він відвідував із науковими експедиціями в 1849, 1850, 1852, 1855 рр. Дослідник вперше звернув увагу на збір та вивчення комплексів судово-адміністративних городських книг XVI –

XVII ст. як історичного джерела. За його ініціативою в 1852 р. при Університеті Св. Володимира було створено Київський центральний архів.

У збірниках археографічної комісії опублікував численні документи з історії Волині із луцьких та володимирських гродських книг. Вершиною діяльності М.Іванішева стало видання в 1849 р. двохтомного документального збірника “Жизнь князя Андрея Михайловича Курбского в Литве и на Волыни”, в додатку до якого поміщено перший історичний нарис про м.Ковель та Ковельщину.

На Волині дослідник проводив археологічні розкопки в Луцькому замку та на території міста, на місці Вербського монастиря під Ковелем. Ймовірно учасником експедиції на Ковельщину, в маршрут якої ввійшли Вербка – Секунь – Вижива – Смідин – Миляновичі, разом з Іванішевим був і Шевченко.

З 1865 р.М.Іванішев відійшов від активної участі в археографічній комісії і до 1867 р. працював членом юридичної комісії по складанню судової реформи в Царстві Польському. Помер 26 жовтня 1874 р., похований в Києві.

Анатолій Силук

Література:

Микола Іванішев про Ковель; Документи про м. Ковель із книги Миколи Іванішева // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 205-237.

Баженов Л. В. Іванишев Микола Дмитрович // Баженов Л. В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX-XX ст. – Кам’янець-Подільський, 1993. – С. 220.

Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині: Кн.1. – Луцьк: Вежа, 2003. – 247 с.

Про М. Д. Іванишева – с. 90, 91, 92, 93, 104.

Гайдай Л. І. Іванишев Микола Дмитрович // Гайдай Л. І. Історія України в особах, термінах, назвах і поняттях: Навч. посіб.-комент. – Луцьк, 2000. – С. 192.

Гаврилюк С. В. Волинь у дослідженнях Київської Археографічної комісії (40-50-ті роки XIX ст.) // “Роде наш красний...”: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. III. – С. 251-264.

Гаврилюк С. Історичне пам’яткознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX – початок XX ст.) – Луцьк: Вежа, 2002. – 531 с.

Про М. Іванишева – див. Іменний покажчик.

Гаврилюк С. Формування документально-археографічної бази історичного волинезнавства // Збірник навчально-методичних матеріалів і наукових статей історичного факультету. – Луцьк, 1999. – Вип. 4. – С. 160-165.

Жизнь князя Андрея Михайловича Курбского в Литве и на Волыни: Акты, издан. Времен. комиссиею, высочайше. утвержд. при Киев. воен., Подол. и Волын. генерал-губернаторе: Т. 1-2. – К., 1849.

Журба О. І. Київська археографічна комісія, 1843-1921: Нарис історії і діял. – К.: Наук. думка, 1993. – 184 с.

Про М. Іванишева – див. Іменний показчик.

Силюк А. М. Микола Іванішев – дослідник історії Волині // Українська національна ідея: історія і сучасність: Наук. зб. – Житомир, 1997. – С. 81-84.

Спицька О. Іванишев Микола Дмитрович // Українська білографістика: Зб. наук. праць. – К., 1996. – Вип. 1. – С. 73-75.

Силюк А. «Генерал археології» і Волинь // Віче. – 1996. – 28 листоп.

У ці дні колись: Волинські інтереси історика Миколи Іванішева // Волинь. – 2001. – 3 листоп.

Іванішев Микола // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1994. – Т. 3. – С. 853.

Іванішев Микола Дмитрович // Короткий довідник з історії України. – К., 1994. – С. 102.

7 ЛИСТОПАДА

75 років від дня народження Р. Г. Метельницького (1929) — волинського художника

Життєвий шлях Ростислава Георгійовича Метельницького розпочався в містечку поблизу Кам'янця-Подільського Хмельницької області 7 листопада 1929 року (за свідоцтвом про народження, виданим Котельниківським ЗАГСом Ростовської області, 1931 року).

Батьки — педагоги за фахом, тому сім'я Метельницьких часто змінювала своє місце проживання. Одна з таких вимушених подорожей пов'язана із селом Лопатинці, де Михайлом Коцюбинським була написана легендарна “Фата Моргана”. Суворі події війни спонукали переїзд родини Метельницьких у Ростовську область. А від 1944 року біографія Ростислава Георгійовича пов'язана із Луцьком. Тут він отримав атестат про освіту. Визначився у виборі професії — справою свого життя обрав мистецтво. З 1948-го року він навчався у Київському художньому інституті на факультеті архітектури. У 1954 р., після отримання диплому спеціаліста знову повернувся на Волинь. До 1992 року працював за фахом у Волинській філії “Діпроміст”. У 1959р. став

аспірантом Київського науково-дослідного інституту архітектурних споруджень, проте не закінчив його, тому що у 1961 році усі інститути Академії будівництва за наказом М.Хрущова були закриті.

У 1967 році Р.Г.Метельницький став членом Спілки архітекторів СРСР. Був зачинателем створення правління Волинської обласної організації Спілки архітекторів СРСР, автором численних проектів. Один із перших — інтер'єр обкому КП у Луцьку, а відтак — центральна площа міста, проект забудови кварталу №33 та проспекту Волі (вул.Леніна, 1959-61рр.), інтер'єр кінотеатру “Хроніка” (1959 р.), приміщення Луцької середньої школи №8 та дитячо-юнацької спортивної школи (ДЮСШ), кінотеатру “Москва” (тепер “Промінь”, 1968-69 рр.). У співавторстві з Л.Санжаровим та Б.Колоском Р.Г.Метельницький розробив проект Луцького історико-культурного заповідника, де працював кілька років після виходу на заслужений відпочинок.

Журналістика — іще одна галузь діяльності Ростислава Георгійовича.

Його публікації по теорії архітектури та проблемах містобудування можна знайти на шпальтах місцевої преси (газета “Луцький замок”), республіканської (“Літературна газета”), всесоюзної (газета “Архитектура”, травень 1986 р.). Дослідження історії архітектури давнього Лучеська вилились у книги: Метельницький Р. Деякі сторінки єврейської забудови Луцька . - К., 2001; Колосок Б.В., Метельницький Р.Г. Луцьк : Архітектурно-історичний нарис - К.:Будівельник, 1990; Старий Луцьк: Науково-інформаційний збірник: Випуск 1. – Луцьк, 1998.

Окрім того, обраний фах дозволяв Ростиславу Метельницькому працювати творчо. Голосом проминулих років, а почасти й століть, звучать його численні акварелі, замальовки, естампи. Архітектура і краєвиди Луцька та його околиць, міст Володимира-Волинського та Кам'янця-Подільського, Риги, Талліна, узбережжя Криму, скелястих пагорбів Вірменії і т.п. — складають об'ємні серії. На кількох виставках Ростиславом Георгійовичем була представлена лише частина його творчого надбання:

1987 рік — редакція газети “Молодий ленінець”, м.Луцьк;

2001 рік — галерея “Крайня хата”, м.Луцьк;

2002 рік — “Волинь очима архітектора”, бібліотека ВДУ, м.Луцьк.

Нині Р.Г.Метельницький на заслуженому відпочинку. Мешкає в Луцьку, місті, що стало початком його фахової діяльності. Доробок художника як в архітектурній справі, так і в графічному мистецтві — вагомий внесок у скарбницю вітчизняної культури.

Олена Слота

Література:

Колосок Б. В. Луцьк: Архіт. — іст. нарис / Б. В. Колосок, Р. Г. Метельницький. — К.: Будівельник, 1990. — 192 с.: іл.

Метельницький Р. Деякі сторінки єврейської забудови Луцька. – К.: Дух і літера, 2001. – 178 с.

Метельницький Р. На перетині топографічних та історичних свідчень // Минуле і сучасне Волині: Літописні міста і середньовічна культура: Матеріали VIII Волин. обл. іст. – краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 23-25.

Метельницький Р. Гортаючи сторінки недавньої історії // Луцьк. замок. – 1998. – 9, 16, 23, 30 лип.; 1999. – 25 лют., 4, 11 берез.

Метельницький Р. Доля старих кварталчиків // Луцьк. замок. – 1999. – 18 листоп.

Метельницький Р. Загадки старого Луцька // Луцьк. замок. – 2000. – 15 черв., 10 серп., 21 верес., 26 жовт., 23 листоп., 21 груд.; 2001. – 17 трав., 7 черв., 5 лип., 30 серп.

Метельницький Р. Майбутнє минулого // Луцьк. замок. – 1999. – 28 жовт.

Метельницький Р. „Старий Луцьк”: один у всьому світі // Луцьк. замок. – 1999. – 28 січ.

Метельницький Р. Церква Івана Богослова: і святиня, і музей // Луцьк. замок. – 1999. – 23 груд.

Віктор В. Волинь очима архітектора Ростислава Метельницького // Луцьк. замок. – 2002. – 19 верес.

Гуменюк М. Вода з-під замку – у „Крайній хаті” // Віче. – 2001. – 13 верес.

Клімчук Л. Персональна виставка Ростислава Метельницького у „Крайній хаті” // Луцьк. замок. – 2003. – 18 груд.

Ростиславу Метельницькому – 70 // Луцьк. замок. – 2001. – 8 листоп.

Стельмах Б. Волинь очима архітектора і художника // Луцьк. мол. – 2002. – 19 верес.

8 ЛИСТОПАДА

50 років від дня відкриття в Луцьку дитячої залізниці (1954)

Навчання через гру, здобування навичок і прийомів майбутньої професії з дитинства, — чи не такою була мета будівництва дитячих залізниць в багатьох містах, переважно залізничних центрах України в перші повоєнні роки? Адже після Великої Вітчизняної війни було відновлено 65 тисяч кілометрів залізничних шляхів, 13 тисяч мостів, 4100 станцій. Розвиток залізничного транспорту в післявоєнні роки пов'язаний і з його реконструкцією: проводилося масове введення прогресивних видів тяги

(електричної і тепловозної), будівництво великовантажних вагонів, устаткування автотормозами і автозчепленням, укладання більш потужних рейок, впровадження засобів механізації, автоматики, телемеханіки і досконалих засобів зв'язку. Потрібні були освічені, добре підготовлені кадри, бо ж тисячі залізничників забрала війна. Юнакам і дівчатам, які пройшли курс навчання на дитячій залізниці, відкривалася перспектива вступу до середніх і вищих навчальних закладів, які випускали спеціалістів залізничного транспорту і зв'язку. Адже на дитячій залізниці все було “по-дорослому”: юні машиністи, стрілочники, касири і контролери, начальники змін і начальники станції ставилися до своєї роботи-гри строго і серйозно. А з якою заздрістю дивилися на білі кітелі й форменні кашкети діти, які приходили в супроводі батьків, щоб покататися на справжньому поїзді зі справжньою обслугою, може, лише трішечки старшою, і як же тій малечі хотілося бути причетною до такого священнодійства!

Наталія Пушкар

Література:

- Луцьк: Інформ. – турист. довід. – Луцьк: ТзОВ “Краяни - Волинь”, 2003. – 50 с.
- Про дитячу залізницю – с. 11.
- Дитяча залізниця запрацювала // Волин. губерн. відом. – 2001. – 31 трав.
- “Залізна леді” та її діти // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 1997. – 11 верес.
- Кащенко І. Майже казкова залізниця // Луцьк. замок. – 2001. – 31 трав.
- Кравчук М. “Юність” вирушає в дорогу // Волинь. – 1999. – 31 лип.
- Лугова М. Тепловоз для дитячої вузькоколійки // Волинь. – 1998. – 19 трав.
- Осауленко Л. Свою першу станцію забути не можна // Нар. справа. – 1999. – 25 берез.
- Осауленко Л. Нас залізниця вивела у люди // Нар. справа. – 1999. – 8 квіт.

9 ЛИСТОПАДА

**120 років від дня народження С. К. Ліпінського (1884-1954) —
вченого агронома-селекціонера**

Станіслав Казимирович Ліпінський — вчений агроном-селекціонер, молодший брат В'ячеслава Липинського. Народився в с.Затурці теперішнього Локачинського району 9 листопада 1884 року.

Його, як і свого первістка, землевласник Казимир Ліпінський посилав навчатися до Києва. Після навчання в гімназії у 1888-1903 рр. Станіслав студіював агрономію в Київській політехніці (1903-1905 рр.). З 1905 по 1908 роки продовжував навчання на філософському факультеті університету в Лейпцігу (сільське господарство), де в 1910 році здобув вчений ступінь доктора філософії. Повернувшись додому, свої знання застосовував на практиці, господарюючи разом з батьком в родинному маєтку в Затурцях.

До початку I світової війни одночасно з роботою у власному господарстві виконував функції радника Володимирського повіту, а потім — радника губерньського. Перебуваючи з родиною в евакуації в Києві, був головою земельного союзу в справах виселених з прифронтових територій при комітеті Південно-Західного фронту. З 1916 по 1918 роки як президент Агросоюзу займався постачанням провізії для російської армії.

Після війни на долю Станіслава Ліпінського випало немало клопотів, пов'язаних із підняттям з руїни власного господарства, відбудовою села, турботами про хворого брата В'ячеслава, який перебував на еміграції в Австрії. А ще різні громадські навантаження... Але все, що він робив,— робив послідовно, ґрунтовно і добросовісно.

Починаючи від 1922 року, займався селекцією рослин. На власних дослідних ділянках ним виведено цілий ряд нових високопродуктивних сортів пшениці та картоплі, які удостоювалися високих нагород у Луцьку та Познані і посіли чільні місця серед поширених на теренах Волині. Найвідоміші з сортів пшениць — “Волинянка рання” та “Затурцівська біла”, із сортів картоплі — “Вольтман затурцівський” і селекційна “Парнасія”. В цих назвах відгомін великої любові до рідного краю, бажання своєю працею звеличити його.

Через п'ятнадцять років невтомної праці маєток Станіслава Ліпінського змінився невпізнанно. На місці поруйнованих господарських споруд постали нові добротні будинки. Окрасою забудови став механізований склад для сушіння шишок хмелю. Сім'я відсвяткувала новосілля у просторому двоповерховому будинку. Грамотне ведення виробництва на основі впровадження нових сортів сільськогосподарських культур, застосування новітніх технологій, покращення поголів'я великої рогатої худоби, овець, коней дозволило господарству в 1938 році посісти почесне місце серед 50-ти найкращих господарств тодішньої Польщі, відібраних на конкурсній основі з представлених 350-ти, в тому числі серед трьох на Волині.

Хоча сімейні нещастя (смерть брата у 1931 році, смерть маленького сина у 1932 році і дружини у 1939 році) непомірним тягарем лягли на плечі, пан Станіслав стійко витримував удари долі. Та вересень 1939-го змусив назавжди покинути родинне гніздо. Разом з найнеобхіднішим пожитком помандрувала за

Буг жменька насінневого матеріалу, з якого згодом народилися нові сорти озимої пшениці із символічними назвами “Вигнанка” і “Стильова” (СЛ — ініціали автора).

Після закінчення війни працював науковим співробітником в дослідному господарстві Ягеллонського університету (м.Краків). Від 1945 року займався проблемою підвищення стійкості картоплі проти хвороб і шкідників (зокрема колорадського жука). У 1950 році вчений очолив створену ним лабораторію випробування картоплі в Гданську — Вжещу, котра після реорганізації ввійшла до складу Інституту випробування і акліматизації рослин. Продовжував працю в напрямку пошуку нових сортів, стійких проти фітофторозу.

В результаті восьмилітньої праці в цих закладах Станіслав Ліпінський залишив багато цінних насінневих матеріалів, з котрих за його співавторства було виведено нові районовані сорти картоплі. В знак визнання заслуг вченого вже після його смерті один з них названо його прізвищем: “Ліпінський ранній”.

Станіслав Ліпінський — автор ряду наукових праць. Підготував підручник “Вирощування картоплі” (видано 1958 р.). Виховав кільканадцять дослідників, які самостійно продовжили його працю.

Помер 9 квітня 1954 року. Похований в Сопоті (Польща).

Добра пам'ять про власника маєтку в Затурцях збереглася серед односельчан до цих пір. Багатьом людям допоміг матеріалами для будівництва житла. Постійно давав дрова на опалення, забезпечував посадковим і посівним матеріалом. А то й просто надавав матеріальну допомогу погорільцям, хворим, немічним.

Ім'я Станіслава Ліпінського має бути належно пошановано в нашому краї.

Віталій Кушнір

Література:

Гатальська Н. Спадщина Липинських у Затурцях // В'ячеслав Липинський: історико-політологічна спадщина і сучасна Україна. — К.; Філадельфія, 1994. — С. 246-250.

Ліпінський Я. Вацлав Ліпінський і його родина // В'ячеслав Липинський: історико-політологічна спадщина і сучасна Україна. — К.; Філадельфія, 1994. — С. 235-237.

«Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах: Т. III. — Луцьк: Вежа, 1999. — 906 с.

Про С. Липинського — с. 303, 304, 305, 317.

Родина Липинських на Волині // Волинь. — 1996. — 20 черв.

Філатенко А. 1. Великий українець; 2. Родинне гніздо; 3. Із Затурців - у світ; 4. Посол української держави; 5. Таке довге, трагічне повернення: Листи з колиш. садиби В. Липинського // Волинь. — 1996. — 23, 25, 27, 30 січ.; 6 лют.

10 ЛИСТОПАДА
65 років від дня народження А.Н.Миронченка (1939) —
заслуженого майстра народної творчості України

Майстерно виконані твори Анатолія Нестеровича Миронченка добре знають не лише у нас на Волині, а й в усій Україні. Народився різьбяр на Хмельниччині в селі Яхнівці Волочиського району 10 листопада 1939 року. Там пройшли його дитячі та юнацькі роки. Змалку хлопець захоплювався малюванням. Після закінчення семирічної школи вирішив вступити до Яворівського училища декоративно-прикладного мистецтва, що на Львівщині, в якому окрім малювання захопився ще й різьбою по дереву. Здібний учень швидко осягнув непросте ремесло оживляти дерево.

Його дипломною роботою була скульптура Олекси Довбуша. Одночасно із навчанням в училищі здобував середню освіту у вечірній школі. Після закінчення училища в 1959 році переїхав до Луцька, де влаштувався художником на меблевому комбінаті. В середині 60-х років при комбінаті був створений цех сувенірів, до яких сюжети малюнків придумував Анатолій Нестерович. Наполегливість, старанність і талант принесли різьбяреві визнання. Роботи народного майстра неодноразово удостоювалися високих нагород на різноманітних фестивалях, конкурсах. У 1966 році на республіканській виставці народної творчості А.Н. Миронченку було присуджено другу премію за шкатулку “Тарас Шевченко”. Наступного року шкатулка “Луцьк” отримала третю премію. У 1970 році різьбяр став лауреатом фестивалю самодіяльного мистецтва, а також був удостоєний диплома і золотої медалі. До ювілею Лесі Українки він створив великий художній портрет славетної поетеси. Згодом вирізьбив з дерева персонажів драми-феєрії “Лісова пісня”. 1975 року Анатолію Нестеровичу присвоєно звання “Заслужений майстер народної творчості УРСР”.

У 1970-х роках жителі міста Луцька мали можливість ознайомитися з сувенірами, виготовленими за сюжетами малюнків майстра. А в 1999 році до 60-ліття від дня народження Анатолія Миронченка у Волинському краєзнавчому музеї експонувалася персональна виставка “Візерунки на дереві”. На ній були представлені тарелі, картини. На них вправною рукою вирізьблені волинські краєвиди, візерунки, портрети тощо. Анатолій Нестерович Миронченко так само вміло володіє різцем, як художник пензлем. При створенні виробів автор використовує лише дерево, поєднує різні види різьблення з аплікацією. Вдало добирає кольорову гаму. Його роботи прості і водночас витончені зачаровують найвибагливішого глядача.

Л.А. Мірошніченко—Гусак

Література:

Народне декоративно-прикладне мистецтво Волині: Буклет. – Луцьк, 1991.

Мірошніченко – Гусак Л. “Живе дерево” волинян // Луцьк. замок. – 2002. – 26 груд.

Пригадаймо, у ці дні колись: Шляхи-дороги майстра народної творчості // Волинь. – 1999. – 11 листоп.

Приходько В. Ви знаєте, як дерево говорить?... // Робітн. газ. - 1990. – 16 верес.

Приходько В. Візерунки на дереві // Рад. Волинь. – 1986. – 7 черв.

11 ЛИСТОПАДА

60 років від дня смерті М.А.Рокицького (1901-1944) — українського живописця

11 листопада 1944 р. у Києві помер Микола Андрійович Рокицький, наймолодший з бойчукістів. Працював в галузі монументального і станкового малярства, книжкової графіки.

Життя Рокицького — це історія талановитої особи, що визріла під час буремної пори. Народився 6 квітня 1901 р. в с.Заріччя, тепер Володимир-Волинського району Волинської області. 1920 р. вступив до Української Академії мистецтв. Під час навчання (1920-1927) у професора М.Бойчука брав участь у всіх головних монументальних роботах, що здійснювалися колективом майстерні. Як один з найосвіченіших учнів зарекомендував себе гарним майстром композиції і рисунка. Ці якості засвідчила його дипломна робота-фреска “Зміна” (1927 р.).

У 1927-1929 рр. у співавторстві з бойчукістами розписав Селянський санаторій в Одесі (на Хаджибеївському лимані). Тут автори мали намір показати історію села від часів кріпащини до початку колективізації і появи перших тракторів. Застосовуючи умовні перспективні скорочення і будуючи зображення у відповідній ритміці, Рокицький створив відчуття глибокого простору у фресках “Санаторій” і “Бібліотека” (спільно з О.Мизіним).

Працюючи на Донбасі, захопився індустріальною темою, писав індустріальні пейзажі, портрети людей праці (цикл “Доменний цех”, 1929 р.). У 1928 р. створив композицію “Біля яблуні” (дошка, темпера), що увійшла до скарбниці українського образотворчого мистецтва. Рокицький вклав у свій сюжет ідею взаємозв’язку поколінь — показав дитинство, зрілість і старість.

Був членом Асоціації революційного мистецтва України (АРМУ), де бойчукісти склали основне ядро. Після загибелі у 1937 р. М.Бойчука працював разом з іншими його учнями в експериментальних майстернях при Київському державному музеї українського мистецтва на території Києво-Печерської Лаври, де для народних майстрів вів заняття з історії мистецтва, технології, композиції. При високому професіоналізмі назавжди зберіг трепетне ставлення до народного мистецтва України, багато зусиль доклав до розвитку українського декоративного килима.

Тамара Левицька

Література:

История искусства народов СССР: Т.7. – М.: Изобр. искусство, 1972. – 438 с.

Про М. Рокицького – с. 189, 194.

Павлов В. П. Українське радянське мистецтво 1920-1930-х років. – К.: Мистецтво, 1983. – 191 с.: іл.

Про М. Рокицького – с. 75, 78, 92-94, 112, 182.

Польнюк Н. З славної когорти бойчукістів: (Бібліографія матеріалів про М. А. Рокицького) // Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край: Матеріали IX наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 26-27.

Голюк Н. До ювілею Миколи Рокицького // Слово правди. – 2001. – 3 квіт.

Гусюк Л. Як вшановували художника-монументаліста // Слово правди. – 2001. – 5 трав.

Кунецький О. Художник – монументаліст і педагог // Слово правди. – 2001. – 20 берез.

Лагановський Л. Монументаліст і патріот // Уряд. кур'єр. – 2001. – 15 черв.

Михальчук А. Визнання через 100 років // Вісник. – 2001. – 22 лют.

Пам'ять: алея Миколи Рокицького у рідному селі // Волинь. – 2001. – 5 груд.

Степанюк Ф. Микола Рокицький: портрет художника на тлі ілюзій жорстоких часів // Луцьк. замок. – 2002. – 22 берез.

Рокицький Микола Андрійович // Мистецтво України: Біогр. довід. – К., 1997. – С. 512.

Рокицький Микола Андрійович // Митці України: Енцикл. довід. – К., 1992. – С. 499.

Рокицький Микола Андрійович // Словник художників України. – К., 1973. – С. 197-198.

Стінопис // Енциклопедія українознавства. – Львів, 2000. – Т. 8. – С. 3061.

17 ЛИСТОПАДА

15 років Волинському обласному товариству краєзнавців (1989)

Волинське обласне товариство краєзнавців було утворено 17 листопада 1989 р. на III Волинській історико-краєзнавчій конференції, в роботі якої взяли участь делегати з багатьох районів і міст Волинської області. Ініціатором виступило обласне відділення Українського фонду культури, а серед засновників були Луцький педінститут ім.Лесі Українки, обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів, Волинський краєзнавчий музей, обласна наукова бібліотека ім.Олени Пчілки, обласні відділення Спілок письменників та журналістів, державний архів Волинської області, товариства “Знання” і охорони пам’яток історії та культури. Серед учасників конференції були відомі краєзнавці області, вчені.

Під час конференції було обрано керівні органи товариства: раду, президію, ревізійну комісію, прийнято Статут і створено 7 секцій: історичну, топонімічну, музейно-краєзнавчу, природничу, літературно-мистецьку, фольклорно-етнографічну, організаційно-методичну. Товариство і Статут були зареєстровані Волинським облвиконкомом 26.02.1990 р. при обласному відділенні Українського фонду культури, голова якого М.А.Онуфрійчук був основним фундатором створення товариства.

З утворенням Всеукраїнської спілки краєзнавців, яку очолив П.Тронько, обласна організація була зареєстрована як складова частина спілки у 1993 р. У травні 1995 р. обласне товариство краєзнавців одержало свідоцтво від обласного управління юстиції про реєстрацію як складова частина Всеукраїнської спілки краєзнавців, а разом з ним і право на громадську діяльність в області, спрямовану на поширення знань з історії, культури та природи краю, на дослідження важливих сторінок культурної спадщини і проведення відповідних заходів, конференцій, семінарів і лекційної пропаганди, залучення до краєзнавчої роботи всіх бажаючих, в тому числі учнів та студентів. Важливою ланкою роботи товариства стала організаційно-методична та видавнича діяльність.

За 15 років діяльності Волинського обласного товариства краєзнавців було зроблено чимало у справі національно-культурного відродження та дослідження і вивчення краю. Чимало волинян відзначено різними нагородами за плідну діяльність у розвитку краєзнавчого руху. Серед них шість заслужених працівників освіти і культури: Б.Заброварний, І.Кічий, О.Огнева, Г.Охріменко та інші; п’ять лауреатів премії імені Дмитра Яворницького Всеукраїнської спілки краєзнавців, чотири почесні і чотири дійсні члени Правління Всеукраїнської спілки краєзнавців, лауреати обласних премій імені Миколи Куделі, Галшки Гулевичівни, Агатангела Кримського, “Одержимість” та інших.

Спільно з обласними та міськими органами влади, обласним геральдичним товариством, товариство краєзнавців активно включилось у вивчення, дослідження і розробку сучасної волинської символіки. Вже прийнято герб і прапор Волинської області, частини міст Волині. Разом з тим

продовжується процес герботворення, який викликає значний інтерес у різних верств громадськості, а тому часто у розробці місцевої символіки переважає не історизм і науковість, а політичне мислення. Так, у гербах Луцька і Володимира-Волинського було закладено національно-державні кольори і символи певної модифікації всупереч історичним і світоглядним традиціям краю. Проте є і вдалі вирішення у творенні гербів міст, зокрема Ново волинська як міста шахтарів на Волині, повернення історичного герба Ковеля, Володимира-Волинського та інших населених пунктів. Вдалим слід назвати герб і прапор Волинської області, яка у теперішньому адміністративно-територіальному поділі уособлює поняття “Волинь” і зберігає у символах традиційні кольори червоний і срібний (білий) та зображення Хреста.

У журналі обласного інституту післядипломної освіти “Педагогічний пошук” історія Волинсько-Поліського краю знайшла своє місце у рубриці “Краєзнавство”, де постійними є публікації з краєзнавчої бібліографії, інформації про краєзнавчі заходи, матеріали по проведенню уроків з історії та культури краю. До участі в рубриці запрошуються всі, хто досліджує і вивчає край та бажає поділитись своїми дослідженнями і відкриттями на сторінках журналу.

Важливе місце у формуванні любові дітей до свого краю має історико-краєзнавча, туристична робота, яка ведеться постійно вчителями і є важливою ділянкою виховної роботи. Туристичні групи, слідопити, соколята тощо завжди складали основу шкільного краєзнавчого руху. В останні роки започатковано туристично-краєзнавчі та історико-краєзнавчі акції із залученням учнівської молоді. Ними опікуються Міністерство освіти України, Всеукраїнська спілка краєзнавців, Українське географічне товариство, Всеукраїнська Рада ветеранів війни.

Особливе місце в організації та проведенні краєзнавчих заходів, особливо наукових конференцій, займає співпраця товариства краєзнавців з музеями, бібліотеками, архівом, Волинським навчально-методичним інститутом післядипломної освіти педагогічних кадрів, Волинським державним університетом ім. Лесі Українки, а також вченими наукових установ Києва і Львова.

У межах Великої Волині налагоджена співпраця краєзнавців Волинської, Рівненської, Житомирської, Хмельницької і Тернопільської областей. Проведено більше 100 наукових конференцій, семінарів, симпозіумів, видано не лише наукові збірники матеріалів, але й чимало публікацій з історії, культури й природи краю, про окремі міста і села, про видатних осіб, довідкова література.

Волинське обласне товариство краєзнавців книжечкою В.Карпінського “Зародження і розвиток друкарства на Волині” (1997, 1998) започаткувало “Краєзнавчу бібліотеку Волині”.

В історії обласного товариства краєзнавців особливу сторінку становлять історико-краєзнавчі конференції, які мають назву “Минуле і сучасне Волині”,

що були започатковані 1985 р. до 900-ліття першої літописної згадки про Луцьк і у 1988 р. до 1000-ліття першої літописної згадки про Володимир-Волинський.

Рівень науковості та глибина досліджень, представлених до видання матеріалів кожної наступної конференції, зростають. Останніх п'ять конференцій, незважаючи на те, що оргкомітет завжди має недостатньо коштів, відзначались не лише широким представництвом, але й чіткою організацією роботи зацікавлених установ та членів оргкомітету і редакційних колегій збірників.

На початку третього тисячоліття варто підбити підсумки розвитку цивілізаційних процесів у краї, підсумки розвитку волинезнавства, його значення для національного і державного відродження України, а також визначити пріоритетні напрямки краєзнавчого руху.

Геннадій Бондаренко

Література:

Про затвердження обласної Програми розвитку краєзнавства на період до 2010 року: Розпорядження Волин. обл. держ. адміністрації від 20 верес. 2002 р. № 407. – Луцьк, 2002. – [8 с.]

Про створення краєзнавчого товариства Волинської області // Минуле і сучасне Волині: Тези доп. та повідомл. III Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1989. – С. 9-11.

Звіт про діяльність Волинського обласного товариства краєзнавців; Коротка бібліографія, 1997-2003 роки: Волин. обл. // Всеукраїнська спілка краєзнавців. 1997-2003 рр. – К., 2003. – С. 26-42; 100-108.

Минуле і сучасне Волині: Освіта. Наука. Культура: Тези доп. та повідомл. IV Волин. іст.-краєзн. конф.: Ч. I, II. – Луцьк, 1990.

Минуле і сучасне Волині: Історичні постаті краю: Тези доп. та повідомл. V Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1991. – 198 с.

Минуле і сучасне Волині: Краєзнавство: історія, здобутки, перспективи: Тези доп. та повідомл. II регіонал. „Велика Волинь” і VI обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1992. – 167 с.

Минуле і сучасне Волині: Проблеми джерелознавства: Тези доп. та повідомл. VII Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1994. – 163 с.

Минуле і сучасне Волині: Літописні міста і середньовічна культура: Матеріали VIII Волин. обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк: Надстир'я, 1998. – 134 с.

Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край: Матеріали IX наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк: Надстир'я, 1998. – 297с.

Минуле і сучасне Волині й Полісся: Край на межі тисячоліть: Матеріали X наук. іст.-краєзн. конф., яка відбулася у Старому Чорторийську, Маневичах, Четвертні та Нововолинську в 2000-2002 рр. - Луцьк: Надстир'я, 2002. – 292 с.

Минуле і сучасне Волині й Полісся: Народна культура – шлях до себе: Матеріали Волин. обл. наук.-етногр. конф. Вип. 11: На пошану О. Ф. Ошуркевича з нагоди 70-річчя від дня народж. – Луцьк, 2003. – 140 с.

Минуле і сучасне Волині й Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. Ч. 1. – Луцьк: Надстир'я, 2003. – 342 с.: іл.

Волинський музей: Історія і сучасність: Тези та матеріали I наук.-практ. конф., присв. 65-річчю Волин. краєзн. музею та 45-річчю Колодяжн. літ. – мемор. музею Лесі Українки, 16-17 черв. 1994 року. – Луцьк, 1998. – 52 с.

Волинський музей: Історія і сучасність: Наук. зб. Вип. II. До 70-річчя Волин. краєзн. музею та 50-річчя Колодяжн. літ. – мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк: Надстир'я, 1999. – 206 с.

Данило Братковський – поет і громадянин: Матеріали наук.-краєзн. конф., приуроч. 300-й річниці страти Братковського. – Луцьк, 2002. – 158 с.

Бондаренко Г. В. Бібліографія історичного краєзнавства Волині // Науковий вісник ВДУ: Іст. науки. – Луцьк, 2001. – Вип. 5. – С. 90-98.

Бондаренко Г. Десять років Волинському обласному товариству краєзнавців // Волинський музей: Історія і сучасність: Наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 35-38.

Бондаренко Г. В. 3 бібліографії краєзнавства Волині // Педагогічний пошук. – Луцьк, 1998. – Вип. 2-3. – С. 67.

Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині: Монографія у 2 кн. – Луцьк: Вежа, 2003.

Бондаренко Г. В. Краєзнавство Волині (80-ті роки – 2001 р.): Історія та історіографія // Науковий вісник ВДУ: Іст. науки. – Луцьк, 2001. – Вип. 10. – С. 219-228.

Бондаренко Г. В. Краєзнавчі публікації за 1991-2001 рр. і питання підготовки нового тому з історії міст і сіл Волинської області // Історія міст і сіл Великої Волині: Наук. зб. „Велика Волинь”. – Житомир, 2002. – Т. 25 (ч. 1). – С. 156-163.

Бондаренко Г. Проблеми історичної бібліографії волинського краєзнавства // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Край на межі тисячоліть: Матеріали X наук.-іст. краєзн. конф. – Луцьк, 2002. – С. 95.

Бондаренко Г. Співпраця Волинського краєзнавчого музею і Волинського обласного товариства краєзнавців // Волинський музей: Історія і сучасність: Тези та матеріали I наук.-практ. конф., присвяч. 65-річчю Волин. краєзн. музею та 45-річчю Колодяжн. літ. – мемор. музею Лесі Українки, 16-17 черв. 1994 р. – Луцьк, 1998. – С. 13.

Матеріали до відзначення 10-ї річниці Волинського обласного товариства краєзнавців. – Луцьк, 1999. – 15 с.

Вербич В. Краєзнавці традиційно незручні для влади? // Луцьк. замок. – 1999. – 18 листоп.

Гуменюк Н. Стежками пошуків крізь відстані і час // Віче. – 1999. – 25 листоп.

Остапчук Л. Волинські краєзнавці найактивніші // Луцьк. замок. – 1999. – 25 листоп.

Тронько П. Г. З історії Всеукраїнської спілки краєзнавців // Укр. іст. журн. – 2002. - № 4. – С. 26-33.

Штинько В. Літописці наших днів // Волинь. – 1999. – 23 листоп.

20 ЛИСТОПАДА

90 років від дня народження Д.О. Остапюка (1914 – 1984) — волинського краєзнавця, організатора музейництва в краї

Народився відомий волинський краєзнавець, організатор і активіст музейництва в краї Дмитро Олександрович Остапук 20 листопада 1914 року в с. Висоцьк на Володимирщині (тепер – Любомльського р-ну) в бідній селянській родині. Перша світова війна, фронт принесли в сім'ю біженство у Дніпропетровську область, поранення, важку хворобу і ранню смерть в 1919 році батька. В 1920 р. сім'я повернулася на Волинь. З 1922 по 1929 роки Дмитро навчався у Висоцькій загальній школі. Далі — найми, робота землекопом на меліорації. Загітований членами КПЗУ, створив у рідному селі декілька трійок, у 1935 році – уже секретар підпільного райкому у с.Висоцьк і одночасно член підпільного райкому в с.Штунь. У 1937 р. заарештований і засуджений польським судом на п'ять років ув'язнення, спочатку в Ковельській тюрмі, згодом у м.Короково.

Після 1939 року працював у радянських та господарських органах, по закінченні курсів у Львові очолив лісовиробничу дільницю у м.Рафалівка. З початком війни був в евакуації, потім на фронті. Після важкого поранення у 1942 р. тривалий час лікувався. В жовтні 1944 року повернувся на фронт.

У жовтні 1945 року - у м.Любомлі. У 1949-1952 рр. - голова Ратнівського райвиконкому. Очолював різні господарські установи в Олиці, Любомлі. Згодом - директор Висоцької 7-річної школи, Любомльського планетарію, з 1964 по 1969 роки викладав історію в Любомльській середній школі №1. Активно прилучився до вивчення місцевої історії, краєзнавства. Опрацьовував архівні матеріали у Луцьку та Львові. У 1962 р. відкрив могильники вельбарської культури в Любомлі та Машові. Організував за участю відомого археолога Ю.Кухаренка п'ять археологічних експедицій на території району.

Як член Товариства охорони пам'яток історії та культури брав участь у написанні статей до тому “Волинська область. Історія міст і сіл Української РСР”.

У 1970 році створив районний краєзнавчий музей. Продовжував роботу над написанням історії Любомля, збирав нумізматичну та філателістичну колекції. Помер 24 липня 1984 року. Похований на місцевому кладовищі.

Дмитро Остапюк — організатор Любомльського краєзнавчого музею, відомий дослідник археологічних пам'яток, активіст пам'яткоохоронної справи - зібрав одну із унікальних музейних колекцій, яка сьогодні не втратила свого значення і є значним джерелом для наукових досліджень.

Анатолій Силук

Література:

Остапюк О. Про створення і діяльність Любомльського краєзнавчого музею // Волинський музей: історія і сучасність: Наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 72-74.

Остапюк Дмитро Олександрович // “Роде наш красний...”: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. III. – С. 432-452.

Хвас В. Нашу історію – нам берегти // Рад. життя. – 1990. – 9 жовт.

27 ЛИСТОПАДА

120 років від часу опублікування першого вірша Лесі Українки (1884)

27 листопада 1884 року в №22 львівського журналу “Зоря” була надрукована поезія “Конвалія” (“Росла в гаю конвалія...”) — це був перший друкований вірш 13-літньої Лариси Косач, підписаний псевдонімом Леся Українка. Добрала псевдонім їй мати Олена Пчілка, яка щиро підтримувала вступ своєї доньки на шлях літературної творчості.

Є відомості про написання вірша: “Волинь, 30.X. 1884”. Сестра Лесі Українки Ольга Петрівна Косач-Кривинюк згадувала: “1884 року Леся написала чотири вірши. Певне, написала їх більше, але не зазначила дати написання, і вони йдуть під датою надрукування. В Колодязненських лісах була сила конвалій, і це, здається, були Лесині найулюбленіші квіти. Тому, певне, й один з перших віршів присвячено цій квітці.

Думаю, що між першим віршем “Надія” і цими чотирма Леся ще щось писала, але не зважилась виявляти, не маючи певності в досконалості свого писання. І ці всі вірші мама мало не силомиць у неї добувала, щоб друкувати.”

У вірші юна авторка виступає на захист конвалії білої, любимої квітки весни, якій “рука чоловіча віку вкоротила”.

Тетяна Андрєєва

Література:

Українка Леся. Коханий мій краю...: Поезії. – Луцьк: Надстир'я, 2001. – 208 с.

Українка Леся. На крилах пісень: Поезії. – К.: Веселка, 1994. – 128 с.: іл.

Комзюк В. Квіти у творчості і долі Лесі Українки / В. Комзюк, Н. Пушкар // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури: Матеріали II Всеукр. наук. практ. конф. – Луцьк, 2001. – С. 31-34.

Леся Українка: Життя і творчість у док., фотогр., іл. / Автори – упоряд.: М. В. Гуць, Н. Л. Россошинська. – К.: Рад. школа, 1979. – 278 с.

Про поезії „Конвалія” і „Сафо” – с. 30.

Літературно-меморіальний музей-садиба Лесі Українки в Колодяжному: Путівник. – Луцьк: Ініціал, 1996. – 63 с.: іл.

Про вірші „Конвалія” і „Сафо” – с. 27-28.

Мірошніченко Л. До історії видання поетичної збірки Лесі Українки „На крилах пісень” // Українка Леся. На крилах пісень: Поезії. – К., 1994. – С. 115-120.

Мороз М. О. Літопис життя та творчості Лесі Українки. – К.: Наук. думка, 1992. – 630 с.

Про публікацію віршів „Конвалія” і „Сафо” – с. 27-28.

Ошуркевич О. Ф. Найрідніший рідний край – Волинь: Путів. – Львів: Каменярь, 1991. – 79 с.: іл.

Про вірші „Конвалія” і „Сафо” – с. 27.

Паламарчук Г. Сонце Лесиного слова зійшло на заході України // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури: Матеріали II Всеукр. наук. – практ. конф. – Луцьк, 2001. – С. 53-56.

Семенюк Л. Українські народні балади в колі наукових та літературних інтересів Лесі Українки // Науковий вісник ВДУ: Філолог. науки. – Луцьк, 1998. – № 7. – С. 31-33.

4 ГРУДНЯ

65 років від дня створення Волинської області (1939 р.)

Передісторія створення Волинської області в сучасних межах сягає вересня 1939 року, коли було розв'язано Другу світову війну, поділено сфери впливу. 1 вересня гітлерівці розпочали окупацію Польщі. 17 вересня радянські війська перейшли кордон західних областей України та Білорусі. Територія стала контролюватися регулярними частинами Червоної Армії, в краї встановилася радянська влада. Активізувалася діяльність КПЗУ, обиралися селянські комітети та народна міліція. По всій території створювалися

Тимчасові управління, які вели підготовку до виборів депутатів у Народні Збори Західної України. 22 жовтня 1939 року відбулися вибори до Народних Зборів. А вже 27 листопада цього ж року були затверджені Декларація про встановлення радянської влади в Західній Україні, Декларація про прийняття Західної України до складу СРСР і включення її до складу Української РСР. П'ята позачергова сесія Верховної Ради СРСР 1 листопада 1939 року задовольнила прохання Народних Зборів і прийняла Закон про включення Західної України до складу УРСР. Ці законодавчі акти були важливими історичними документами — всі українські землі були об'єднані в межах однієї держави.

Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 4 грудня 1939 року було утворено Волинську область з центром в місті Луцьку. Від Волинського воєводства до неї відійшли Володимир-Волинський, Горохівський, Ковельський, Луцький та Любомльський повіти, від Поліського — Камінь-Каширський повіт. Волинь радянська розвивалася згідно загальних програм соціалістичного будівництва, пережила всі лихоліття Великої Вітчизняної війни, відновлювала народне господарство в повоєнні роки.

Нові демократичні умови привели до утворення 24 серпня 1991 року незалежної Української держави. Нині Волинь — одна з 26 областей незалежної України.

Територія області — 20,2 тис. кв.км (3,3 % території України), населення — 1061 тис.чол. (2,1% населення України). У містах проживає 333 тис. чол., у селах — 328 тис.громадян.

Волинь поділяється на 16 адміністративних районів. У її межах — 11 міст, в тому числі - 4 міста обласного підпорядкування: Луцьк, Ковель, Володимир-Волинський та Нововолинськ — територія пріоритетного розвитку у Волинській області, 22 селища міського типу.

Обласний центр — місто Луцьк (населення 209 тис.чоловік) - у 2000 році відзначив своє 915-річчя. Луцьк — важливий історико-культурний центр України, значний транспортний вузол західного регіону, через який проходять залізничний, автомобільний і повітряний шляхи в країни далекого та близького зарубіжжя.

На території Волині знаходиться 9 митних пунктів пропуску, з них 2 — міжнародного значення (Ягодин-Дорогуськ, Устилуг-Зосін).

Область має всі необхідні передумови для економічного зростання: родючі землі, значний економічний потенціал, достатню кількість високотехнічних промислових підприємств, будівельних, сільськогосподарських організацій, розгалужену мережу соціально-культурної сфери, транспортні та енергетичні інфраструктури, висококваліфіковані наукові та виробничі кадри. Волинь в порівнянні з іншими областями має свої специфічні територіальні особливості розвитку. Вона є суспільно-географічним комплексом Західного Полісся.

Тетяна Дудар

Література:

Указ Президії Верховної Ради СРСР про утворення Волинської, Дрогобицької, Львівської, Ровенської, Станіславської і Тернопільської областей в складі Української РСР (4 груд. 1989 р.) // Хрестоматія з історії держави і права України. – К., 1997. – Т. 2. – С. 441-442.

Баторевич Т. Б. Інвестиційний портрет Волинської області / Т. Б. Баторевич, В. М. Заремба, В. І. Павлов. – Луцьк: Надстир'я, 2001. – 60 с.

Дата утворення області – с. 10.

Бізнес-навігатор Волині. – Луцьк: Світ, 2001. – 42 с.

Дата утворення області – с. 2.

Волинь запрошує до співпраці: торгівля, інвестиції, довіра. – Луцьк: Ініціал, 1999. – 80 с.: іл.

Дата утворення області – с. 5.

Вісин В. В. Зміни в промисловості Волинської області в 1939-1941 рр. // Проблеми раціонального використання соціального-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції: Зб. наук. праць. – Луцьк, 2000. – Вип. IV, № 1. – С. 96-107.

Денисюк В. Волинь: Події. Факти. Цифри. Турист. маршрути. – 2-е вид. – Луцьк: Надстир'я, 2000. – 144 с.

Про утворення області – с. 7,15.

Єврорегіон Буг: Волинська область / За ред. Б. П. Клімчука, П. В. Луцишина, В. Й. Лажніка. – Луцьк: Ред. – вид. відділ ВДУ ім. Лесі Українки, 1997. – 448 с.: іл.

Утворення області – с. 13.

Специфіка радянської тоталітарної системи на західноукраїнських землях // Волинь у новітній історії української державності: Зб. наук. праць. – Луцьк, 1999. – С. 142-227.

Хто є хто на Волині: Видат. земляки: Довід. – біогр. вид. – К.: Укр. акад. Геральдики товар. Знаку та логотипу, 2003. – 222 с.

Дата утворення області – с. 9.

Волинська область // Географічна енциклопедія України. – К., 1989. – Т. 1. – С. 210-214.

Волинська область // УРЕ. - 2-е вид. – К., 1978. – Т. 2. – С. 368-370.

8 ГРУДНЯ

**140 років від дня народження Й.К.Пачоського (1864-1942) —
видатного біолога, природодослідника**

Народився Йосип Конрадович Пачоський 8 грудня 1864 р. в с.Білогородка Волинської губернії. Навчався в реальному училищі м.Рівне, з 1882 по 1886 рр. — в Уманському училищі землеробства і садівництва, працював лаборантом і навчався в Київському університеті, який закінчив 1894 р. У 1897 р. був обраний дійсним членом Київського товариства природознавців. У 80-90-х рр. ХХ ст. активно працював над дослідженням природи Волині. Результати проведеної роботи були опубліковані в наукових працях вченого “Про флору і фауну околиці м.Володимира-Волинського”, “Матеріали для флори Заславського та Ковельського повітів Волинської губернії”, “Флора Полісся та прилеглих місцевостей” та ін. Досліджував також природу Подільської, Полтавської, Херсонської, Чернігівської губерній, Криму, Бесарабії, Польщі.

Восени 1892 р. Й.К.Пачоського було запрошено до м.Херсона на посаду губерньського ентомолога, завдання якого полягало в систематичному дослідженні природи Херсонщини. Він був не тільки видатним ботаніком, а і видатним зоологом, одним із ініціаторів охорони цілинного степу. Вчений організував у м.Херсоні ентомологічний кабінет, брав активну участь у створенні природничого музею, який очолював до 1920 р., одночасно був професором Херсонського політехнічного інституту, де викладав природничі дисципліни. З 1922 по 1923 рр. очолював відділ ботаніки науково-степової станції заповідника “Чаплі” (Асканія-Нова). Вивченню флори і фауни Херсонщини він віддав 26 років свого подвижницького життя.

У 1923 р. Й.К.Пачоський переїхав до Польщі, де завідував Біловезьким парком в Біловезькій Пущі, з 1925 р. він - професор кафедри систематики і географії рослин Познанського університету. Помер Й.К.Пачоський 14 лютого 1942 р.

В історії науки вчений відомий своїми численними працями з різних галузей біологічних наук. Основні праці присвячені флорі і рослинності України та Польщі, а також ентомології, орнітології з екскурсами в галузі таких наук, як географія, ґрунтознавство, агрономія, кліматологія.

Й.К.Пачоський був одним із творців фітоценології — розділу ботаніки, який вивчає рослинні угруповання, і автором першого підручника з цієї дисципліни. Він зібрав велику гербарну колекцію, основна частина якої (понад 22 тис. гербарних аркушів) знаходиться в Херсонському краєзнавчому музеї.

Під час своїх наукових досліджень вчений виявив і описав 14 нових видів рослин. Іменем Пачоського названо 10 видів рослин, з них волошка Пачоського та зіновать Пачоського занесені до Червоної книги України.

Тетяна Андрєєва

Література:

Андрєєва Т. Йосип Конрадович Пачоський // Волинський музей: Історія і сучасність: Тези та матеріали І наук.-практ. конф., присвяч. 65-річчю Волин. краєзн. музею та 45-річчю Колодяжн. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 1998. – С. 43-44.

Андрєєва Т. П. Й. К. Пачоський – дослідник природи Волині // Історія міст і сіл Великої Волині: Наук. зб. «Велика Волинь». – Житомир, 2002. – Т. 25. (Ч. 2). – С. 9-11.

Баженов Л. В. Пачоський Йосип Кондратович // Баженов Л. В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців ХІХ-ХХ ст. – Кам'янець-Подільський, 1993. – С. 310.

Борейко В. Пачоский И. К. (1864-1942) // Борейко В. История охраны природы Украины, X век – 1980. – К., 2001. – С. 502.

Доброчаєва Д. Н. Життя і діяльність Й. К. Пачоського // Досягнення ботанічної науки на Україні, 1965-1966 рр. – К., 1968. – С. 64-65.

Йосиф Пачоський // Народжені Україною: Мемор. альм. – К., 2002. – Т. 2. – С. 302-303.

Пузанов И. И. Выдающийся натуралист И. К. Пачоский / И.И.Пузанов, М.Т.Гольд. – М.: Наука, 1965. – 86 с.

Андрєєва Т. Учений, що дав своє ім'я волошці // Волинь. – 2002. – 14 лют.

Бойко М. Ф. Другі наукові читання пам'яті Й. К. Пачоського // Укр. ботан. журн. – 1995. - № 5. – С. 748-751.

Борейко В. Пачоский Йосиф Конрадович // Борейко В. Словарь деятелей охраны природы. – К., 2001. – С. 270-273.

Борейко В. Е. Популярный биографо-библиографический справочник деятелей заповедного дела и охраны природы Украины, царской России и СССР (1860-1960): Т. 2. Вып. 5. – К., 1995. – 224 с.

Про Й. Пачоського – с. 23-25.

8 ГРУДНЯ
100 років від дня народження П.М.Жолтовського
(1904-1986) — українського вченого-мистецтвознавця

Павло Жолтовський — видатний український вчений, доктор мистецтвознавства, основоположник мистецтвознавчої науки в Україні. Як науковець, музейний працівник він зробив безцінний внесок у дослідження і збереження пам'яток сакрального мистецтва України та Волині.

П.М.Жолтовський народився 8 грудня 1904 року на Східній Волині в селі Мислятин Ізяславського району Хмельницької області в родині священника. Тут у рідному селі він закінчив трьохкласну церковно-приходську школу. Продовжив своє навчання спочатку в гімназії в Острозі, а пізніше — в Ізяславі. Саме в Острозі, як згадував вчений, він вперше побував у музеї, побачив пам'ятки, і це стало справою його життя.

Свою трудову діяльність Павло Жолтовський розпочав у 1921 році як вчитель у сільських школах Поділля. Однак, глибоке зацікавлення історією, філософією, культурою, краєзнавством привело молодого вчителя на роботу до Житомирського краєзнавчого музею.

Широка музейна діяльність Павла Жолтовського почалася 1926 року в Харкові на посаді наукового співробітника художнього музею, де він працював під керівництвом відомого вченого Степана Тарануценка. У 1926-31 роках брав участь в експедиціях музею по виявленню і збору пам'яток історії і культури або просто пішки з фотоапаратом у руках обійшов, досліджуючи Полтавщину, Чернігівщину, Поділля, Полісся, Київщину та Слобожанщину. “Ступанієм та п'ядіє обміряв Україну”, — згадував вчений.

У 1932 році він закінчив Київський художній інститут. У 1926-30 роках з'явилися перші наукові публікації П.М.Жолтовського. Активна творча праця вченого була перервана у 1933 році його арештом. Він був засуджений за надуманим звинуваченням у “контрреволюційній діяльності” до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах і протягом 10 років за ним зберігалось обмеження стосовно місця проживання.

Лише у 1946 році Павло Жолтовський повернувся в Україну, приїхав до Львова, де він прожив решту свого життя — 40 років. Працював у місцевому музеї художньої промисловості (пізніше - Музей етнографії і художнього промислу), у Львівському інституті мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім.М.Рильського АН України.

Творча активність — головна риса Павла Жолтовського, людини і вченого. Його наукові інтереси були неподільно пов'язані з музейництвом, колекційно-експедиційною роботою. За понад 60 років своєї трудової

діяльності Павло Жолтовський обстежив усю Україну, побував на Кавказі, в Білорусі, Росії, zorganizував більше 200 експедицій та наукових відряджень.

Останні наукові експедиції вченого пов'язані з Волинню. У 1980-85 роках він працював науковим консультантом експедицій Волинського краєзнавчого музею по виявленню, обліку і збору цінних історичних і мистецьких пам'яток. До музею було зібрано більше 1000 експонатів, які характеризують мистецтво України XVI-XIX століть. Таким чином, було створено збірку сакрального мистецтва (ікони, скульптура, дерев'яне різьблення, металопластика і т. інше) у Волинському краєзнавчому музеї.

Як науковий керівник Павло Жолтовський проводив першу атрибуцію виявлених пам'яток, працював над маршрутом експедиції, допомагав у веденні документації, читав лекції, проводив бесіди з науковими співробітниками. Внаслідок багаторічного експедиційного обстеження надзвичайно потерпілого середньовічного живопису на волинській землі Жолтовський не тільки врятував багато унікальних пам'яток, а й обґрунтував гіпотезу про волинську ікону як регіонально-самобутнє явище в українському малярстві XV – XVII ст. Зараз ця гіпотеза стала робочою для дослідників нашого краю.

У серпні 1993 року в Луцьку на базі колекції іконопису Волинського краєзнавчого музею було відкрито Музей волинської ікони. В експозиції представлено основні напрямки розвитку іконопису на території Північної і Західної Волині XVI-XVIII століть, показано на окремих прикладах її мистецькі зв'язки, розкрито специфічні особливості волинського іконопису і внесок його майстрів у скарбницю українського мистецтва. Зреалізувати цей задум допомогли давні практичні рекомендації П.Жолтовського.

На Волині свято зберігають пам'ять про Павла Жолтовського. Щорічно на початку грудня, до дня народження вченого-подвижника, у Луцьку на базі Музею волинської ікони проводяться наукові конференції з питань дослідження та реставрації волинської ікони.

Павло Жолтовський — автор численних наукових праць, у які ввійшли і результати його досліджень по Волині.

Євгенія Ковальчук

Література:

Жолтовський П. М. Монументальний живопис на Україні XVI-XVII ст. — К.: Наук. думка, 1988. — 155 с.: іл.

Жолтовський П. М. Український живопис XVII-XVIII ст. — К.: Наук. думка, 1978. — 328 с.: іл.

Жолтовський П. М. Художнє життя на Україні в XVI-XVIII ст. — К.: Наук. думка, 1983. — 178 с.: іл.

Жолтовський П. М. Художній метал: Іст. нарис. – К.: Мистецтво, 1972. – 114 с.: іл.

Жолтовський П. Музейна робота (дещо з минулого) // Памятки сакрального мистецтва Волині на межі тисячоліть: питання дослідження, збереження та реставрації: Матеріали VI міжнар. наук. конф. по волин. іконопису. – Луцьк, 1999. – С. 5-8.

Волинська ікона: Питання історії вивчення, дослідження та реставрації: Тези та матеріали наук. конф., присвяч. 90-річчю П. М. Жолтовського. – Луцьк, 1994. – 82 с.

Доповіді, повідомлення [проголошені на Урочистому засіданні Вченої Ради ІН НАНУ, присвяч. 90-річчю з дня народж. П. М. Жолтовського, 15 груд. 1994 р.] // Народознавчі зошити. – 1995. - № 5. – С. 268-277.

Ходак І. Експедиція Павла Жолтовського 1936 року // Пам'ятки сакрального мистецтва Волині: Матеріали VIII міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2001. – Вип. 8. – С. 145-146.

Данилюк А. Коли в душі небуденність... // Дзвін. – 1995. - № 1. – С. 107-113.

Ковальчук Є. Волинські дороги Павла Жолтовського // Волинь. – 1999. – 14 груд.

Жолтовський Павло Миколайович // Мистецтво України: Біогр. довід. – К., 1997. – С. 242.

Жолтовський Павло Миколайович // Митці України: Енцикл. довід. – К., 1992. – С. 246.

18 ГРУДНЯ

140 років від дня народження А.Войніча (1864-1955) — польського лікаря і краєзнавця, автора книги “Луцьк на Волині”

Адам Войніч (1864-1955) — лікар і краєзнавець, автор однієї з найбільш відомих монографій з історії Луцька “Луцьк на Волині. Історико-фізіографічний опис“, що була видана 1922 р. Народився в с.Лазув біля м.Седльце (Польща). Спочатку навчався в гімназії м.Седльце. У 1890 р.після закінчення Варшавського університету отримав диплом лікаря. Через три роки був направлений лікарем до Луцька, де взяв участь у боротьбі з епідемією холери. Перебуваючи у Луцьку, Адам Войніч працював хірургом, головним лікарем єврейського шпиталю та лікарем в жіночій гімназії Ганни Коленко. Знання з хірургії у 1912-1914 рр. він поглиблював у військово-медичній академії в Петербурзі. Ймовірно, за підсумком навчання було отримання ним чину надвірного радника, що прирівнювалось до армійського звання підполковника. Як лікар російської армії Войніч брав участь у російсько-

японській та I світовій війнах. У 1919-1921 рр. Адам Войніч перебував на службі у Польській армії, працював хірургом у шпиталі Польського Червоного Хреста (ПЧХ) у Луцьку. Після виходу у відставку залишився лікарем міської державної гімназії ім.Т.Костюшка (1922-1939) та практикував у повітовому шпиталі.

Крім професійної діяльності лікар активно займався громадською роботою. Він обіймав посаду секретаря Луцького лікарського товариства, був членом окружної Ради ПЧХ, учасником численних з'їздів в Польщі і на Волині. В 1930 р. А.Войніч був редактором і видавцем книги "Перший з'їзд лікарів кресових в Луцьку за 07.VIII.1928". У ній він подав унікальні дані з історії лікувальних установ Луцька. Можливо, завдяки його академічним публікаціям про необхідність поліпшення санітарного становища і медичного обслуговування у місті та вимогам до місцевої влади у 1927 р. в Луцьку відкритий новий міський шпиталь (так званий епідемічний).

Поряд з громадською роботою А.Войніч не полишав займатися краєзнавством. У вже згаданій монографії "Луцьк на Волині" були поміщені рідкісні фотографії, малюнки і плани міста, виконані самим автором. У червні 1927 р. Войніч брав участь у створенні Волинського товариства краєзнавців та опіки над пам'ятками минулого, Волинського музею в Луцьку (1929), а в 1930 р. - Товариства по підтримці народних промислів, що широко висвітлювалось в тодішній пресі. Після створення у 1935 р. Волинського Товариства Приятелів Наук Адам Войніч з іншими дослідниками — Я.Гофманом, С.Мацком та ін. - брав посильну участь у його роботі.

Після приходу радянської влади доктор Войніч працював у міській поліклініці. У травні-червні 1941 р. родина Войнічів була вивезена в Омську область на заслання. Там А.Войніч працював у місцевому лазареті хірургом. До Луцька родина Войнічів повернулась у вересні 1944 р., а в червні 1945 р. він виїхав до Польщі. Останні роки Адам Войніч проживав з сином у Сопоті. Похований у Варшаві.

Павло Рудецький

Література:

Wojnicz A. Luck na Wolyniu: Opis historyczno – fizjograficzny. – Luck, 1922. – 96 s.

Бондаренко Г. Основні напрями й тенденції в розвитку історичного краєзнавства Волині 40-50-х років: Іст. традиції краєзн. дослідж. Волині // Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині. – Луцьк, 2003. – Кн. 1. – С. 90-108.

Про А. Войніча – с. 100.

Дмитрук В. Вибрані часом: (Краєзнавці Волині 20-30 рр. XX ст.) // Волинський музей: Історія і сучасність: Наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 59-62.

Про А. Войніча – с. 59-60.

Жук О. М. Історіографія історичної топографії Луцька Х-XVIII ст. // Історія міст і сіл Великої Волині: Наук. зб. “Велика Волинь”. – Житомир, 2002. – Т. 25. (Ч.1). – С. 180-184.

Про книгу А. Войніча – с. 182.

Марцинковський Т. Луцьк у польській краєзнавчій літературі XIX та першої половини XX століття: Бібліогр. інформ. // Шоста Всеукраїнська наукова конференція з історичного краєзнавства. – Луцьк, 1993. – С. 407-408.

Михайлюк О. Історичне краєзнавство на Волині в 1921-1939 рр. // Волинський музей: Історія і сучасність: Тези та матеріали 1 наук. – практ. конф., присвяч. 65-річчю Волин. краєзн. музею та 45-річчю Колодяжн. літ. – мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 1998. – С. 7-8.

Рідкісна книга про Луцьк // Волинь. – 1998. – 13 серп.

26 ГРУДНЯ

80 років від дня народження Г.О.Гуртового (1924) — історика, педагога, краєзнавця

“Одержимий” — кажемо ми про людину, яка пристрасно віддана якійсь справі. Саме це слово приходить на думку, коли розмовляєш з директором Торчинського народного історичного музею Григорієм Гуртовим.

Народився Григорій Олександрович 26 грудня 1924 року в степовому козачому селі Корніївка Запорізької області. Там слухав розповіді діда Карпа про свій козачий родовід, про предка свого, козацького старшину Гуртового, четвертованого в Варшаві за любов до України. Там пішов у перший клас восени 1932 року, а вже весною 1933-го року клас розпався. Щоб вижити в ці голодні роки, приходилося ходити по городах, шукаючи картопляні гнилички, лободу. Після голодних блукань, старцювання по Луганщині, Донеччині, осіли сім'єю в Кам'янці-Дніпровській. Там закінчив 7 класів. Коли почалася війна — просився в армію, але не взяли, бо бракувало років. Сім'я намагалась евакуюватися, та не вдалося. У червні 1942 року, будучи 17-річним юнаком, потрапив у німецький полон. Після 3-х років важких поневірянь, голоду, глумління в 1945 році повернувся у рідну Кам'янку-Дніпровську. З болем дізнався про втрати, які спіткали родину.

Далекого 1947 року Григорій Гуртовий прибився на Волинь у пошуках хліба. Рідне Запоріжжя потерпало від голоду. В селищі Торчин, що поблизу Луцька, хлопцеві усміхнулася доля: запропонували роботу в райгазеті. Уявлення не мав про журналістику, але писав вірші та непогано малював, тож

погодився. Історією Григорій Олександрович захопився ще в школі, а в газеті висвітлював історичну тематику. Волинська земля виявилася щедрою на пам'ятки старовини — почав їх збирати. Згодом цінних знахідок накопичилося стільки, що вистачило б на цілий музей.

Чим більше бував Григорій Олександрович в селах району, зустрічався з людьми, тим більше вабила його історія Волинського краю, доля його народу, який ніколи не корився гнобителям, який завжди прагнув до свободи. Встановлював зв'язки з науковцями Луцька, Києва, Львова, все частіше звертався до архівних документів.

23 березня 1957 року стало датою народження Торчинського історичного музею, який є невіддільним від всього життя його засновника. Перша експозиція була оформлена безпосередньо в редакції, а з 1962 року — в окремому приміщенні.

Три великі пристрасті — історія, педагогіка і журналістика — визначили все життя Григорія Гуртового. Це було схоже на фатум. Речі старовини мало чого варті самі по собі. Історичними реліквіями вони стають тоді, коли їх споглядають, коли вони вчать і виховують. Саме тому Григорій Олександрович поєднав музейну роботу з педагогікою. Закінчив історичний факультет Луцького педінституту, викладав у школі історію та малювання. На експонатах свого музею він виховав цілу плеяду самовідданих волинських істориків-краєзнавців, а ще більше — просто патріотів України.

Григорій Олександрович більше 50 років свого життя присвятив науково-дослідницькій та краєзнавчій роботі, є головним фундатором і незмінним директором Торчинського народного історичного музею — першого музею на громадських засадах на Волині. У 1974 році Григорію Олександровичу Гуртовому присвоєно звання заслуженого працівника культури України.

Безліч статей, заміток, довідок, інформацій, досліджень... Він одним з перших серед сучасних науковців підняв з небуття імена ряду видатних історичних постатей України, волинян за походженням — Галшки Гулевичівни, родом із Затурець, Мар'яна Перетятковича, родом з с.Усичі, Стефана Стубілевича, родом з м.Володимира, та багатьох інших.

Предметом пошуку краєзнавця стало й дослідження новітньої історії — це голодомор 1932-33 рр. в Україні, трагедія в Луцькій тюрмі в червні 1941 року, діяльність ОУН -УПА на Волині.

Як потомок славного козацького роду Григорій Гуртовий багато уваги приділяє дослідженню українського козацтва і доводить його волинське походження. Завершив свій пошук працею “Волинь — край козацький” (2000 р.). У 2003 р. вийшли друком три книги науковця “Торчин – передзвін віків” (історія Торчина і 14 довкільних сіл так званого “Торчинського ключа”), “Волинський Ружин і гетьмани Ружинські” та “Євреї містечка Торчин”.

Пошук продовжується... До дверей Торчинського народного історичного музею приходять дорослі, діти, по залах музею їх веде людина з молодими очима, високим чолом, посивілим волоссям — Григорій Олександрович

Гуртовий. Він охоче розповідає “звідки є і пішла “ Земля Волинська.

Лариса Криштап'юк

Література:

Гуртовий Г. О. Вибрані краєзнавчі статті та бібліографія. – Луцьк, 1994. – 155 с.

Гуртовий Г. Волинський Ружин і гетьмани Ружинські. – Луцьк: Надстир'я, 2003. – 58 с.

Гуртовий Г. Волинь – край козацький. – Луцьк: Надстир'я, 2000. – 352 с.

Гуртовий Г. Євреї містечка Торчин. – К.: РИФ, 2003. – 108 с.

Гуртовий Г. Торчин – передзвін віків: Іст.-краєзн. нариси. – Луцьк: Надстир'я, 2003. – 364 с.

Гуртовий Г. Будівничий Запорізької Січі // Волинь моя: Журн. Міжнар. громад. об-ня „Волин. братство”. – К., 2001. - Вип.1. – С.31-37.

Гуртовий Г. Вічний поклик до волі України // “Просвіта” на Волині: минуле і сучасне: Зб. наук. ст., док. і матеріалів. – Луцьк, 2001. – С. 40-48.

Гуртовий Г. Волинянка козацького характеру // Волинь моя: Журн. Міжнар. громад. об-ня „Волин. братство”. – К., 2002. – Вип.2. – С. 71-75.

Гуртовий Г. Загадкова “евакуація” експонатів музею; Перший на Волині народний музей // Волинський музей. Історія і сучасність: Тези та матеріали І наук. – практ. конф., присвяч. 65-річчю Волин. краєзн. музею та 45-річчю Колодяжн. літ. – мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 1998. – С. 10; 27.

Гуртовий Г. О. Крилатий командарм // “Роде наш красний...”: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1996. – Т. 2. – С. 317-320.

Гуртовий Г. О. Крутояри життя волинянина Г. Є. Климчука (Із фондів Торчин. нар. музею); Воютинський Нестор-літописець: Олексій Харитонович Поліщук // “Роде наш красний...”: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1998. – Т. 1. – С. 232-247; 382-383.

Гуртовий Г. О. Літописний Садів; Шеполь – град землі Волинської; Торчин – загадка його існування, його доля // Минуле і сучасне Волині: Літописні міста і середньовічна культура: Матеріали VIII Волин. обл. іст. – краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 58-63.

Гуртовий Г. Музей починався в редакції // Ми – волинські журналісти. – Луцьк, 1999. – С. 152-156.

Гуртовий Г. Найвидатніші сподвижники Луцького Хрестовоздвиженського братства // Волинський музей. Історія і сучасність: Наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 173-175.

Гуртовий Г. Науковий подвиг О. М. Цинкаловського // Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край: Матеріали IX наук. іст. – краєзн. міжнар. конф. – Луцьк, 1998. – С. 44-46.

Гуртовий Г. О. Пошук невідомого про війну; Свідкують “живі мішені” убивць з НКВД // Волинь в Другій світовій війні та перші повоєнні роки:

Матеріали наук. – іст. краєзн. конф., присвяч. 50-й річниці Перемоги над фашизмом. – Луцьк, 1995. – С. 15-18; 90-92.

Гуртовий Г. О. Як народився і діє Торчинський народний музей // “Роде наш красний...”: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. 3. – С. 550-560.

Луцький район: минуле і сучасність: Іст. – інформ. вид. / Ред. колегія: А. О. Горбатюк, М. С. Лапків, М. Ф. Левонюк, Г. О. Гуртовий та ін. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2001. – 186 с.: іл.

Гуртовий Г. Була війна. І крові ріки... // Слава праці. – 2001. – 16, 23, 30 черв.

Гуртовий Г. Електротерапія – винахід український // Уряд. кур’єр. – 2003. – 15 листоп.

Гуртовий Г. На грані віків // Слава праці. – 2001. – 6 січ.

Гуртовий Г. Пульс життя Торчинського музею // Слава праці. – 2002. – 1 черв.

Гуртовий Г. Творцям Перемоги – вдячність поколінь // Слава праці. – 2000. – 13 трав.

Гуртовий Г. Чотири гетьмани... з одного села // Уряд. кур’єр. – 2003. – 6 листоп.

Гуртовий Г. Щоб ніхто не звідав жахів голодомору // Волинь. – 2000. – 25 січ.

Алексєєв В. Волинь – край козацький // Досвіт зоря. – 2003. – 16 жовт.

Берекета Б. Наші душі відвикли від шляхетності. Прикро... / Б. Берекета, В. Краснодемський // Голос України. – 1998. – 19 груд.

Гуменюк Н. Гостини у Григорія Гуртового // Віче. – 1999. – 30 груд.

Гуменюк Н. Григорій Гуртовий – козацький сотник // Віче. – 2000. – 19 жовт.

Гуменюк Н. Григорій Гуртовий – лауреат премії імені Миколи Куделі // Віче. – 1998. – 12 берез.

Козацькому роду нема переводу // Нар. справа. – 1999. – 13 трав.

Колодійчук Є. Найкрутіший детектив // Уряд. кур’єр. – 2002. – 5 груд.

Копилова Т. Першому на Волині народному музею виповнюється 40 років // Аверс-прес. – 2000. – 14 верес.

Мельничук М. Урок духовного збагачення // Слава праці. – 2003. – 8 листоп.

Нагорна О. Тут оживає історія: Торчин. іст. музею – 40 років // Луцьк. замок. – 2000. – 21 верес.

Онуфрійчук М. Новий лауреат премії “Одержимість” // Волинь. – 1997. – 29 лип.

Потурай О. Григорій Гуртовий: “Тукає до нас історія, віки гукають”: “Прокиньтесь! А ми в дрімоті” // День. – 1999. – 7 серп.

Світ широкий: Григорій Гуртовий із Торчина зареєструвався у бібліотеці конгресу США // Волинь. – 2002. – 9 лют.

Філатенко А. Музей Гуртового – його радість і біль // Волинь. – 2003. – 15 квіт.

Шай Ж. Григорій Гуртовий “Містечко Торчин – його життя” // Слава праці. – 2003. – 2 жовт.

Штинько В. Його незабутні уроки: Григорію Гуртовому – 70 // Волинь. – 1995. – 3 січ.

Штинько В. Чого не знають старожили у Заборолі – знає Гуртовий у Торчині // Волинь. – 1998. – 21 лип.

Бондаренко Г. Гуртовий Григорій Олександрович / Г. Бондаренко, О. Вернидубов, А. Силюк // Краєзнавці України: (Сучасні дослідники рід. краю): Довід. – К.; Кам’янець-Подільський, 2003. – Т. 1. – С. 55.

30 ГРУДНЯ

90 років від дня народження Д.Л. Шумука (1914) — українського дисидента, політв’язня

Данило Лаврентійович Шумук народився 30 грудня 1914 р. у с.Боремщина на Волині в селянській родині. Під впливом старшого брата зацікавився комуністичними ідеями. Д.Шумук став одним із організаторів підпільного райкому КПЗУ. Починаючи з 1932 р., кілька разів був затриманий польською поліцією за ведення комуністичної пропаганди. У 1932 р. потрапив за ґрати на два місяці. У січні 1934 р. був заарештований знову і після слідства в 1935 р. засуджений до восьми років ув’язнення. Внаслідок амністії був звільнений у травні 1939 р. Деякий час працював на різних роботах, вчителював. У травні 1941 р. був призваний до радянського війська. Початок війни зустрів на передовій. Відступав у складі 5-ої армії.

Під Хоролом потрапив у німецький табір для військовополонених, звідки восени 1941 р. втік.

У березні 1943 р. пішов в УПА, де згодом став політичним інструктором. У лютому 1945 р. був арештований НКВС, а в квітні засуджений до розстрілу. Внаслідок перегляду справи розстріл був замінений 20 роками каторги у віддалених районах Північного Сходу. У червні 1953 р. взяв активну участь у страйкові політв’язнів, у результаті чого цілих два місяці влада в таборі фактично належала політкаторжанам. 4 серпня 1953 р. страйк був жорстоко

придушений військами. Надалі покарання відбував у різних місцях Сибіру, Півночі, Володимирській тюрмі. Внаслідок хрущовської “відлиги” у серпні 1956 р. був звільнений. Політичною діяльністю не займався, однак під тиском влади мусив з сім’єю переселитись на Дніпропетровщину. У листопаді 1957 р. знову був арештований КДБ, яке сфабрикувало “справу”, за якою Д.Шумука у 1958 р. було засуджено на десять років позбавлення волі. Звільнений у 1967 р. Поселився в містечку Богуслав на Київщині, де працював сторожем. Під час поїздок до Києва наприкінці 60-х рр. познайомився і зблизився з середовищем молоді української творчої інтелігенції покоління “шестидесятників”. Писав спогади, які в київському дисидентському колі були підпільно віддруковані і поширені. У січні 1972 р., під час великої хвилі арештів, одночасно з І.Дзюбою, І.Світличним, В.Чорноволом було заарештовано і Д.Шумука. У червні цього ж року він був засуджений до десяти років ув’язнення у таборах особливо суворого режиму та п’яти років заслання. Від 1974р., коли заходами світової організації захисту політв’язнів ім’я Д.Шумука стало міжнародно відомим як одного з найдовше ув’язнених “в’язнів сумління”, родичі Д.Шумука в Канаді зав’язали з ним листовний зв’язок. У листопаді 1978 р. парламент Канади одноголосно ухвалив резолюцію — розпочати клопотання перед урядом СРСР про звільнення Шумука з місць позбавлення волі за станом здоров’я через похилий вік та про еміграцію до Канади. Посольство СРСР в Канаді відповіло, що Шумук є воєнний злочинець і тому не можна його звільнити. У 1982 р. він був етапований на заслання до Казахстану, де перебував під адміністративним наглядом до початку 1987 р. 4 січня 1987 р. Д.Шумук був звільнений, повністю відбувши термін ув’язнення і заслання. Виїхав на постійне місце проживання до Канади (Торонто).

Олександр Пальоха

Література:

Шумук Д. За східним обрієм: Спомини. Док. – Париж; Балтимор: Смолоскип, 1974. – 448 с.

Шумук Д. Із ГУЛАГу у вільний світ: Роздуми про зустрічі з укр. діаспорою і урядов. чинниками та допов. до книжки “Пережите і передумане” / Фондація ім. О. Ольжича в Канаді. – Торонто: Новий шлях, 1991. – 258 с.

Шумук Д. Пережите і передумане: Спогади і роздуми укр. дисидента-політв’язня з років блукань і боротьби під трьома окупаціями України (1921-1982 рр.). – К.: Вид-во ім. О. Теліги, 1998. – 432 с.

Шумук Д. Л. Між двома ворожими силами // Мол. Волинь. – 1992. – 27 берез., 3, 10, 17 квіт.

Малецький М. Данило Шумук: “За східним обрієм” // Малецький М. Без ілюзій. – Торонто; Нью-Йорк; Мюнхен, 1981. – С. 139-143.

Товариство “Волинь” гостить свого земляка Данила Шумука // Літопис Волині: Наук. – попул. зб. волинезнавства. - Вінніпег, 1988. – Ч. 15. – С. 180-184.

Шумук Данило // Українська Гельсінська група, 1978-1982: Док. і матеріали. – Торонто; Балтімор, 1983. – С. 942-958.

Гуцул В. Данило Шумук: 42 роки в неволі // Україна мол. – 1998. – 7 лип. Данилові Шумуку – 80 років // Укр. слово. – 1995. – 26 січ.

Данилюк В. А на Сході чекала тюрма... // Мол. Волинь. – 1992. – 29 трав.

Дмитрук В. “А на Сході чекала тюрма...” // Мол. Волинь. – 1993. – 2 лип.

Зв’язок поколінь // Укр. слово. – 1998. – 16 лип.

Іванюк А. “Пережите і передумане” // Вісті Ковельщини. – 1999. – 16 лют.

Карп’юк Я. Як боротися // Укр. слово. – 1998. – 23 лип.

Луговий М. 42 роки – за колючим дротом // Волинь. – 1998. – 22 серп.

Луговий М. Тернистий шлях політв’язня // Наше життя. – 1998. – 22 серп.

Марусик Т. “Свідки ГУЛАГУ” // Нар. справа. – 2002. – 5 груд.

Никанорова О. У злагоді із сумлінням // Уряд. кур’єр. – 1995. – 17 жовт.

Сидоржевський М. “Світ ловив мене, але так і не спіймав”: Розмова з Данилом Шумуком // Укр. слово. – 1998. – 23 лип.

36 років таборів Данила Шумука // Волинь. – 2000. – 5 лют.

740 РОКІВ

від часу смерті Данила Галицького (1264)

В 2004 році минає 740 років від часу смерті Данила Романовича Галицького, галицько-волинського князя, полководця, дипломата, сина Романа Мстиславовича. Народився князь Данило в 1201 році у Володимирі, отримавши в спадок це місто. Коли у 1205 р. помер його батько, Роман Мстиславович, засновник Галицько-Волинського князівства, Данилові виповнилося чотири роки. Князівством правила його мати, княгиня Анна, гіпотетично дочка візантійського імператора. Почалися боярські чвари, і потужне державне утворення. Галицько-Волинське князівство розпалося на окремі землі. Тільки досягши повноліття і вступивши на володимирський стіл в 1221 році, князь Данило основним завданням свого життя поставив збирання до купи батьківських земель, на що було витрачено біля 20 років. Тож на 1230 рік Волинське князівство було об’єднане в руках Данила, в 1238 р. він остаточно оволодів Галичем. Як свідчить Іпатіївський літопис, князь Данило

Романович “увійшов у Галич, в соборній церкві сів на престол свого батька, а на ворота города поставив свій прапор”.

У своїй внутрішній політиці Данило сприяв розвою і різкому піднесенню князівства. Прославившись як будівничий, з 80 міст Галицько-Волинського князівства особисто заклав близько 70. Так, в честь свого сина Лева заклав місто Львів, в 1236 році побудував столицю Забужжя –Холм, Угровськ на Волині, ряд укріплених замків. В княжих містах розвивались ремесла, жваво йшла торгівля, і як свідчить літопис “князівство дихало спокоєм і достатком”.

Під час правління Данила Романовича хан Батий почав великий похід на Русь, а тому основним завданням зовнішньої політики Данила Романовича була боротьба проти монголо-татар. Данилом була зроблена спроба заручитись допомогою Західної Європи в обмін на королівську корону згідно пропозицій папи Інокентія IV. Коронація відбулася в містечку Дорогичин у 1253 році і таким чином Данило Романович став першим королем у вітчизняній історії. Але надії на допомогу з заходу виявились ілюзорними, а тому довелося вести боротьбу з монголо-татарами самотужки. На Волині місто Володимир було вщент спалене монголо-татарами в 1240 році, про що свідчать перепалені людські скелети, пробиті стрілами, знайдені під час археологічних досліджень. А жителі Луцька своє місто зуміли захистити від ворогів, про що свідчить легенда з Іпатіївського літопису. Відбулось це на свято Миколи Мирлікійського 19 грудня 1259 року, коли мешканці Луцька і навколишніх сіл, зачинившись у замку, боронились від ворога. У подальші часи, коли з впровадженням магдебурзького права розвивався інститут патронату, лучани на герб міста обрали святого Миколая, вважаючи, що він їм допоміг, захистив від монголо-татар.

Помер Данило у 1264 р. у Холмі у віці 63 роки. У першій частині Галицько-Волинського літопису, писаного в Галичі, дається детальний опис життя Данила Романовича і вміщено посмертний панегирик – похвалу князеві. Однак, добившись економічного розвитку і політичної стабільності князівства. князеві Данилові не вдалося здійснити свого головного наміру – визволити західні землі від іноземного ярма. Проте, попри все, державна організація, яку він створив, була предтечею подальших державних утворень на терені України.

Тамара Садовнік

Література:

Про відзначення 700-річчя Галицької митрополії та 750-річчя коронування Данила Галицького: Постанова Верховної Ради України // Голос України. – 2003. – 30 верес.

Про орден Данила Галицького: Указ Президента України // Уряд. кур’єр. – 2003. – 2 серп.

Велика історія України: У 2 т. Т. 1. – К.: Глобус, 1993. – 351 с.

Про Данила Романовича – с. 213, 215-216, 217, 223, 227, 229-230.

Гайдай Л. І. Данило Романович Галицький (1201-1264) // Гайдай Л. І. Історія України в особах, термінах, назвах і поняттях: Навч. посіб. – комент. – Луцьк, 2000. – С. 126-128.

Галичина та Волинь у добу середньовіччя: До 800-річчя з дня народж. Данила Галицького. – Львів, 2001. – 252 с.

Геник С. Данило Романович (1202 – літо 1264) // Геник С. 150 великих українців. – Івано-Франківськ, 2001. – С. 65.

Данило Галицький // Сто найвідоміших українців. – М.; К., 2002. – С. 60-67.

Данило Галицький // Видатні постаті в історії України IX-XIX ст.: Короткі біогр. Нариси, іст. та худож. портр. – К.: Вища шк., 2002. – С. 70-73.

Данило Галицький (1201-1264) // Народжені Україною: Мемор. альм. – К., 2002. – Т. 1. – С. 524-525.

Киричук М. Волинь – земля українська. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2000. – 504 с.

Про Данила Галицького – с. 85-103.

Котляр М. Ф. Данило Галицький // Котляр М. Ф. Історія України в особах: Давньорус. держава. – К., 1996. – С. 207-212.

Котляр М. Ф. Данило - король Руський // Котляр М. Ф. Полководці Давньої Русі. – К., 1996. – С. 125-150.

Котляр М. Ф. Народжений у кольчугі / М. Ф. Котляр, В. А. Смолій // Котляр М. Ф. Історія в життєписах / М. Ф. Котляр, В. А. Смолій. – К., 1994. – С. 125-140.

Рожко В. Найсвітліші постаті Волині: король Данило, князь Володимир Василькович, князь Костянтин Острозький // Рожко В. Нариси історії української православної церкви на Волині (1870-2000). – Луцьк, 2001. – С. 132-135.

Слабошпицький М. Засновник Львова // Слабошпицький М. З голосу нашої Клію: Події і люди укр. історії. – К., 1993. – С. 48-51.

Сорока Ю. Князь Данило Романович (1201-1264 рр.) // Волинь моя: Журн міжнар. громад. об-ня «Волин. братство». – К., 2002. – Вип. 2. – С. 17-26.

Шаров І. Данило Галицький // Шаров І. 100 видатних імен України. – К., 1999. – С. 121-126.

Бадяк В. Корона: До 800-ліття від дня народж. короля Данила Галицького // Дзвін. – 2001. – С. 118-124.

Василенко О. Князь Данило - король України // Віл. думка. – 2001. – Ч. 31-32. – С. 10-11; Ч. 33-32. – С. 22-23.

Вишневецька Г. Рік Данила Галицького // Укр. слово. – 2003. – Ч. 8. – С. 13.

Ворон В. «Під трубами сповитий, під шоломами колисаний» // Віче. – 2000. – 17, 24, 31 серп., 14 верес.; 2001. – 11 січ.

Гаврилюк Ю. Місто короля Данила: Вікно Русі на Захід // День. – 2003. – 16 серп.

Даниленко Д. Лицар української державності // Укр. слово. – 2003. – Ч.28. – С. 5.

Данило Галицький – полководець і державний діяч; До 800-річчя від дня народж. (1201-1264) // Військо України. – 2001. - № 9-10. – С. 38-39.

Ісаєвич Я. Князь і король Данило: суспільство, церква, держава // Київ. старовина. – 2002. - № 1. – С. 3-9.

Котляр М. Данило Романович Галицький: (До 800-ліття з часу народж.) // Київ. старовина. – 2001. - № 2. – С. 103-117.

Мандзюк Ф. «Король Русі» Данило і його брат Василько // Вісник. – 2003. – 20, 27 лют.

Медаль князя Галицького // Дем. Україна. – 2003. – 18 берез.

На честь 750-річчя коронації Данила // Слово правди. – 2003. – 24 лип.

Пасаман М. Не всякий Данилович син Данила // Слово і діло. – 2003. – 14 лют.

Пирожик О. До 750-річчя коронації Данила Галицького // Волин. губерні. відом. – 2003. – 31 лип.

Данило Романович // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1993. – Т. 2. – С. 487-488.

Данило Романович Галицький // Довідник з історії України (А-Я). – К., 2001. – С. 193-194.

Данило Романович Галицький // Малий словник історії України. – К., 1997. – С. 126-127.

Коритко Р. Корона Данила Галицького: Іст. роман. – Львів: Червона калина, 1996. – 390 с.

575 РОКІВ

від часу з'їзду монархів європейських країн у м.Луцьку (1429)

У січні 1429 року в Луцьку на пропозицію імператора Священної Римської імперії Сигізмунда відбувся з'їзд монархів європейських країн – одна з найвидатніших подій в житті середньовічної Європи. Метою з'їзду було вирішення проблем колективної безпеки від турецьких набігів, спільної торгівлі, податків, коронація князя Вітовта.

До Луцька приїхали імператор Сигізмунд з дружиною Варварою, польський король Ягайло, великий князь московський Василій Темний, датський король Ерік, папський легат Андрій Домінікан, молдавський воєвода Олександр і інші. Господар з'їзду князь Вітовт з панами зустрічав іменитих гостей, для яких були підготовлені кам'яниці в Окольному замку і біля нього, а також в навколишніх селах – Гнідаші, Красному, Омелянику. Найбільш пишним був приїзд імператора Сигізмунда, якого зустрічали Вітовт і Ягайло зі своїми

рицарями, а також представники луцьких міщан, православне, католицьке, єврейське духовенство.

Спочатку гості пишно бенкетували, забавлялися лицарськими герцями, полюванням в лісах навколо Луцька. Потім перейшли до вирішення основних питань з'їзду: спільної боротьби проти турків, торгівлі, податків, об'єднання православної і католицької церков, надання Вітовтові королівської корони. Останнє питання викликало сильний спротив зі сторони короля Ягайла, який в знак протесту першим залишив це поважне зібрання. Вітовт і Сигізмунд на спільній нараді вирішили питання коронації перенести на наступний з'їзд монархів у Вільно. Гості поступово роз'їхалися, Луцьк став жити своїм життям.

Луцький з'їзд монархів європейських країн сприяв розвитку дружби народів-сусідів в європейському контексті і знайшов відображення в підручниках з історії дипломатії України.

Тамара Садовнік

Література:

Денисюк В. Луцьку – 910 років: Іст. – краєзн. нарис. – Луцьк: Надстир'я, 1995. – 64 с.

Про з'їзд монархів у Луцьку – с. 5-6.

Дублянський А. Луцьк: Іст. нарис. – Луцьк: Ініціал, 1996. – 32 с.

Про з'їзд монархів у Луцьку – с. 13-14.

Иловайский Д. Собиратели Руси. – М.: Чарли, 1996. – 544 с.

Про з'їзд монархів у Луцьку – с. 198-200.

Киричук М. З'їзд монархів у Луцьку // Киричук М. Волинь – земля українська. – Луцьк, 2000. – С. 145-148.

Кривицький А. Ф. Луцьк у плині віків // Минуле і сучасне Волині: Літописні міста і середньовічна культура: Матеріали VIII Волин. обл. іст. – краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 3-4.

Михайлюк О. Г. Історія Луцька / О.Г.Михайлюк, І.В.Кічий. – Львів: Світ, 1991. – 190 с.

Про з'їзд монархів у Луцьку – с. 11.

Орда Л. Краткій историческій очеркъ г. Луцка и памятники старины поныне въ немъ сохранившіеся. – Луцьк: Типографія С. Бойка, 1897. – 21 с.

Про з'їзд монархів у Луцьку – с. 6-7.

Троневиц П. Волинь в сутінках української історії XIV-XVI ст. – Луцьк: Місій. книж. фабрика «Християн. життя», 2003. – 112 с.

Про з'їзд монархів у Луцьку – с. 34-37.

Вербич В. Луцьк – столиця Європи? // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 24 квіт.

Гуменюк Н. Королівських ловів у суботу не було. Зате науковці мали улов // Віче. – 1999. – 25 лют.

Європейський вибір Луцька // Мер. – 2003. - № 5. – С. 2-7.

Історія: Що сім тижнів робили монархи на з'їзді в Луцьку у 1429 році? // Волинь. – 1999. – 25 лют.

Наумук С. Пригадали древню славу // Досвіт. зоря. – 1999. – 25 лют.

Садовнік Т. З'їзд монархів європейських країн у Луцьку // Віче. – 1999. – 21 січ.

Семенюк В. З'їзд монархів Європи у Луцьку // Про бізнес. – 1999. - № 2. – С. 20-21

520 РОКІВ **першої писемної згадки про Любешів (1484)**

У 2004 році виповнюється 520 років з часу першої писемної згадки про Любешів у Литовській метриці під 1484 роком. Містечко входило до Пінського повіту і було під владою Великого князівства Литовського. У 1547 році Любешів належав Л.Образцову, а 1558 року став власністю князя Андрія Сангушка-Коширського. Після Люблінської унії 1569 р. Любешів увійшов до складу Польщі і був типовим середньовічним містечком, де розвивалися ремесла, жваво йшла торгівля, діяли ремісничі цехи. У XVIII ст. Любешів належав сім'ї Дольських, тут був споруджений католицький монастир, діяла школа піарів ("школа піа" – школа благочестива), в якій у 1755-1760 роках навчався Тадеуш Костюшко, керівник польського національно-визвольного повстання. Адміністративним центром Любешова на той час був палац Дольських, католицький костел, школа і монастир знаходилися поряд. Після третього поділу Польщі Любешів відійшов до складу Росії.

Під час першої світової війни Любешів окупували Австро-угорські війська. В результаті частих обстрілів містечко було повністю спалено. У 1917 р. для потреб фронту німецьке командування побудувало вузькоколійку, яка з'єднала Любешів і Камінь-Каширський.

У Любешові 18 січня 1918 р. біля церкви Олександра Невського було проголошено радянську владу, яка проіснувала до грудня 1919 р. Потім містечко перейшло до Польщі. 30 вересня 1939 р. Червона Армія вигнала польських окупантів з Любешова. Під час Великої Вітчизняної війни в Любешівських лісах діяли партизанські загони, зокрема, біля с. Лобна дислокувалося Чернігівсько-Волинське партизанське з'єднання на чолі з двічі Героєм Радянського Союзу О.Ф. Федоровим. Любешів було визволено від німецько-фашистських загарбників 5 березня 1944 р. воїнами Брестської стрілецької дивізії.

На сьогодні Любешів є селищем міського типу, районним центром. Тут діють силікатний завод та хлібопекарня, ПМК, міжколгоспбуд, районна друкарня, професійно-технічне училище, школа, дошкільні заклади, бібліотеки.

Тамара Садовнік

Література:

Бондаренко Г. В. З історії назв районних центрів, міст і селищ міського типу Волинської області / Г. В. Бондаренко, В. В. Кихтюк // Педагогічний пошук. – Луцьк, 1999. - № 1(21). – С. 77.

Бренчук О. І. З історії містечка Любешова в XV-XVIII століттях // Минуле і сучасне Волині: Літописні міста і середньовічна культура: Матеріали VIII Волин. обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 70-71.

Бренчук О. І. Любешів / О. І. Брендчук, О. С. Горбач // Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область. – К., 1970. – С. 456-464.

Коваль А. П. Знайомі незнайомці: Походження назв поселень України. – К.: Либідь, 2001. – 302 с.

Про Любешів – с. 215.

Кругляк Ю. М. Ім'я вашого міста. – К.: Наук. думка, 1978. – 152 с.

Про Любешів – с. 82.

Любешівщина: Іст. – краєзн. нарис. – Луцьк: Надстир'я, 1996. – 151 с.

Про Любешів – с. 13-14.

Бренчук О. Місто над Стоходом // Нове життя. – 1983. – 25, 28 черв.; 5, 9, 14 лип.

Давидюк В. Любешів: до таємниці назви // Нове життя. – 1989. – 4 черв.

Любешів // Досвіт. зоря. – 1998. – 20 серп.

Новаковський О. Від легенди до дійсності // Нове життя. – 1994. – 11 жовт.

Федорович М. Сюрпризи не від Любаша та Ядвиги // Мол. Волинь. – 1994. – 23 верес.

Любешів // УРЕ. – К., 1981. – Т. 6. – С. 249.

Любешів // Географічна енциклопедія України. – К., 1990. – Т. 2. – С. 301.

Любешів // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1994. – Т. 4. – С. 1391.

440 РОКІВ

з часу спорудження Олицького замку (1564 р.)

1564 року Миколою Радзивіллою “Чорним”, ординатором Олики, був споруджений замок-бастион, який протягом багатьох століть був резиденцією українсько-литовсько-польського магнатського роду князів Радзивіллів.

Олицький замок мав в плані квадратну форму, був оточений оборонними ровами і валами, з чотирма бастіонами по краях. В'їзди в замок знаходилися в південно-східній і північно-східній сторонах. Над останнім в'їздом височіла двохярусна вежа з годинником. Основу замку становив двохповерховий палац з балконом-балюстрадою, прикрашений декоративними елементами. Будівля мала різьблені вікна, портали з фронтонами. Аркадні галереї оточували замкові двори по периметру.

На території замку жили Радзивілли з слугами, знаходилися військовий гарнізон та арсенал. Так, на момент заснування замку тут були 202 гармати, 6000 ядер різної форми і ваги. Про оборонну міць замку свідчить той факт, що протягом 1591-1648 років він витримав багато облог. Під час Вітчизняної війни 1812 р. в замку був розміщений шпиталь російської армії. Під час першої світової війни Олицький замок був дуже пошкоджений, але незабаром тут почалися відновлювальні роботи.

З часу заснування і до 1939 року в замку, начиненому шедеврами західноєвропейського живопису, вишуканою порцеляною, меблями відомих європейських майстрів, жило кілька поколінь Радзивіллів. Замок був не тільки свідком військових подій, але і театралізованих герців, розкішних балів, бучних магнатських полювань.

Найстаріший план замку відомий з гравюри XVII ст. В експозиції відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею представлено гравюру з зображенням замку в Олиці польського художника Наполеона Орди

Тамара Садовнік

Література:

Державний реєстр національного культурного надбання (пам'ятки містобудування і архітектури України) // Пам'ятки України: історія та культура. – 1999. - № 2-3. – С. 50.

Величко С. В. Літопис: Т. 1. – К.: Дніпро, 1991. – 371 с.

Про Олицький замок – с. 92.

Гупало С. Привид замку Радзивілів. – К.: Факт, 2003. – 157 с.

Карліна О. Документи “Архіву Радзивілів” як джерела з історії Волині XVIII-XIX ст. // Осягнення історії. – Острог; Нью-Йорк, 1999. – С. 226-293.

Про Олицький замок – с. 289.

Карліна О. М. Олика та Олицький замок у XVIII-XIX століттях: (за матеріалами так званого Варшавського архіву Радзивіллів) // Минуле і сучасне

Волині: Літописні міста і середньовічна культура: Матеріали VIII Волин. обл. іст. – краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 54-56.

Карліна О. М. Олицький замок в історії Волині // Науковий вісник ВДУ: Іст. науки. – Луцьк, 2001. - № 5. – С. 177-180.

Кузнець О. М. Олицький замок // Матеріали 41-ї наукової конференції професорсько-викладацького складу і студентів Волинського державного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 1995. – С. 159-160.

Лесик О. А. Замки та монастирі України. – Львів: Світ, 1993. – 178 с.

Про Олицький замок – с. 39.

Нельговский О. А., Годованюк Е. М. Каменные замки Западной Украины конца XVI – первой половины XVII в. // Архитектурное наследие. – М., 1986. – Вып. 34. – С. 126-128.

Овсійчук В. А. Українське мистецтво другої половини XVI – першої половини XVII ст.: Гуманіст та визвол. ідеї. – К.: Наук. думка, 1985. – 183 с.

Про архітектуру замку – с. 30, 40, 41.

Соловйов О. М. Оборонні споруди Олицького замку // Матеріали 41-ї наукової конференції професорсько-викладацького складу і студентів Волинського державного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 1995. – С. 37.

Терський С. Олика: Іст. нарис. – Львів: Новий час, 2001. – 52 с.

Про замок – с. 4, 5, 31-38.

Цинкаловський О. Олика // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся: (Краєзн. слов. – від найдавніш. часів до 1914 р.). – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – С. 175-178.

Гупало С. Провінційне містечко як дзеркало ущербної ментальності // Дзеркало тижня. – 2002. – 3 серп.

Конкевич Ю. Волинський Лувр // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 16 жовт.

Крощенко Л. Чи стане Олицький палац резиденцією Президента України / Л. Крощенко, Є. Осадчий // Віче. – 1997. – 11 верес.

Рожко В. Місто на Оличі // Нар. трибуна. – 1994. – 7 верес.

Рожко В. Олицький замок // Лен. шляхом. – 1989. – 10 груд.

Томчук М. Архітектурні пам'ятки. Перспективи розвитку чи занепад? / М. Томчук, Є. Осадчий // Інспектор. вісн. – 1998. - № 6. – С. 17-18.

Ширма Н. Замок над Путилівкою // Аверс-прес. – 2001. – 1 берез.

380 РОКІВ

з часу створення “Порядку шкільного” – статуту Луцької братської школи (1624)

У 1624 році в Луцькій братській школі був прийнятий “Порядок шкільний” — статут школи, цінний документ шкільництва середньовічної України.

Засноване в 1617 р., Луцьке братство створило школу вищого типу, а в 1620 р. спорудило для неї мурований будинок. Луцький “Порядок шкільний” був копією “Порядку” львівської школи і діяв паралельно з “Правами школи греко-слов'янської Луцької артикули”, які розвивали і конкретизували окремі статті “Порядку”.

“Порядок” був показовим для братської педагогіки в цілому і, насамперед, передбачав тісне співробітництво школи з сім'єю. Багато його параграфів зберігають свою актуальність і донині. Так, віддаючи дитину в науку, батько чи опікун мусив, насамперед, ознайомитися з “Порядком”, щоб знати, яким способом будуть “сина его учити” (§1). Запис до реєстру учнів мав відбуватися в присутності батьків, учителів, одного-двох свідків.

Згідно параграфу шостого навчання повинно починатися і закінчуватися у визначений учителем час, а учитель мусив дбати, щоб всі учні відвідували школу. Десятий параграф “Порядку” регламентував процес перевірки домашніх завдань, а також викладу нового матеріалу і його закріплення. Братчики добре розуміли, яке значення мала педагогічна майстерність викладача (“дидаסקала”), якому допомагали кращі учні. Актуальним є параграф щодо чесності і моральної поведінки учителя. Той з учителів, хто заплямував себе як злодій, пияк чи “сребролюбєць”, не лише не міг учити, але й мешкати при братстві, щоб не давати лихого прикладу. Демократичний характер братських шкіл підкреслював параграф, згідно якого “багаті над убогими в школі нічим вищі не мають бути”.

Однією з характерних рис педагогіки середньовіччя було прагнення готувати учня до участі в громадському житті, даючи можливість займати різні виборні посади “учнівського самоврядування”, про що дізнаємося з “Порядку шкільного”.

Таким чином, педагогічні погляди, що їх пропагували братські школи і які були викладені в “Порядку шкільному”, були для свого часу, безсумнівно, передовими і відіграли значну роль у розвитку вітчизняної педагогічної думки.

Тамара Садовнік

Література:

Прав школи греко-латино-славенской Луцкой артикулы (1624); Порядок школьный (1624) // Пам'ятки братських шкіл на Україні, кін. XVI – поч. XVII ст.: Тексти і дослідж. – К., 1988. – С. 42-45.

Гей М. І. Зміст і організація навчання в школі Луцького братства / М. І. Гей, Й. Й. Кондратик // Минуле і сучасне Волині. Освіта. Наука. Культура: Тези доп. та повідомл. IV Волин. іст. – краєзн. конф. – Луцьк, 1990. – Ч. 2. – С. 59-62.

Дзюба О. Року 1624 / О. Дзюба, Г. Павленко // Дзюба О. Літопис найважливіших подій культурного життя в Україні (X – середина X VII ст.) / О. Дзюба, Г. Павленко: Посіб. – довід. – К., 1998. – С. 174-175.

Кваша С. Елементи класно-урочної системи в Луцькій братській школі // Проблеми педагогічних технологій. – Луцьк, 1997. – Вип. 1. – С. 27-31.

Кваша С. С. Система освіти в Луцькій братській школі // Матеріали ХІІ наукової конференції професорсько-викладацького складу і студентів Волинського державного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 1995. – Ч. ІІ. – С. 128.

Кваша С. Статути Луцької братської школи // Науковий вісник ВДУ: Педагогіка, психологія. – Луцьк, 1997. – № 7. – С. 59-61.

Коваленко В. М. Луцька братська школа – центр освіти і культури на Волині // Тези конференції, присвяченої «Атласу історії культури Волинської області». – Луцьк, 1991. – С. 67-69.

Кралюк П. Луцьке Хрестовоздвиженське братство. – Луцьк: Надстир'я, 1996. – 53 с.

Садовнік Т. Луцька братська школа у контексті розвитку православних шкіл Волині періоду середньовіччя // Волинський музей. Історія і сучасність: Наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. ІІ. – С. 202-203.

Струбицький В. В. Луцька братська школа – визначний культурно-освітній осередок на Волині ХVІІ ст. / В. В. Струбицький, О. В. Бондар // Минуле і сучасне Волині: Тези доп. та повідом. Волин. регіон. іст. – краєзн. конф. – Луцьк, 1985. – С. 210-213.

Струбицький В. В. Тут закладалися основи національної школи // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах – Луцьк, 1996. – Т. 1. – С. 324-329.

275 РОКІВ

з часу побудови монастиря тринітаріїв у Луцьку (1729)

У 1729 році ченці ордену тринітаріїв спорудили в Луцьку монастир і костел, які ввійшли в комплекс католицьких споруд міста. Поруч були збудовані келії, дзвіниця і огорожа з воротами. Загальний вигляд комплексу можна встановити за давніми зображеннями, зокрема, на іконі Святого Ігнатія ХVІІІ ст., яка зберігається у Волинському краєзнавчому музеї. Будинок монастиря був квадратний в плані з внутрішнім двором. Планування приміщення – коридорне, з одностороннім розміщенням кімнат. Костел і келії були зведені з каменю і цегли, були двохповерховими з напівпідвальним поверхом. Стіни монастиря розписав фресками художник Й.Прехтль (1737-1798). У 1869 р. костел розібрали, фасад монастиря переробили в стилі класицизму.

Нині в приміщенні монастиря тринітаріїв знаходиться шпиталь для військовослужбовців.

Тамара Садовнік

Література:

- Жук О. М. Історична топографія Луцька в 1569-1795 рр. // Науковий вісник ВДУ. – Луцьк, 2002. – Вип. 3. – С. 121-126.
- Колосок Б. В. Архітектура Луцька періоду барокко // Українське барокко та європейський контекст. – К., 1991. – С. 30-44.
- Колосок Б. В. Архітектура споруд / Б. В. Колосок, Р. Г. Метельницький // Колосок Б. В. Луцьк: Архіт. Нарис / Б.О.Колосок, Р.Г.Метельницький. – К., 1990. – С. 83-127.
- Лесик О. В. Замки та монастирі України. – Львів: Світ, 1993. – 174 с.
- Про монастир тринітаріїв – с. 119.
- Маслов Л. Архітектура старого Луцька. – Львів, 1939. – 52 с.
- Про монастир тринітаріїв – с. 18, 32.
- Памятники истории и культуры Украинской ССР: Кат.- справоч. – К.: Наук. думка, 1987. – 736 с.
- Про монастир тринітаріїв – с. 67.
- Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР: В 4 т. Т. 2. – К.: Будівельник, 1983. – 336 с.
- Про монастир тринітаріїв – с. 53-55.
- Троневи́ч П. О. Церква Св. Михайла / П. О. Троневи́ч, М. В. Хілько, Б. Т. Сайчук // Троневи́ч П. О. Втрачені християнські храми Луцька / П.О.Троневи́ч, М.В.Хілько, Б.Т.Сайчук. – Луцьк, 2001. – С. 24-26.
- Пернштейн А. Луцк и его древности. – М., 1851. – 57 с.
- Монастир тринітаріїв – с. 57.
- Монастир тринітаріїв: Монастирі Луцька // Волин. вісник. – 1991. – 12 груд.

225 РОКІВ

від часу завершення будівництва Хрестовоздвиженської церкви у с.Колона, тепер Іваничівського району (1779)

Хрестовоздвиженська церква у с.Колона побудована у 1779 році. Храм записаний до Державного реєстру національного культурного надбання під охоронним №1018. Є пам'яткою містобудування та архітектури національного значення.

Церква дерев'яна. В первісному варіанті це двохзрубна церква — прямокутний неф з більш вузькою п'ятигранною апсидою. Є різновидом споруди хатнього типу, яка найбільш поширена на півночі Волинської області. В другій половині ХІХ століття до західного фасаду пам'ятника прибудовані низький притвор з одним каркасним четвериком дзвінниці над ним і двома

двохколонними ганками з входами (на західному і південному фасадах). У 1931 році дзвінниця частково перебудована. Головний об'єм перекритий стелею під двохскатним дахом, увінчаним під коньком банькою.

Церква ошальована вертикально з нащільниками.

Церква в с.Колона в XIX – на початку XX століття була приписна до Миколаївського храму в сусідньому селі Жашковичі. Село Колона належало до Володимирського повіту Порицької волості. Розміщене на схід від Іванич за 24 км від Володимира. Від найдавніших часів село Колона належало до маєтків князів Порицьких. В церковні володіння входило більше 20 десятин землі. При церкві діяло Міністерське однокласне духовне училище.

Євгенія Ковальчук

Література:

Державний реєстр національного культурного надбання (Пам'ятки містобудування і архітектури) // Пам'ятки України: історія та культура. – 1999. - № 2-3. – С. 49.

Воздвиженская церковь (с. Колона) // Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР. – К., 1985. – Т. 2. – С. 69.

Данилюк А. Традиційні форми в народній церковній архітектурі на території Волинської області // Пам'ятки сакрального мистецтва Волині на межі тисячоліть: Матеріали VII міжнар. наук. конф. з волин. іконопису. – Луцьк, 2000. – С. 67-68.

225 РОКІВ

від часу завершення будівництва Анно-Зачатіївської церкви у с. Ржищів Горохівського району (1979)

Анно-Зачатіївська церква у с.Ржищів була побудована в 1756-1779 роках.

Село Ржищів належало до Володимирського повіту Дружкопільської волості. Розміщувалось на австрійському кордоні. Земельні володіння (740 десятин) у 1911 році належали поміщику Александрову.

На 1914 рік Анно-Зачатіївська церква була приписна до Покровського Храму в с. Брани (за

7 верст). Церква мала земельні угіддя більше 15 десятин в 5 кусках, з них: орної землі — 7 десятин і сінокошу — 8 десятин.

Церква є пам'яткою архітектури національного значення, занесена до Державного реєстру національного культурного надбання під охоронним № 107 (наказ Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України).

Храм представляє характерний для півдня Волині тип дерев'яної трьохдільної церкви з піддашшям на кронштейнах. Всі зруби мають однакову висоту, центральний виділяється своїми розмірами і масивною банею на восьмирику, зберігши первісну форму, яка надає споруді риси монументальності. В інтер'єрі храму завдяки відкритим перекриттям простір розкривається у висоту.

Євгенія Ковальчук

Література:

Державний реєстр національного культурного надбання (Пам'ятки містобудування і архітектури України) // Пам'ятки України: історія та культура. – 1999. - № 2-3. – С. 49.

Михайловская [Анно-Зачатиевская] церковь (с. Ржищев) // Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР. – К., 1985. – Т. 2. – С. 68.

Рожко В. Чудотворні ікони Волині і Полісся. – Луцьк: Медіа, 2002. – 352 с.

Про Михайлівську (Анно-Зачатіївську) церкву – с. 288.

С. Ржищів, Свято-Анно-Зачатіївський храм: [Фото] // Храми Волині: Фотозб. / Упоряд. Л.Бабич. – Луцьк, 202. – С.31.

130 РОКІВ

від дня смерті А.Фірковича (1786-1874) – караїмського історика і археолога

Абрахам Фіркович, син простого хлібороба-караїма, народився в Луцьку на Волині. В молодому віці переїхав до Криму – центру караїмського життя. У 1830 році Фіркович відвідав Палестину, де розпочав збирати старовинні рукописи.

А.Фіркович заснував у Євпаторії у 1834 р. видавництво для публікацій книжок середньовічних караїмських авторів. У 1840-1841 роках здійснив подорож до Сирії, Палестини, Єгипту, розшукуючи стародавні рукописи, книги. Абрахам Фіркович зібрав велику кількість надгробних написів на караїмських кладовищах, прагнучи довести, що караїми – стародавній народ і що вони споконвіку жили в Криму. Зібрані матеріали передав до Публічної

бібліотеки в Петербурзі. А.Фіркович був членом багатьох наукових товариств і Віленської археографічної комісії. Найважливіша праця А.Фірковича – “Пам'ятні камені” (Вільно, 1872).

В наш час велика караїмська громада проживає у Вільнюсі (Литва) і Криму (Україна).

Тамара Садовнік

Література:

Гайдай Л. І. Абрахам Фіркович (1786-1874) // Минуле і сучасне Волині: Історичні постаті краю: Тези доп. та повідомл. V Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1991. – С. 61-62.

Корецька К. Абрахам Фіркович – найвидатніший караїмський вчений // Нар. трибуна. – 1991. – 6 лип.

Кочубей Ю. Пристрасний збирач спадщини: До 200-річчя від дня народження А. Фірковича // Всесвіт. – 1989. - № 12. – С. 133-136.

125 РОКІВ

з часу першого приїзду Лариси Косач до м.Луцька (1879)

Навесні 1879 року Лариса Косач вперше приїхала до м.Луцька, тоді повітового центру Волинської губернії з населенням близько 15 тис. чоловік, разом зі своєю матір'ю Ольгою Петрівною, братом Мишею та сестрою Ольгою. Лесі тоді йшов десятий рік.

Переїзд із м. Новограда-Волинського, де 13(25 лютого)1871 р.народилася Лариса Косач, до м.Луцька був пов'язаний з переведенням її батька Петра Антоновича на посаду голови Луцько-Дубненського з'їзду мирових посередників.

Оселилася родина в старій частині древнього міста, недалеко від старовинного замку, біля якого Леся часто гралася з дітьми. “Там у них були познаходились свої знайомості досить демократичні”, — згадувала її мати. Вже в дитинстві Леся знала історію замку, а також народні легенди, оповідання про події, які відбувалися там.

Два періоди жила вона в м.Луцьку: перший раз з весни 1879 р. до осені 1881 р., другий — взимку 1890-1891 рр. В спогадах “Перебування Лесі Українки в Луцьку” її сестра Ольга Косач-Кривинюк писала: “...в Луцьку під час першого Лесиноного пробування там почалися два найвизначніші у Лесиному

житті процеси: там почалася її творчість, що піднесла її так високо, там почалася страшна недуга, що занепастила її в розквіті творчості”.

Саме в Луцьку під впливом вражень про арешт і заслання до Сибіру батькової сестри Олени Антонівни — тітки Олени, яку Леся дуже любила і шанувала, вона в кінці 1879 чи на початку 1880 року написала свій перший вірш “Надія”. Вперше ця поезія була надрукована у львівському журналі “Зоря” (1887.- №24.-С.413).

У м.Луцьку Леся простудилася і захворіла, з січня 1881 р. почалася “30-літня війна” її організму з туберкульозом.

У другій половині вересня 1881 р. Лесю з матір’ю, братом Михайлом, сестрою Ольгою батько відвіз до м.Києва, щоб старші діти мали змогу вчитися там з вчителями.

Тетяна Андреєва

Література:

Денисюк В. Волинь: Події. Факти. Цифри. Турист. маршрути. — 2-е вид. — Луцьк: Надстир’я, 2000. — 144 с.

Приїзд родини Косачів до Луцька — с. 31-32.

Денисюк В. Лесина „Надія” // Денисюк В. Луцьку — 910 років: Іст. — краєзн. нарис. — Луцьк, 1995. — С. 11-13.

Денисюк І. Місто Лесиної „Надії” / І. Денисюк, Т. Скрипка // Денисюк І. Дворянське гніздо Косачів / І.Денисюк, Т.Скрипка. — Львів, 1999. — С. 157-170.

Джерела безсмертного слова: Лесині місця на Волині. — Луцьк: Надстир’я, 1996. — 91 с.

Перший приїзд Лесі Українки у м. Луцьк — с. 6-9.

Леся Українка: сюжети з життя в ілюстраціях і документах: Фотокнига. — К.: Спалах, 2001. — 167 с.

Переїзд родини Косачів до Луцька — с. 38-40.

Мороз М. О. Літопис життя та творчості Лесі Українки. — К.: Наук. думка, 1992. — 630 с.

Дата переїзду Косачів до Луцька — с. 16-17.

Ошуркевич О. Ф. Найрідніший рідний край Волинь: Путів. — Львів: Каменяр, 1991. — 80 с.

Переїзд родини Косачів до Луцька — с. 12-16.

Тиводар Т. М. Луцьк в житті і творчості Лесі Українки // Минуле і сучасне Волині: Літописні міста і середньовічна культура: Матеріали VIII Волин. обл. іст. — краєзн. конф. — Луцьк, 1998. — С. 42-44.

Андреєва Т. Леся Українка та Луцьк // Луцьк. замок. — 2002. — 7 листоп.

Мазярж Е. Леся Українка: із Луцька у безсмертя // Луцьк. замок. — 2000. — 24 лют.

60 РОКІВ

**від дня смерті О.М.Прусевича (1878 – 1944) — польського етнографа,
музеолога, краєзнавця**

Тривожного 1944 року у Львові несподівано обірвався життєвий шлях Олександра Прусевича — відомого польського етнографа, музеолога, краєзнавця, чия праця певною мірою була пов'язана з волинським краєм.

Народився Олександр Миколайович Прусевич 21 лютого 1878 року у селі Окопи Борщівського повіту на Поділлі у дрібношляхетській родині. Уже в дитячому віці виявив нахил до гуманітарних наук. У 1900 році він став вільнослухачем природно-історичного факультету Московського університету, та незабаром, прослухавши курс лекцій професора В.Ключевського, перейшов на історико-філологічний факультет.

Це був період, коли під впливом соціально-економічних факторів значно зріс інтерес дослідників різного рангу до вивчення господарської діяльності, матеріальної культури народу. У Кам'янці-Подільському, куди О.Прусевич потрапив після завершення навчання, він займав посади охоронця Давньосховища, кустоша музею Подільського історико-археологічного товариства, у народних школах і класичній гімназії викладав історію, географію. У численних періодичних виданнях Поділля молодий вчений час від часу публікував свої роботи, серед них — “Історико-археологічні і етнографічні нотатки про м.Зіньків” (1905), “Програма для збирання писанок і вишивок”(1906), “Польський театр у Кам'янці”(1911), “Нарис історії місцевого самоуправління на Поділлі”(1915).

Чимало років праці віддав О.Прусевич вивченню традиційних народних промислів і ремесел. Ця ділянка роботи була домінуючою у зацікавленнях дослідника. Зокрема, він обстежував і вивчав кустарні промисли — гончарний, шкіряний, килимовий, вишивання, корзино-плетіння... Нариси про названі промисли були опубліковані у журналі “Экономическая жизнь Подолии” (1913), збірнику “Кустарные промыслы Подольской губернии” (1916).

Роки перебування О.Прусевича у Кам'янці – Подільському ознаменовані також його бібліографічними зацікавленнями. Протягом 1912 – 1915 років ним було підготовлено і видано кілька випусків бібліографічних покажчиків з народознавства Поділля — “Материалы по библиографии Подолии: Медицина и гигиена” (Кам'янець-Подільський, 1914), “Статьи и труды по естественным наукам” (Кам'янець –Подільський, 1912 – 1915) та ін.

У період громадянської війни Олександр Прусевич покинув Кам'янець-Подільський і виїхав у Львів. Та сподівання його знайти тут бажану роботу виявилися марними. “У Львові мені не вдалося отримати обіцяного місця охоронця в Промисловому музеї, — згадує у своїй автобіографії дослідник, — так як міські пліткарі оголосили мене більшовиком. Так що я повинен був у 1921 р. прийняти посаду інспектора кустарних промислів на Волині”.

У Луцьку О.Прусевич вивчав і науково опрацьовував зразки народних вишивок, ткацтва, гончарства, художньої обробки дерева, що походили з регіону Волині і Волинського Полісся. Водночас він збирав матеріали з історії професійного шкільництва: складав анкети з обліком шкіл Волині за 1921 – 1926 роки, долучав до них статuti, навчальні програми, списки вчителів, учнів тощо. Підготував і опублікував у місцевій пресі роботи “Замки і фортеці на Волині” (1922), “Волинські архіви” (1922), “Передісторія Волині” (1926). Проте розмаїтість зацікавлень не відволікала дослідника від головної народнопобутової проблематики. У кількох польськомовних періодичних виданнях він друкував, фрагментарно і цілісно, аналітичного характеру працю “Народні промисли на Волині”.

Заслуговує бодай побіжної згадки участь О.Прусевича в організації і проведенні Рільничо-промислової виставки (вересень 1928 року), на якій за офіційними даними експонувалися вироби 62 народних майстрів регіону Волинського воєводства. Саме ця виставка стала основою для створення Волинського музею у Луцьку, урочисте відкриття якого відбулося 16 червня 1929 року. За рішенням Товариства краєзнавців і охорони пам’яток минулого керівником музею було призначено Олександра Прусевича. Все більше удосконалювалися наукові критерії комплектування, вивчення пам’яток з різних ділянок історії, культури, народного побуту. Волинський музей у Луцьку, як стверджував його науковий співробітник, археолог Ян Фітцке, мав усі підстави, аби стати музейною інституцією, яка б відображала картину проявів культурного життя цілої історичної Волині. Цієї думки, зокрема, дотримувався і Олександр Прусевич.

На базі виробничих стосунків загострювалися в О.Прусевича суперечності з керівництвом Товариства краєзнавців. Зрештою, це спричинилося до того, що 9 листопада 1932 року О.Прусевич був звільнений з посади кустоша Волинського музею. Він переїхав до Львова. Пошуки постійного місця роботи знову не дали бажаних результатів. Та попри все вчений не занепадав духом, продовжував далі збирати народнопобутові реліквії, тепер уже з Галицького Прикарпаття. У наступному, 1933 році, він подарував магістратові міста Львова свою новозібрану колекцію, яка, згідно умови, мала б стати в майбутньому основою етнографічного музею. Таким чином, дарувальник був прийнятий на контрактівній підставі охоронцем колекцій. Та скоро дослідник відчув явно негативне ставлення урядовців магістрату до “хлопських” експонатів.

Збереглися дуже скупі відомості про останні роки життя і праці вченого. В одному із документів від 5 липня 1940 року згадано О.Прусевича як наукового співробітника Львівського Державного етнографічного музею. Працювати мусив у надзвичайно важких умовах нової влади. Підготовлена до друку монографія “Народна вишивка на Україні” — як дисертація на здобуття вченого ступеня — була надіслана у Всесоюзний комітет у справах вищої школи у Москву і десь там запропастилася.

Дотепер творчий доробок вченого, його внесок у музейну справу залишаються мало вивченими.

Олекса Ошуркевич

Література:

Prusiewicz A. Klasztory katoliczne w dziesiljszem Lucku. – Luck, 1922. – 205 s.

Prusiewicz A. Zamni I fotece na Wolyniu // Dziennik Wolyunski. – 1922. - № 35, 38.

Prusiewicz A. Przewysl ludowy na Wolyniu // Zycie Wolynia. - 1925. - № 43.

Баженов Л. В. Прусевич Олександр Миколайович // Баженов Л. В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX-XX ст. – Кам'янець-Подільський, 1993. – С. 323.

Ковальчук Є. Волинський краєзнавчий музей: До історії етногр. дослідж. // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Народна культура – шлях до себе: Матеріали Волин. обл. наук.-етнограф. конф. – Луцьк, 2003. – Вип. 11. – С. 71-73.

Ошуркевич О. Олександр Прусевич – музеолог, дослідник народного мистецтва на Волині // Волинський музей: Історія і сучасність: Тези та матеріали I наук.-практ. конф., присвяч. 65-річчю Волин. краєзн. музею та 45-річчю Колодяжн. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 1998. – С. 8-9.

Ошуркевич О. Питання етнографії у творчій діяльності Олександра Прусевича // Народознавчі зошити. – 1997. - № 3. – С. 202-204.

Показчик імен

Антонович В.Б. 25-27
Валента О.Р. 31-35
Вітовський Д. 73-75
Войніч А. 121-123
Галицький Данило 129-132
Гуртовий Г.О. 123-127
Денисюк В.Т. 29-31
Довбошинський Д. Д. 71-72
Доленга-Ходаковський З. 48-49
Жолтовський П.М. 119-121
Іванішев М. Д. 97-99
Ковальчук В. Ю. 92-93
Кольберг О. 35-37
Косач М. П. 81-84
Клименко М. М. 87-88
Кравчук М.В. 19-21
Куделя М.П. 42-45
Куліш П.О. 75-78
Курдельчук Д.М. 8-9
Лазарчук А.Г. 84-87
Ліпінський С. К. 102-104
Мах П.П. 50-53
Метельницький Р. Г. 99-101
Миронченко А.Н. 105-106
Михальська В.М. 78-80
Остапук Д.О. 112-113
Пачоський Й.К. 117-118
Прусевич О.М. 145-147
Пчілка Олена 61-63, 90-91
Пясецький В.Е. 13-17
Рокицький М.А. 106-107
Савка Ю.Е. 93-95
Струцюк Й. Г. 66-68
Українка Леся (Косач Л.) 37-40,55-57,63-65,72-73,113-114,143-144
Фіркович А. 142-143
Фітцке Я.Й. 17-19
Француз А. Й. 45-47
Чепелюк В. 49-50
Шевченко Т. Г. 40-42
Шмаков О.М. 9-13
Шумук Д.Л. 127-129

**Список
авторів історичних і біографічних довідок**

Андрєсва Т., провідний науковий співробітник відділу природи Волинського краєзнавчого музею

Бондаренко Г., доцент Волинського державного університету ім.Лесі Українки, голова Волинського обласного товариства краєзнавців, кандидат історичних наук

Гатальська Н., завідувач відділу етнографії Волинського краєзнавчого музею

Гриморович О., провідний науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Дудар Т., завідувач відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Коваль О., молодший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Ковальчук Є., заступник директора з наукової роботи Волинського краєзнавчого музею

Комзюк В., завідувач Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, філіалу Волинського краєзнавчого музею

Копилова Т., науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Криштан'юк Л., старший науковий співробітник методичного відділу Волинського краєзнавчого музею

Кузьмич Н., молодший науковий співробітник відділу етнографії Волинського краєзнавчого музею

Кушнір В., завідувач Затурцівського меморіального музею В'ячеслава Липинського, відділу Волинського краєзнавчого музею

Левицька Т., завідувач Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею

Мірошниченко-Гусак Л., науковий співробітник відділу етнографії Волинського краєзнавчого музею

Навроцька З., мистецтвознавець, провідний науковий співробітник Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею

Ошуркевич О., етнограф, фольклорист, дослідник Волині

Пальоха О., молодший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Пахолок З., кандидат філологічних наук, доцент Волинського державного університету ім.Лесі Українки

Пушкар Н., головний хранитель Волинського краєзнавчого музею

Рудецький П., провідний спеціаліст відділу з питань охорони культурної спадщини управління культури Волинської облдержадміністрації

Садовнік Т., провідний науковий співробітник відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею

Силук А., директор Волинського краєзнавчого музею

Слота О., науковий співробітник Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею

Хомова Т., науковий співробітник відділу етнографії Волинського краєзнавчого музею